

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra Tělesné výchovy a sportu

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vznik a vývoj Sokolské župy Pražské - Scheinerovy
The origin and development of Sokol in Prague – Scheiner region

Bc. Tereza Housková

Vedoucí práce: PhDr. PaedDr. Ladislav Kašpar, Ph.D.

Studijní program: Učitelství pro střední školy

Studijní obor: Učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů pro základní školy a střední školy, tělesná výchova – základy společenských věd

2022

Odevzdáním této diplomové práce na téma Vznik a vývoj Sokolské župy Pražské – Scheinerovy potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití pramenů a literatury v práci uvedených. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 10. července 2022

.....

Bc. Tereza Housková

Poděkování

Ráda bych tímto poděkovala vedoucímu mé práce panu PhDr. PaedDr. Ladislavu Kašparovi, Ph.D. za cenné odborné rady, především také za jeho trpělivost a profesionální přístup při konzultacích k mé diplomové práci. Další poděkování patří panu Mgr. Martinu Klementovi, Ph.D. za jeho čas, který mi poskytl při dohledávání materiálů v archivu ČOS. Speciální poděkování patří paní Mgr. Ireně Foltové za korekturu této práce a všem, kteří mě i během psaní diplomové práce podporovali.

Abstrakt: Tato práce se v úvodní části zabývá obecnou charakteristikou Sokola a České obce Sokolské. V další části autorka představí nejvýznamnější osobnosti, které se podílely na vzniku Sokola v českých zemích a také v zahraničí. Následně stručně představí Josefa Scheinera jakožto významného starostu Sokola. Hlavní část práce je věnována Sokolské župě Pražské – Scheinerově, která nám nastíní vznik a vývoj dvaceti jedna tělovýchovných jednot na území nynějšího hlavního města Prahy.

Klíčová slova: vznik, vývoj, Sokol, Sokolská župa Pražská – Scheinerova, historie, jednot, župa

Abstract: The introductory section of this diploma thesis discusses the general characteristics of Sokol and the Česká obec Sokolská. In the following section, the author introduces the most significant personalities that participated in the origins of Sokol in the Czech lands, as well as abroad. Subsequently, the author briefly introduces Josef Scheiner as an eminent mayor of Sokol. The main part of the thesis discusses the topic of Sokol in Prague - Scheiner region, which outlines the origin and development of the twenty-one sporting unions that are located in the current area of Prague.

Keywords: origin, development, Sokol, Sokol in Prague - Scheiner region, history, union, region

OBSAH

ÚVOD.....	8
CÍLE PRÁCE.....	9
1 METODY	10
2 KLÍČOVÉ ZDROJE.....	12
3 HISTORIE VZNIKU SOKOLA	13
3.1 POČÁTKY SOKOLA – PRAŽSKÉ TĚLOCVIČNÉ JEDNOTY	14
3.2 DALŠÍ ETAPY SOKOLSKÉHO Hnutí.....	17
3.3 ŽIVOT A MYŠLENKY MIROSLAVA TYRŠE	19
3.4 ŽIVOT A MYŠLENKY JINDŘICHA FÜGNERA.....	22
3.5 SOKOL V ZAHRANIČÍ	24
4 ČESKÁ OBEC SOKOLSKÁ (ČOS).....	25
4.1 SOKOLSKÁ ŽUPA	26
4.2 TĚLOCVIČNÁ JEDNOTA (TJ).....	26
5 SOKOLSKÁ ŽUPA PRAŽSKÁ – SCHEINEROVA.....	27
5.1 VZNIK PRVNÍ SOKOLSKÉ ŽUPY	27
5.1.1 Sokolské župy ve středních Čechách a Praze.....	27
5.1.1.1 Sokolská župa Pražská.....	28
5.2 JOSEF SCHEINER.....	29
5.3 VZNIK A VÝVOJ SOKOLSKÉ ŽUPY PRAŽSKÉ – SCHEINEROVY.....	31
5.3.1 T. J. Sokol Braník I.....	33
5.3.2 T. J. Sokol Háje.....	37
5.3.3 T. J. Sokol Hodkovičky	38
5.3.4 T. J. Sokol Kunratice.....	39
5.3.5 T. J. Sokol Lhotka.....	41
5.3.6 T. J. Sokol Michle.....	42
5.3.7 T. J. Sokol Modřany	47
5.3.8 T. J. Sokol Nusle Praha	50
5.3.9 T. J. Sokol Pankrác	57
5.3.10 T. J. Sokol Petrovice I	61
5.3.11 T. J. Sokol Praha – Podolí.....	63
5.3.12 T. J. Sokol Praha Vršovice II.....	64

5.3.13	<i>T. J. Sokol Záběhlice</i>	65
5.3.14	<i>T. J. Sokol Pražský</i>	66
5.3.15	<i>T. J. Sokol Radotín</i>	69
5.3.16	<i>T. J. Sokol Smíchov II</i>	71
5.3.17	<i>T. J. Sokol Spořilov</i>	75
5.3.18	<i>T. J. Sokol Vyšehrad</i>	78
5.3.19	<i>T. J. Sokol Zbraslav</i>	81
5.3.20	<i>T. J. Sokol Zlíchov</i>	84
5.3.21	<i>T. J. Sokol Žižkov I</i>	87
6	DISKUZE	90
7	ZÁVĚRY	92
8	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	94
8.1	KNIŽNÍ ZDROJE.....	94
8.2	PERIODIKA	97
8.3	SBORNÍKY	98
8.4	ÚSTNÍ SDĚLENÍ.....	98
8.5	NEPUBLIKOVANÉ ZDROJE.....	98
8.6	INTERNETOVÉ ZDROJE.....	98
9	SEZNAM OBRÁZKŮ	101
10	SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	102
11	PŘÍLOHY	103

Úvod

Sokol vede Čechy k pohybu a společné aktivitě již 160 let. Autorku práce oslovilo si vybrat téma na základě bohaté historie této tělovýchovné organizace spojené s naší vlastí.

Sokol přináší sport pro každého, avšak nejen rozvíjení tělesné zdatnosti je hlavní myšlenkou, nýbrž své členy vede k celkovému rozvoji osobnosti člověka. Sokol vede své členy k úctě a lásce k rodné zemi. Vychovává sokoly k spravedlivému a čestnému jednání, k aktivitě, samostatnosti a pomoci druhým. Neustále tak vychází z odkazu zakladatelů Miroslava Tyrše a Jindřicha Fügnera. Tyrš našel zalíbení v antické myšlence kalokagathie. Tato idea člověka tělesně i duševně zdatného přežila těžké časy až dodnes, přestože v cestě sokolských aktivit stálo i několik násilných zrušení této organizace. Díky sokolským hodnotám a angažovanosti na straně demokracie, práva a morálky může Sokol i dnes nabízet společnosti různé aktivity zaměřené na zdravý životní styl.¹

V posledních letech moderní doby se životní styl i pozitivní vztah dětí a mládeže k sportu velmi změnil. Je otázkou, zda děti nejsou dostatečně motivovány k pohybu, a proto tráví svůj čas spíše pasivními aktivitami. Nedostatek pohybového režimu dopadá negativně na zdravotní stav nejen dětí, ale i veškerého obyvatelstva. Autorčinou motivací psaní této práce je i program Sokola, který nabízí bohatý soubor sportovních, pohybových, kulturních a společenských aktivit pro každého bez rozdílu věku. Sokol svoje aktivity uskutečňuje v tělovýchovných jednotách po celé republice.

Autorka se bude primárně zabývat vznikem a vývojem Sokolské župy Pražské – Scheinerovy, pod kterou spadá dvacet jedna tělocvičných jednot na území hlavního města Prahy. V první části práce uceleně představí historii Sokola a významné osobnosti, které stály v čele jeho založení. Následně představí Josefa Scheinera, podle kterého byla župa pojmenována. Hlavní část se zaměřuje na zmapování vzniku a vývoje jmenované župy a charakteristiku jednotlivých tělovýchovných jednot.

---

¹ Česká obec Sokolská. *Sokol.eu* [online]. [cit. 2022-04-10]. Dostupné z: <https://www.sokol.eu/sokol-poslani-symbolika>

Cíle práce

Hlavní cíl

- Hlavním cílem práce je přehledně zmapovat vznik Sokolské župy Pražské – Scheinerovy a její vývoj až do současnosti

Dílčí cíle

- Uvedení do tématiky historie Sokola v České republice a ve světě
- Studium dostupných materiálů, pramenů vypracovat ucelený přehled vzniku a vývoje Sokolské župy Pražské – Scheinerovy
- Charakterizovat jednotlivé aktuální tělovýchovné jednoty v župě

1 Metody

Pro zpracování diplomové práce historického zaměření bylo využito těchto metod:

Induktivní metoda

Tato metoda spočívá v empirickém studiu jevů, kdy se postupně přechází od jednotlivých jevů k jevům obecným.² Induktivní metoda bývá využita společně s metodou deduktivní.

Deduktivní metoda

Jedná se o metodu, kdy se dochází k způsobu tvorby vědeckého zobecnění. Výsledné tvrzení (důsledek) se odvozuje z jednoho nebo více tvrzení (premisí).³

Přímá metoda

Využití této metody spočívá v získávání a popisování informací prostřednictvím pramenů, které přímo vypovídají o dané minulosti.⁴

Nepřímá metoda

Nepřímá metoda je opakem přímé. To znamená, že pokud není v pramenech jasně dána informace, využívá se obdobných historických pramenů, které nahrazují informaci hypotézou a následně se tak stává obecně platnou.⁵

Retrospektivní metoda

Metoda retrospektivní posuzuje, co se stalo dříve podle toho, co se stalo později. Jedná se o kombinování faktů dobových s fakty z pozdějších období tak, aby došlo k dostatečnému poznání historických skutečností.⁶

Progresivní metoda

Zmiňovaná metoda zachycuje události paralelně, tzn. starší události zároveň s novějšími. Progresivní metoda je opakem retrospektivní metody.⁷

---

² HROCH, Miroslav. *Úvod do studia dějepisu*, 1985, s. 201-202

³ Tamtéž, s. 202-203

⁴ HAVRÁNEK, Jan, MYŠKA, Milan a PACLÍK, Jiří. *Úvod do studia dějepisu*, s. 67–69

⁵ HROCH, Miroslav. *Úvod do studia dějepisu*, 1985, s. 204-205

⁶ Tamtéž, s. 209-212

⁷ Tamtéž

Komparativní metoda

Jedná se o metodu srovnávací. V případě, kdy nejsou dostupné dostatečné informace, je možné k nim dojít cestou různých souvislostí. Srovnání je možné, pokud se zkoumané informace shodují v základních rysech.⁸

---

⁸ ZWETTLER, Otto. *Úvod do studia dějepisu a technika historikovy práce*, 1996, s. 90

2 Klíčové zdroje

V této kapitole autorka představí zdroje, které byly klíčové pro zpracování této diplomové práce.

Nejdůležitějším pramenem je jednoznačně archiv České obce sokolské v Tyršově domě na Malé Straně. Archiv uchovává nespočet materiálů od počátku založení Sokola v českých zemích až po současnost. Autorka měla možnost bádát v materiálech, které se týkaly Sokolské župy Pražské – Scheinerovy. K dispozici měla Sokolské listy, sborníky, věstníky, Národní listy, kroniky a dostupné výroční knihy k jednotlivým jednotám. Výroční knihy jednot autorka řadí mezi ty nejvíce podstatné, jelikož z nich následně mohla čerpat a charakterizovat jednotlivé jednoty v župě Scheinerově. Vedle výročních knih využila autorka také internetové zdroje jednotlivých jednot.

Mezi další klíčové zdroje autorka zařadila odbornou literaturu Jana Waldaufa, který ve svých třech dílech *Sokol – malé dějiny velké myšlenky*, čerpá z ověřených dokumentů a domácích i zahraničních zdrojů. Výběrem Tyršova díla *Náš úkol, směr a cíl* autorka vysvětluje cíle sokolského hnutí. Dalším přínosem pro práci je kniha *Praha, pohyb, Sokol* od Zlaty Kozákové. Jedná se o obrazovou publikaci, která vystihuje vznik a vývoj Sokola od poloviny 19. století do konce 20. století. Z ostatní literatury autorka čerpala především z knihy *Miroslav Tyrš – Prohry a vítězství* od Zory Dvořákové. Přestože se jedná o beletrii, autorka práce se rozhodla pro výběr tohoto zdroje, který popisuje biografii velké osobnosti nejen pro českou tělovýchovu.

3 Historie vzniku Sokola

Vznik první české tělovýchovné organizace sahá do doby druhé poloviny 19. století.⁹ V té době byly české země pod vládou Rakousko-uherské monarchie. Padesátá léta 19. století byla obdobím Bachova absolutismu. Všude se šířila atmosféra strachu. Už po porážce revoluce v roce 1848 se bojovníci za svobodu raději stáhli z veřejného života. Zanedlouho ale dochází k pádu Bachova absolutismu. Důvodem byla porážka Rakouska v bitvě u Solfreina proti Sardínii a Francii v roce 1859. Uvolnění politických poměrů mělo velký vliv na rozmach celé společnosti. Nejenže dochází k znovuoživení veřejného politického života, ale česká společnost začíná objevovat trendy v zakládání spolků vlasteneckého nebo různě zájmového směru.¹⁰ Pozadu nezůstala ani idea rozvoje tělovýchovné stránky člověka.

Tehdejší prostředí tělesného cvičení bylo velmi spjato s hnutím Turnerů – německým systémem tělesné výchovy. Spolek Turnerů, *Prager Turnferein*, vznikl kolem roku 1861 za podmínky, že bude ryze německý.¹¹ Tato podmínka vyvolala v mnoha českých cvičitelích bouřlivý postoj. Pravděpodobně to byl signál pro vybudování českého vlasteneckého spolku, nazvaného Tělocvičná jednota pražská.¹² Mimo jiné se v zmiňovaném století rozvíjela již dříve záliba společnosti o všestranný rozvoj člověka, konkrétně o zdravotní tělesná cvičení. Lékař Johann Hirsch založil první ortopedický ústav v Praze roku 1839, kde se uplatňovala léčebná gymnastická metoda J. H. Linga.¹³ Rudolf von Stephany zřídil soukromý tělocvičný ústav na Malé Straně, který převážně navštěvovali učitelé tělocviku. Průkopník vodoléčby a fyzioterapie, Jan Špott, založil roku 1845 tzv. „Přírodnickou nemocnici“, kde léčil své pacienty prostřednictvím účinků vody, slunce, vzduchu a švédské gymnastiky. Na Václavském náměstí založil lékař Josef Seegen v roce 1844 tělocvičný a ortopedický ústav, kde se vyučoval tělocvik jak pro zdravé cvičence, tak i pro osoby s poruchou pohybového systému.¹⁴

---

⁹ WALDAUF, Jan. *Sokol: malé dějiny velké myšlenky*. Luhačovice: Atelier IM, 2010, s. 10

¹⁰ KOZÁKOVÁ, Zlata. *Praha pohyb Sokol*. Praha: Česká obec sokolská, 1998, s. 14

¹¹ WALDAUF, J.: *Sokol: malé dějiny velké myšlenky*. I. Luhačovice: Atelier IM, 2010, s. 12.

¹² KOZÁKOVÁ, Zlata. *Praha pohyb Sokol*. Praha: Česká obec sokolská, 1998, s. 14

¹³ STRNAD, Pavel, Jitka VAŘEKOVÁ a Pavel KREJČÍK. *70 let zdravotní tělesné výchovy*, s. 3

¹⁴ Tamtéž, s. 5

3.1 Počátky Sokola – Pražské tělocvičné jednoty

Počátek založení tělocvičného spolku Tělocvičná jednota pražská je datován k 16. únoru 1862.¹⁵ Neoficiální název spolku byl Sokol. Téměř až po dvou letech byl tento název úředně zakotven a potvrzen. Ve stanovách nesl jméno *Pražská tělocvičná jednota Sokol – Sokol Pražský*.¹⁶ Za otce zakladatele jsou právem označováni Dr. Miroslav Tyrš (1832 – 1884) a jeho přítel Jindřich Fügner (1822 – 1865).

Založení Pražské tělocvičné jednoty nebylo zcela tak jednoduché. Jejím založení předcházely dlouhé rozhovory Tyrše a Fügnera. Tito dva jmenovaní vlastenci, zastánci demokracie a svobody, našli smysl v organizovaném tělovýchovném zotavení českého národa. Po složitých úvahách a jednáních zbývalo dokončit a uskutečnit jejich myšlenku. Díky Tyršovým přátelům a dalším členům české politiky se za velké finanční podpory podařilo podpořit vznik českého tělocvičného spolku. S Tyršem spolupracovali bratři Eduard Grégr a Julius Grégr, J. E. Purkyně, Emanuel Tonner, kníže Rudolf Thurn-Taxis. Dr. Julius Grégr se postaral o návrh spolkových osnov a žádost na místodržitelství o povolení založení spolku. Bylo tomu tak 17. Prosince 1861.¹⁷ Na konci ledna roku 1862 byly stanovy schváleny a nic nebránilo tomu, aby došlo k první ustanovující valné hromadě. Tyrš navrhl, aby se schůze konala v Malypetrově tělocvičně v Panské ulici 16. února téhož roku.¹⁸ Na schůzi se dostavilo celkem 75 členů. Jindřich Fügner byl zvolen starostou. Miroslav Tyrš byl zvolen do funkce místostarosty. První paragraf stanov spolku zněl: „*Účel jednoty jest, aby se pěstoval tělocvik společným cvičením, společnými výlety, zpěvem a šermováním.*“¹⁹ Propagováno bylo také heslo, které razil Tyrš: „*Tužme se.*“ Fügner navrhl tykání a oslovování „*Bratře.*“ Barák navrhl pozdrav „*Nazdar!*“²⁰ První česká tělovýchovná organizace byla na světě.

Cvičení v Sokole započalo následující měsíc po valném shromáždění. Začalo se cvičit v pronajaté tělocvičně u Malypetra. Cvičební program nabízel velkou škálu aktivit.

---

¹⁵ KOZÁKOVÁ, Zlata. *Praha pohyb Sokol*. Praha: Česká obec sokolská, 1998, s. 14

¹⁶ WALDAUF, Jan. *Sokol: malé dějiny velké myšlenky*. Luhačovice: Atelier IM, 2010, s. 14

¹⁷ DVOŘÁKOVÁ, Zora. *Miroslav Tyrš - prohry a vítězství*. Praha: Olympia, 1989, s. 39

¹⁸ Tamtéž, s. 40

¹⁹ Tamtéž, s. 40

²⁰ Česká obec Sokolská. *Sokol.eu* [online]. [cit. 2022-05-10]. Dostupné z: <https://www.sokol.eu/historie-sokola-pamatky>

V Sokole se cvičilo na náradí i bez náradí, pěstoval se zápas, šerm, vzpírání, plavání, učilo se základům atletiky (běhy a skoky).²¹ Postupem času se program Sokola stával progresivnějším. Kromě tělesných cvičení bylo umožněno členům se věnovat i společenských a kulturním činnostem, např. se konaly vzdělávací přednášky, hudební a divadelní programy.²² Rozšíření programu Sokola s sebou přineslo i řadu rozporů. Nedorozumění se týkalo oblasti cvičebního obsahu, zasahování Sokola do politiky. Dalším střetem názorů bylo i cvičení žen a jejich zapojení do spolku. Tzv. mladá a stará garda se čas od času dostávala do střetu zájmu.²³

Postupem času členů Sokola přibývalo, a tak bylo nutné přesunout cvičení do větších prostor. Velký sál U Apolla v Ječné ulici byl vhodným prostorem. Miroslav Tyrš byl zvolen náčelníkem cvičitelského sboru.²⁴ Snažil se zvýšit odborné znalosti cvičitelů. Nejdříve cvičitelé používali povely, které byly přeloženy z němčiny, avšak překlad nebyl vyhovující. V červenci roku 1862 vychází první stručné názvosloví pro pořadová, prostná a nárad'ová cvičení. Názvosloví je uvedeno v brožuře pod názvem *Pravidla tělocvičné jednoty pražské Sokol*.

Obrázek 1: Pravidla tělocvičné jednoty pražské Sokol ²⁵

²¹ KOZÁKOVÁ, Zlata. *Praha pohyb Sokol*. Praha: Česká obec sokolská, 1998, s. 15

²² Česká obec Sokolská. *Sokol.eu* [online]. [cit. 2022-05-10]. Dostupné z: <https://www.sokol.eu/historie-sokola-pamatky>

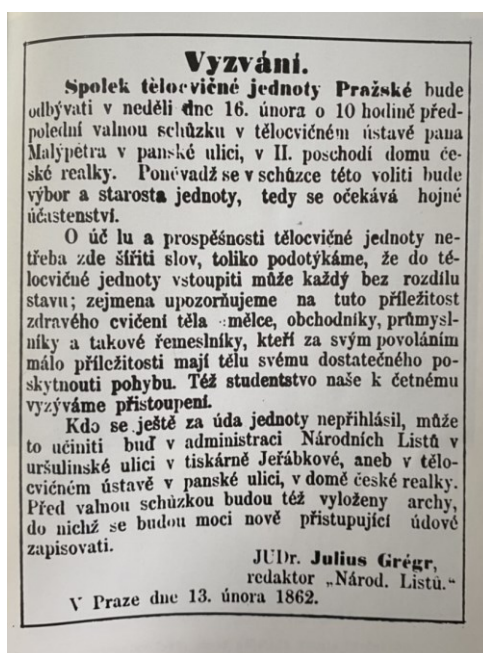
²³ HODAŇ, Bohuslav. *Sokolství a současnost*, s. 97

²⁴ Jandásek, L., Pelikán, J. *Stručné dějiny sokolstva*. ČOS 1946, s. 6 - 7

²⁵ ŠTUMBAUER, Jan. *Soubor vybraných přednášek z dějin tělesné výchovy a sportu v českých zemích a Československu*, s. 9

Na jaře roku 1863 se Sokol musel opět přesunout, využití sálu U Apolla už nebylo možné. Díky Jindřichu Fügnerovi, který svým mecenášstvím přispěl, se vybuďovala nová tělocvična v dnešní Sokolské ulici.²⁶ Nově postavená sokolovna patřila v té době mezi nejlepší budovy pro tělovýchovnou činnost ve střední Evropě.²⁷

Sokol rozkvětal, a přestože se zdá, že cesta pro vybudování pevného českého tělovýchovného spolku byla jednoduchá, není to zcela pravda. V Rakousko-Uhersku stále měla vše pod kontrolou policie, která každou aktivitu sokolské komunity kontrolovala. Pokud probíhalo cvičení, konaly se výlety, nebo zasedání členů, muselo být požádáno o souhlasné vyjádření úřadů. Pokud nedošlo k souhlasu, akce se konat nemohly.²⁸ Nejen Miroslav Tyrš a Jindřich Fügner, ale i další sokolští členové byli velkou oporou pro uspořádání činnosti spolku a vnesli svou odbornost do existence prvních let jeho založení. Dr. Julius Grégr, redaktor Národních Listů, pomohl Sokolu svou právníckou odborností a publicitou, viz Obrázek 2.²⁹

Obrázek 2: Vyzvání k přihlášení účasti do Sokola³⁰

²⁶ JANDÁSEK, Miroslav. *Čtení o Sokole*. Brno: Jiří Brauner, 2010, s. 42

²⁷ NOVOTNÝ, Jan. *Sokol v životě národa*. Praha: Melantrich, 1990. Slovo k historii, s. 18

²⁸ DVOŘÁKOVÁ, Z.: *Miroslav Tyrš: prohry a vítězství*. Praha: Olympia, 1989, s. 55

²⁹ WAIC, M.: *Německé tělovýchovné a sportovní spolky v českých zemích a Československu: Deutsche Turn- und Sportvereine in den tschechischen Ländern und in der Tschechoslowakei*. V Praze: Karolinum, 2008, s. 17

³⁰ *Od historie k současnosti*. TJ Praga. Praha, 1982.

3.2 Další etapy sokolského hnutí

Sokolské hnutí se pomalu ale jistě začalo šířit po celém území Čech a Moravy a dále až k slovanským národům. Dokonce si Sokol našel své zastánce i v zahraničí, kde byla česká menšina.

Rozšíření Sokola si žádá zakládání nových jednot. Členská základna postupně narůstá, a tak v důsledku vzniká nová organizační struktura Sokola. Jednotlivé tělocvičné jednoty (TJ) spadají pod sokolské župy. Sokolské župy spadají pod Českou obec sokolskou (ČOS).

Šedesátá léta 19. století přinesla i velký počín pro ženy. V České společnosti se vytvořila příznivě liberální atmosféra i pro další rozvoj Sokola ve směru zapojení žen do cvičení. Ženy do té doby mohly cvičit pouze pod německým vedením v Malypetrově ústavu.³¹ V roce 1863 podal Tyrš návrh na založení tělocvičného ústavu pro dívky. O 6 let později vzniká *Tělocvičný spolek paní a dívek pražských* v čele se starostkou Sofií Podlipskou a první cvičitelkou Klementinou Hanušovou. Tehdy se ve spolku scházelo 60 dívek a žen.³²

V roce 1865 Sokol disponuje dvaceti jednou sokolskou jednotou s téměř 2000 členy. Osmdesátá léta přináší dvacáté výročí založení Pražské tělocvičné jednoty. Oslavy jsou naplánovány na Střeleckém ostrově. Pozvány jsou sokolské jednoty z Čech, Moravy, ze slovanských zemí a z Ameriky. 18. červen 1882 přinesl velké bujaré oslavy, kterých se zúčastnilo 2500 diváků. Tento slavnostní den bývá označován jako I. všesokolský slet.³³ Sokolu se daří a nastává obrovský rozmach, ten končí, kdy dojde k jeho přerušení první světovou válkou.

První světová válka nepřinesla Sokolu nic prospěšného. Činnost jednot byla omezena, sokolové byli odvedeni do armády a tím došlo ke snížení členské základny.³⁴ Několik sokoloven bylo dočasně využito jako vojenské nemocnice. V letech 1914 – 1918 stálo na jedné straně Rakousko-Uhersko a Německo proti spojencům Ruska, Francie, Itálie, Anglie a Spojených států amerických. Fakt, že sokolové stáli na straně spojenců, dokazuje

---

³¹ KOZÁKOVÁ, Zlata. *Praha pohyb Sokol*. Praha: Česká obec sokolská, 1998, s. 20

³² KOZÁKOVÁ, Zlata. *Praha pohyb Sokol*. Praha: Česká obec sokolská, 1998, s. 21

³³ Jandásek, L., Pelikán, J. *Stručné dějiny sokolstva*. ČOS 1946, s. 24

³⁴ BUREŠOVÁ, J.: *Poznámky k významu Sokola ve společnosti první Československé republiky*, in HODANĚ, B.: *Sokolství od XIX. do XXI. století*, s. 94.

cítat a ocenění prvního československého prezidenta Tomáše Garrigue Masaryka: „*Bez sokolů by nebyly legie, bez legií by nebylo Československo.*“³⁵

Vznik samostatného československého státu 28. října 1918 dává možnost Sokolu opět znovu roztáhnout křídla. Ne nadarmo toto období bývá označováno jako zlatý věk Sokola. Sokol se stal opravdu celonárodní organizací, která rozšiřuje svoji správu. „*Každý 15. občan byl jeho členem a celkový počet se blížil k milionu. ČOS měla již 52 žup, z toho 6 na Slovensku a v Podkarpatské Rusi.*“³⁶ Téměř každá československá obec se mohla pyšnit výstavbou sokolovny nebo venkovními prostory pro cvičení. Nechyběly ani prostory pro kulturní dění. Velkou chloubou sokolských sportovců té doby byl gymnasta Bedřich Šupčík, který získal první zlatou medaili na Olympijských hrách v roce 1924 v Paříži.³⁷

Předválečný rok 1938 s sebou přinesl již X. všesokolský slet - symbol semknutí národa. Tehdy se sletu účastnilo přes 30 tisíc sokolů. Ideály o fungování státu se rozplývají. Mnichovská dohoda, tzv. o nás bez nás, znamenala pro Československo opět nejistou a obtížnou dobu. ČOS vyslala na Pražský hrad své zástupce se zprávou, že sokolové jsou opět připraveni se postavit za naši vlast. Tehdejší prezident Edvard Beneš (1884 – 1948) však zprávu nepřijal a pohraničí země vydal Německu.³⁸ Na území Protektorátu Čechy a Morava se zastavilo veškeré tělocvičné a spolkové dění. „V noci ze 7. na 8. října 1941 byla zahájena „*Akce Sokol*“.“³⁹ Následkem bylo zatýkání členů vedení Sokola. Pro většinu z nich to znamenalo transport do Osvětimi. Dne 8. října 1941 byla ČOS rozpuštěna a její majetek zabaven.⁴⁰ I přes veškeré pronásledování a zatýkání se sokolové vrhli do boje v druhé světové válce. Tím skončil rozkvět a svoboda Sokola.⁴¹

---

³⁵ Česká obec Sokolská. *Sokol.eu* [online]. [cit. 2022-05-10]. Dostupné z: <https://www.sokol.eu/historie-sokola-pamatky>

³⁶ Česká obec Sokolská. *Sokol.eu* [online]. [cit. 2022-05-17]. Dostupné z: <https://www.sokol.eu/historie-sokola-pamatky>

³⁷ KOZÁKOVÁ, Zlata. *Praha pohyb Sokol*. Praha: Česká obec sokolská, 1998, s. 34

³⁸ JANDÁSEK, Miroslav. *Čtení o Sokole*. Brno: Jiří Brauner, 2010, s. 9

³⁹ Česká obec Sokolská. *Sokol.eu* [online]. [cit. 2022-05-17]. Dostupné z: <https://www.sokol.eu/historie-sokola-pamatky>

⁴⁰ WALDAUF, Jan. *Sokol: malé dějiny velké myšlenky*. Luhačovice: Atelier IM, 2010, s. 76

⁴¹ *Pod křídly Sokola: katalog k výstavě ke 150. výročí založení nejvýznamnější spolkové organizace v našich dějinách v Armádním muzeu Vojenského historického ústavu Praha*, s. 50

Únorový převrat roku 1948 znamenal pro tělovýchovnou organizaci Sokol fázi, ve které se musel podřídit komunistické moci. Proti režimu se stavělo několik set sokolů, kteří chtěli vyjádřit svůj nesouhlas. Téhož roku se na pražském Strahově konal XI. všesokolský slet, kde sokolové uplatnili svůj vzdor proti nástupu komunismu.⁴² Projev nesouhlasu neunikl nové vládě. ČOS zaniká a všechny spolky s tělovýchovnou tematikou se sjednocují pod *Jednotnou tělovýchovnou organizaci (JTO)*.⁴³

Rok 1989 přinesl změnu v politickém systému a Sokolu se opět otevřely dveře. Začátek roku 1990 byl rozhodujícím momentem, kdy Sokol obnovil svou činnost a docházelo k restituci sokolského majetku.

3.3 Život a myšlenky Miroslava Tyrše

Dr. Miroslav Tyrš (17. září 1832 – 8. srpen 1884) byl významnou osobností 19. století nejen v ohledu rozvoje tělovýchovné činnosti, ale také kulturní a později i politické činnosti národa.

Dr. Tyrš, původně jménem Friedrich Emmanuel Tirsch, se narodil v Děčíně do poněmčené rodiny lékaře. Po brzkém odchodu obou rodičů byl vychováván v české vlastenecké rodině na Mladoboleslavsku a v Praze, kde absolvoval gymnázium s úspěšně složenou maturitní zkouškou v roce 1850. O deset let později získal doktorát na filozofické fakultě a nadále se věnoval estetice a dějinám umění.⁴⁴ Tyršova práce v oblasti estetiky a dějin umění bývá velmi často opomíjena, přestože se jedná o několik svazkových děl, která jsou souhrnně nazvaná *O umění*. Téměř jeho celým životem ho provázely vědy, ve kterých našel touhu po poznání. Účastnil se různých přednášek o matematice, historii, přírodních vědách, ale také směřoval k anatomii. Pravděpodobně právě zde našel možnou provázanost mezi znalostí lidského těla po fyziologické stránce a antickou filozofickou myšlenkou *kalokagathie* – harmonický rozvoj těla i ducha, která ho fascinovala.⁴⁵ Na doporučení lékařů Tyrš cvičil v soukromých ústavech Schmidtově a

---

⁴² SEKOT, A.: *Všesokolské slety – oslava masové tělovýchovy* in HODAŇ, B.: *Sokolství od XIX. do XXI. století*, s. 160.^[1]

⁴³ STRACHOVÁ, M.: *Sport v poválečném a komunistickém Československu* in NOVÁ, J.: *Management, marketing a ekonomika sportu*, s. 39.

⁴⁴ KOZÁKOVÁ, Zlata. *Praha pohyb Sokol*. Praha: Česká obec sokolská, 1998, s. 14

⁴⁵ JANDÁSEK, Ladislav. *Život dr. Miroslava Tyrše*. Brno: Moravský Legionář, 1932. Tyršova knihovna, s. 27

Malypetrově. Není tak divu, že se všestrannému Tyršovi začala v hlavě rodit myšlenka o založení českého tělocvičného spolku, kde by uplatňoval právě tyto antické ideály.⁴⁶

Během svých studentských let působil Tyrš i jako domácí učitel nebo vychovatel v několika rodinách. V době, kdy působil u továrníka Barthelmuse v Novém Jáchymově, se poprvé setkává s Jindřichem Fügnerem. Na toto setkání vzpomíná i manželka Tyrše - Renáta Tyršová (1854 – 1937), dcera Jindřicha Fügnera. „*Užším spřátelením Fügnera s Tyršem zahajuje se nová kapitola v životě mého otce, přípravy, řekla bych raději předpravy k založení té národní instituce, v které můj otec našel vlastně teprve pravé své působiště, působiště, na kterém mohl rozvinout všechny své organizační schopnosti, kde mohl vtělit v čin své tužby vlastenecké, a do které mohl vložit všechny dary svého ducha a svého srdce.*“⁴⁷ Setkání Tyrše a Fügnera dalo do pohybu realizaci myšlenky utvoření prvního české tělocvičného spolku.

V Tyršově díle *Náš úkol, směr a cíl* je hlavním pilířem Sokola myšlenka: „*Povznést náš národ po stránce tělesné i mravní*“⁴⁸ Není náhodou, že se Tyrš opírá o antické Řecko. S obrovskou zálibou a chutí se věnoval studiu řecké filozofie. Tyrše fascinovalo především platónské rozdělení světa a mravní fungování státu. Zajímal se o myšlenky spojené s tělesným cvičením. Jeho představou bylo propojit tělesný rozvoj jedince k prospěchu celého národa. Aristoteles měl vliv na Tyršovo smýšlení v pojetí těla a duše. Antické pojetí člověka je nám dnes známé jako *kalokagathie*, tzn. soulad mezi duší a tělem. Cílem Tyrše bylo nasměřovat člověka nejen k společenské angažovanosti, ale i k celkové péči o tělo a duši. Ne nadarmo se říká „*V zdravém těle zdravý duch.*“⁴⁹ Tyršovy myšlenky později ocenil a zformuloval i T. G. Masaryk v roce 1926 ve svém projevu: „*Tyrš přímo geniálním a uměleckým počinem harmonicky sloučil antický ideál krásy a dobra s naším národním programem, žádající syntézu ušlechtilého češství s čistým lidstvem. Tyrš vytvořil sokolskou obec a vštípil jí tu sílu a mužnost, která stejně se vyhýbá*

---

⁴⁶ KOZÁKOVÁ, Zlata. *Praha pohyb Sokol*. Praha: Česká obec sokolská, 1998, s. 14

⁴⁷ TYRŠOVÁ, Renata. *Miroslav Tyrš: jeho osobnost a dílo: podle zápisků, korespondence, rukopisné pozůstalosti a mých vzpomínek*. Praha: Český čtenář, 1934, s. 120.

⁴⁸ TYRŠ, Miroslav. *Náš úkol, směr a cíl*, s. 12

⁴⁹ FIKAR, Alois. *O Sokole a sokolství: příručka pro nové členy*. Praha: Československá obec sokolská, 1948, s. 43

*hrubosti a násilnosti, jak sentimentalitě slabošského bratříčkářství.*⁵⁰

V roce 1862 se Miroslav Tyrš zapsal do dějin jako zakladatel tělovýchovného spolku Sokol. V Sokole Pražském se stal nejdříve místostarostou, později náčelníkem. Tyrš se ocital někde mezi Sokolem a politickým životem. V roce 1867 kandidoval do Zemského sněmu. O dva roky později, v roce 1869, se stal poslancem Českého sněmu. V témže roce vydává spis *Hod olympický*, kde vyzdvihl význam olympijské myšlenky dokonce o čtvrt století dříve než Pierre de Coubertin. V roce 1871 vychází poprvé časopis *Sokol*, který přinášel a přináší až dodnes informace ze sokolského života. V roce 1872 se oženil s Renátou Fügnerovou, dcerou jeho přítele a spoluzakladatele Sokola. Následující rok byl zvolen do říšské rady a navíc uveřejňuje další spis *Základové tělocviku*. Tento spis navazuje na původní názvosloví z roku 1862. Postupem času si praxe vyžádala obsáhlejší formu tělocvičných soustav, a tak Tyrš vytvořil širší škálu názvosloví, které je používáno s menší úpravou až dodnes.⁵¹ Vyčerpanost po fyzické i psychické stránce Tyrše vzdálila na chvíli od práce v Sokole. Zpět k práci se vrátil na konci 70. let a ihned se ujmul příprav na první všesokolský slet. V roce 1881 byl jmenován docentem a rok později dokonce profesorem na české univerzitě pod podmínkou, že se vzdá náčelnictví v Sokole a bude se věnovat pouze práci na univerzitě. Hektická situace donutila Tyrše odjet v létě roku 1884 na léčení do horské vesničky v Ötzu v Tyrolských Alpách. Dne 8. srpna 1884 skončila životní pout' Miroslava Tyrše, jeho tělo bylo pohřbeno na Olšanských hřbitovech v Praze.

---

⁵⁰ JANDÁSEK, Miroslav. *Čtení o Sokole*. Brno: Jirí Brauner, 2010, s. 24

⁵¹ KOZÁKOVÁ, Zlata. *Praha pohyb Sokol*. Praha: Česká obec sokolská, 1998, s. 16

Obrázek 3: Miroslav Tyrš⁵²

3.4 Život a myšlenky Jindřicha Fügnera

Jindřich Fügner (10. září 1822 – 15. listopad 1865) se narodil v Praze do obchodnické rodiny. Rodinné vlastenecké smýšlení na něho mělo vliv po celý jeho život. Po vzoru otce se věnoval obchodu s látkami, později se stal odborníkem v pojišťovnictví, což mu přineslo majetný život. Přestože byl hmotně zajištěn, žil skromným životem. Renáta, dcera Fügnera, popisuje jeho život v pamětech a vzpomínkách, které sepsala: „*Tatínkovy osobní potřeby byly co nejskrovnější. Jeho černá čamara mu dlouho vydržela, kravaty měl stále černé, volně uvázané a sokolská čapka bez odznaku v létě v zimě mu sloužila za pokrývku hlavy-i do Vídně se vypravil v tomto úboru. Sklenice plzeňského a viržinko bylo jeho jediným labužnictvím.*“⁵³ Životní směr podnikatele ho nenaplňoval. Svůj život chtěl

---

⁵² Payne. In: *Payne.cz* [online]. [cit. 2022-06-07]. Dostupné z: <https://www.payne.cz/3xS43787/TyrsMiroslav.htm>

⁵³ TYRŠOVÁ, Renata. Jindřich Fügner: paměti a vzpomínky na mého otce. Praha: Český Čtenář, [1924]. Český čtenář. Díl druhý, s. 109

zasvětit politické dráze, to se mu nakonec splnilo. Jeho zájem a iniciativa o veřejný život mohl promítnout skrz funkci zastupitele města Prahy.⁵⁴

Fügner byl počestným Němcem, jeho původní celé jméno bylo Heinrich Anton Fügner. Na rozdíl od Miroslava Tyrše zaostával v češtině. Je pozoruhodné, že oba zakladatelé českého tělocvičného spolku pocházeli právě z německy mluvících rodin a byli fascinováni myšlenkou českého národovectví. Fügnerovo vlastenecké smýšlení ho přivedlo k osudovému setkání s Tyršem. Jako spoluzakladatel se snažil v Sokolském spolku propagovat principy demokracie a formovat vztahy mezi členy. Stal se prvním starostou Sokola Pražského a úctyhodným mecenášem. Svou peněžní podporou se zasloužil o výstavbu první pražské sokolovny v Žitné ulici, tím ulehčil spolku otázku hospodářské existence v prvních letech jeho fungování.⁵⁵ Čas, který Fügner prožil v Sokolském spolku, nebyl však dlouhý. Jindřich Fügner zemřel ve svých 43 letech v roce 1865, pouze tři roky po založení spolku. Přestože Tyrš a Fügner byli přáteli po krátký čas, jejich pouto bylo velmi silné, a proto se někdy hovoří jako o celoživotním přátelství. Tyršova slova po ztrátě jeho věrného a blízkého přítele: „*Položil jsem třesoucí se dlaň na srdce jeho, srdce to dobušilo, nejslechetnější srdce, které jsem kdy poznal, srdce, o němž až podnes myslím, že mu rovného není a nebude. Svět se mi zdál prázdným, pustým v té chvíli, kdy jsme hlavu a otce svého ztratili.*“⁵⁶

„Ni zisk – ni sláva! – věrnost svému národu, věrnost až do smrti.“⁵⁷ Vyjádření sokolské myšlenky a hodnoty slovy Jindřicha Fügnera.

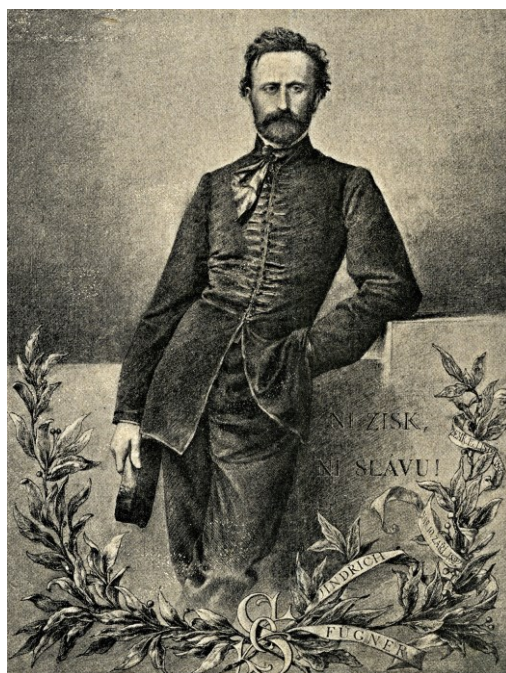
---

⁵⁴ MRÁZOVÁ, Dominika. *Význam myšlenek Miroslava Tyrše pro výchovu a vzdělání*. České Budějovice, 2019. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích.

⁵⁵ KOZÁKOVÁ, Zlata. *Praha pohyb Sokol*, s. 16

⁵⁶ SAK, Robert. Miroslav Tyrš: sokol, myslitel, výtvarný kritik, s. 79

⁵⁷ ZYKA, J.B. J. Fügner a české Sokolství. *Světlozor*. 10. listopadu 1920, roč. 1920-1921 (21.), čís. 3, s. 7.

Obrázek 4: Jindřich Fügner⁵⁸

3.5 Sokol v zahraničí

Česká organizace Sokol našla svoje místo i za hranicemi naší země a to téměř ihned po jejím založení. Především se jednalo o země, kde byla silná česká menšina. Přes slovanské obyvatelstvo Sokol postupoval k založení dalších svých jednot v Polsku, Rakousku, Švýcarsku.⁵⁹ V zámoří našel Sokol své místo ve Spojených státech amerických a Kanadě.⁶⁰ Národní sokolská organizace existuje dokonce i v Austrálii.⁶¹ Většina zahraničních sokolských organizací je v dnešní době pod záštitou Světového svazu sokolstva, který působí v 15 státech. Svaz byl založen za účelem udržení sokolských myšlenek tam, kde bude zájem budovat sokolské organizace ve světě.⁶²

⁵⁸ Jindřich Fügner. In: *Sportovnílisty.cz* [online]. 2018 [cit. 2022-06-07]. Dostupné z: <http://www.sportovnilisty.cz/pozice-3/jindrich-fgner/>

⁵⁹ Sokol v zahraničí. *Sokol.eu* [online]. [cit. 2022-06-07]. Dostupné z: <https://www.sokol.eu/sokol-v-zahranici>

⁶⁰ Sokol USA. *Sokolusa.org* [online]. [cit. 2022-06-07]. Dostupné z: <https://sokolusa.org/>

⁶¹ Sokol Sydney. *Sokolsydney.com* [online]. [cit. 2022-06-07]. Dostupné z: <https://sokolsydney.com/>

⁶² Světový svaz sokolstva. *World-sokol.eu* [online]. [cit. 2022-06-07]. Dostupné z: <https://world-sokol.eu/>

4 Česká obec sokolská (ČOS)

V podkapitole Další etapy sokolského hnutí je stručně zmíněna politická situace, která panovala kolem podzimu 1989. V tomto období Evropa netrpělivě očekávala definitivní pád železné opony. Krátce po Sametové revoluci se utvořil přípravný výbor ČOS, který vydal prohlášení o obnovení Sokola.⁶³ Zásadním dnem se stal 7. leden 1990, kdy se konal plánovaný sjezd Sokola a ČOS byla plně obnovena. Na obnovovací akci v Praze dorazilo přes 2000 zástupců z řad sokolských jednot celé republiky, ale i zahraničí. Projednávaly se možnosti o navázání programu Sokola z roku 1948 a primárně obnovení právní subjektivity spolku. Dalšími body jednání byly ekonomické a hospodářské oblasti a především navrácení zabaveného majetku. Tomu napomohl nový zákon č. 173/90 ze dne 9. května 1990, který zrušil původní znění zákona o zániku ČOS a zajistil restituci majetku Sokolu.⁶⁴ ČOS obnovila svoji činnost a zaměřila se na přezkoumání náplně svého programu. Revize se týkala aktuálních trendů s cílem zachování myšlenky Tyršova sokolského odkazu.

Česká obec sokolská je zákonem stanovený spolek ve smyslu zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, sídlící v Tyršově domě na Malé Straně. V platných Stanovách ČOS úplného znění ze dne 26.6.2021 je stanoveno v Čl. 1, bod 1.4., že ČOS je: *„dobrovolný, demokratický, nezávislý a nepolitický spolek, sdružující své členy a členky bez rozdílu národnosti, náboženského vyznání, politického přesvědčení, rasy nebo jiných rozdílů.“*⁶⁵ V Článku 2, bodě 2.1 jsou sepsány její účely a cíle: *„ČOS byla založena ve veřejném zájmu, jejím účelem a cílem je zvyšovat tělesnou zdatnost svých členů, organizovat a vykonávat tělovýchovnou, sportovní, kulturní a společenskou činnost, podporovat rozvoj osobnosti a vychovávat k čestnému jednání v životě soukromém i veřejném, k národnostní, rasové a náboženské snášenlivosti, k demokracii, svobodě a humanismu, k osobní skromnosti a sebekázní, k lásce k rodné zemi a úctě k duchovnímu dědictví našeho národa, přičemž vychází z odkazu Miroslava Tyrše a Jindřicha Fügnera.*

---

⁶³ STRACHOVÁ, Milena. *Sport a Český svaz tělesné výchovy po roce 1989*, s. 39

⁶⁴ Tamtéž, s. 40

⁶⁵ Stanovy České obce sokolské. *Sokol.eu* [online]. 21.6.2021 [cit. 2022-06-09]. Dostupné z: <https://www.sokol.eu/assets/download/stanovy-cos-ucinne-od-26-6-2021-web.pdf>

*Sokol je nejstarší českou tělovýchovnou organizací založenou 16. února 1862.*⁶⁶ ČOS je tvořena stupňovitým organizačním systémem. Základní a nejnižší organizační jednotkou je tělocvičná jednota. Jednoty se nadále sdružují do územně větších celků, které se nazývají sokolské župy. Momentálně jsou tělocvičné jednoty Sokol sdruženy do 42 sokolských žup. Pokud se jedná o území župy, tvořené tělocvičnými jednotami, tak vždy leží pouze na území jednoho kraje. Nejvyšší celek představuje zmiňovaná ČOS. Všechny tyto články včetně ČOS jsou právními osobami.⁶⁷ Nejvyšším orgánem ČOS je Sjezd ČOS, který se koná jednou za tři roky. Dvakrát do roka zasedá Výbor ČOS, jehož úkolem je schvalování rozpočtu, výsledků hospodaření apod. Další důležité funkce v ČOS plní starosta/ starostka, místostarosta, předsednictvo a jeho odborné komise, náčelník/ náčelnice a kontrolní komise.⁶⁸ Momentálně je již ve čtvrtém funkčním období starostka Ing. Hana Moučková.

4.1 Sokolská župa

Sokolská župa představuje jistou spojku mezi ústředím ČOS a jednotami. Hlavní funkcí župy je komunikace a administrativní péče o jednoty. Cílem sokolských žup je vytvářet a organizovat sportovní a kulturní programy společně s jednotami, které pod sebou sdružují. V kraji může spolupracovat více žup.⁶⁹

4.2 Tělocvičná jednota (TJ)

Tělocvičná jednota je zcela základní organizační jednotkou ČOS, někdy také jako pobočný spolek. Činnost, na kterou se jednota zaměřuje, je zcela individuální. Některé jednoty tíhnou k sportovní či kulturní činnosti, a to pro sokoly každého věku. Existují i specializované oddíly, které nabízí možnost cvičení pro rodiče s batolaty. Sportovní oddíly nabízejí atletickou, gymnastickou specializaci nebo šerm. Oddíl všestrannosti je zaměřen na základy sportu a sportovních her a to bez důrazu na výkon. Záměrem je návyk k pohybovým aktivitám a zdravotní účinek.⁷⁰

---

⁶⁶ Tamtéž

⁶⁷ Co je Sokol. *Sokol.eu* [online]. [cit. 2022-06-09]. Dostupné z: <https://www.sokol.eu/sokol-poslani-symbolika>

⁶⁸ Tamtéž

⁶⁹ Tamtéž

⁷⁰ Tamtéž

5 Sokolská župa Pražská – Scheinerova

Dříve než se autorka bude zabývat konkrétně Sokolskou župou Pražskou – Scheinerovou, je důležité, aby v úvodu této kapitoly nastínila vznik první sokolské župy vůbec a následně tak mohla navázat na mapování vzniku a vývoje jmenované župy a charakteristiky aktuálně jednotlivých jednot v ní sdružené.

5.1 Vznik první sokolské župy

Téměř od počátku založení Sokola se v Tyršově hlavě utvářela myšlenka o organizaci sokolských jednot. Koncept jeho myšlenky se Tyršovi podařilo zformulovat v časopise Sokol, téhož roku, co se začal vydávat. Na návrhu župního řádu se společně s Tyršem podíleli bratři Bílý, Grégr, Černý a Hrdlička. Jejich snaha byla zamítnuta ministerstvem vnitra. Zhruba až po dlouhých třinácti letech se zadařilo obstát před úřady a vznikla tak první sokolská župa. Ve stejné době zasáhla sokoly smutná zpráva o smrti Miroslava Tyrše. První sokolská župa nesla hrdě název Sokolská župa Tyršova na středním Labi. Starostou župy byl zvolen bratr Josef Tumlíř z Kolína. Župa zaštiťovala tyto jednoty - Nový Bydžov, Chlumeck nad Cidlinou, Kolín, Králův Městec, Nymburk, Poděbrady, Sadská, Velim, Žiželice a Nové Benátky.⁷¹ Po krátké době se začaly tvořit návrhy na založení sokolských žup i na Moravě, Slezsku, v Jižních Čechách a na Plzeňsku. Další pokusy o sjednocení jednot proběhly i v Krkonoších a Pojizeří.

5.1.1 Sokolské župy ve středních Čechách a Praze

Pár měsíců po vzniku první sokolské župy roku 1884 se sokolské jednoty středních Čech sdružují do druhé sokolské župy. Krátce po ustanovení Sokolské župy Středočeské se začalo polemizovat o jejím rozdělení. V roce 1890 vzniká nová župa Podbělohorská, která sčítala 16 sokolských jednot na levém břehu Vltavy. Středočeská župa si držela jednoty na pravém břehu. Přesto nebylo toto rozdělení dostačující, a tak se výbor ČOS

---

⁷¹ Župy - jak jsme vznikly a po kom se jmenujeme. *Časopis SOKOL: Vzdělávatelské listy* [online]. Praha: Česká obec sokolská, 4. prosince 2019, 2019, 1-16 [cit. 2022-06-10]. ISSN 0489-6718. Dostupné z: http://www.brno-jih.vanickovazupa.cz/eSokol/VL%202019_04.pdf, s. 3-4

rozhodl župu Podbělohorskou dále rozdělit ještě na župu Jungmannovu. Vedle této župy vznikla také další Sokolská župa Baráková. Postupem času došlo opětovně k dalšímu rozdělení župy Podbělohorské, jelikož její narůst byl tak enormní, že již nebylo možné obsáhnout celou sokolskou činnost. Důsledkem toho vzniká Sokolská župa Budečská.⁷²

V této době měl v Praze Sokol Pražský zvláštní postavení ve svých rukách. Roku 1914 se svého „výhradního práva“ vzdal, a tak dal možnou genezi Sokolské župě Pražské.

5.1.1.1 Sokolská župa Pražská

U zrodu nové vznikající župy stál br. Adolf Němeček, který zastával dlouhá léta i funkci starosty. Při založení sčítala župa 23 jednot a 3 pobočky.⁷³

S přibývajícím časem se župa rozrostla. Sborník Sokolský z roku 1922 obsahuje informace, že župa Pražská sčítala celkem 34 jednot a 11 poboček: Břežany Dolní, Bráník, Davle, Dobříš, Hodkovičky, Hraštice Malá, Chodov, Jesenice, Jílové, Knín Nový, Krč, Krhanice, Kunratice, Michle, Mníšek, Modřany, Ves Nová pod Pleší, Nusle, Pankrác, Podolí, Sokol Pražský, Průhonice, Psáry, Novoměstský Sokol, Smíchov II., Slapy n. Vlt., Sulice, Šeberov, Střechovice, Vestec, Vrané, Vyšehradský Sokol, Záběhlice, Zbraslav – pobočky: Čenětice, Čisovice, Cholupice, Chotilsko, Žešice, Libčice, Lišnice, Kytín, Kuklík, Obořiště, Řídká.⁷⁴

O aktivitách župy vypovídají dochované archivní zprávy z roku 1926.⁷⁵ Také pravidelně měsíčně vycházely věstníky sokolské župy, malá část z nich je dochována v archivu ČOS. Každý věstník nesl na úvodní straně bodový program obsahu. Obsah periodik byl pokaždé jiný, někdy se psalo o činnosti správní, činnosti vzdělávací, nebo o statistickém přehledu cvičení členů sborů cvičitelských, dorostenců i žáků.

Mezi lety 1927 – 1928 se k župě připojilo osm jednot: Břežany Dolní, bývalá pobočka Čenětice, Lipence – Lipany, Kuklík, Libuš, Ruský Sokol, Psáry a Zvole.⁷⁶

---

⁷² Župy - jak jsme vznikly a po kom se jmenujeme. *Časopis SOKOL: Vzdělávací listy* [online]. Praha: Česká obec sokolská, 4. prosince 2019, 2019, 1-16 [cit. 2022-06-10]. ISSN 0489-6718. Dostupné z: http://www.brno-jih.vanickovazupa.cz/eSokol/VL%202019_04.pdf, s. 8-9

⁷³ Tamtéž, s. 9

⁷⁴ *Sborník Sokolský*. Kolín: A. V. Prágr, 1922.

⁷⁵ *Zprávy Sokolské župy Pražské*. 7. Praha, 1926.

⁷⁶ *Sborník Sokolský*. Kolín: A. V. Prágr, 1927.

V šestém čísle věstníku z roku 1932 je hlavním bodem nový starosta Československé obce sokolské. Téhož roku, kdy se oslavovalo sté výročí narozenin dr. Miroslava Tyrše a 70. výročí založení Sokolstva, zemřel starosta ČOS a Svazu slovanského sokolstva dr. Josef Scheiner. Novým nastupujícím starostou se stal br. dr. Stanislav Bukovský ze Sokola Pražského. Sokolská župa Pražská se rozhodla, že si přibere ke svému názvu Scheinerovo jméno. Tento název, Sokolská župa Pražská – Scheinerova, užívá dodnes.⁷⁷

V příloze této práce jsou zveřejněny 4 archivní věstníky.

5.2 Josef Scheiner

Dr. Josef Scheiner se narodil 21. září 1861 v Benešově. Po vzoru otce se rozhodl studovat na právnické fakultě v Praze, na které v roce 1889 dosáhl hodnosti doktora práv. Téhož roku se oženil a věnoval se advokacii po svém otci. Začínal jako advokátní koncipient u Dr. Beneše, později u Dr. Čížka a Dr. Tondra. V roce 1883 otevřel svou vlastní advokátní kancelář, která se později stala střediskem a ohniskem veškeré činnosti sokolské jak doma, tak za hranicemi.⁷⁸ Počátky jeho sokolského života ovšem spadají již do dětských let, kdy se setkal poprvé s Tyršem. Řádným členem Sokola se stal ihned, jakmile to dovolily stanovy spolku a to v roce 1879. Jako příbuzný Tyrše docházel do jeho rodiny, kde vypomáhal s administrací, později pak v redakci časopisu Sokol. Zde, v rodině Tyrše, se učil, jak se stát následovníkem a zachovatelem Tyršova odkazu. Dr. Scheiner zde spatřil geniální myšlenky, poznal účel a smysl jeho díla. V roce 1882 byl přijat do redakce časopisu a v témže roce pracuje na prvním všesokolském sletu. O dva roky později, po Tyršově smrti, se stává náčelníkem Sokola Pražského a redaktorem časopisu.

Dr. Scheiner hleděl dopředu a vycítil, že by bylo vhodné navázat i zahraniční styky. V roce 1889 dochází k historickému sokolskému zájezdu do Francie. Vůdcem výpravy byl Dr. Podlipný, organizátorem a duší zájezdu právě Scheiner. Od té doby počínají zahraniční vazby. Velká účast ciziny na všesokolských sletech je právem jeho zásluhou. Jaký význam jeho činnost měla, nejlépe popsal T. G. Masaryk: „*Podceňoval jsem*

---

⁷⁷ *Věstník Sokolské župy Pražské*. 13. Praha, 1932, číslo 6

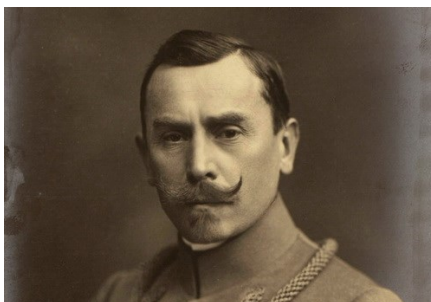
⁷⁸ *Zpravodaj Pražské tělocvičné jednoty Sokol*. 9. Praha, 1932, s. 3-9

zahraniční činnost Sokolstva, ale za pobytu v cizině v době války jsem poznal, že mnohdy jediným, co se o nás vědělo, bylo, že máme Sokolstvo, jež pořádá slety. ⁷⁹

Téměř výhradním dílem Dr. Scheinera je sloučení českých žup v Českou obec Sokolskou. Sepsal její stanovy a řády, vytkl práci a cíle. Zastával zde funkci jednatele, náměstka starosty Dr. Podlipného a později se roku 1906 i on sám stal starostou. V této funkci setrval celé čtvrtstoletí, až do své smrti. ⁸⁰

Jeho literární práce a přednášková je obrovská. Napsal několik set článků nejrůznějšího obsahu, které psal do časopisu Sokol a do ostatních odborných časopisů. Jednalo se o články s odbornou tělocvičnou, organizační, historickou, nebo dokonce životopisnou tematikou. K jeho největším dílům patří *Tělesná cvičení ve starém věku* a *Dějiny Sokolstva za prvních 25 let*. K uchování Tyršova odkazu sepsal jeho životopis společně s jeho úvahami v díle *Úvahy a řeči Dra Miroslava Tyrše*.

Politického života se činně neúčastnil. Přestože byl krátký čas členem zastupitelstva hlavního města Prahy, poslancem bývalého sněmu království Českého a členem prvního Národního shromáždění republiky Československé, funkcí se rychle vzdával a odmítal kandidatury. Obával se možného útoku proti Sokolstvu. Ačkoli tedy nebyl aktivním politikem, na politické scéně se snažil hájit zájmy národních demokratů. Byl členem Maffie, kde pracoval od prvního počátku v domácím i zahraničním odboji. V posledních letech života ho odváděly od činnosti pro Sokol zdravotní obtíže. Dne 11. ledna 1932 zemřela významná osobnost, která věnovala celý svůj život, i celou svou duši národu Sokolstva. ⁸¹

Obrázek 5: Dr. Josef Scheiner⁸²

⁷⁹ *Zpravodaj Pražské tělocvičné jednoty Sokol*. 9. Praha, 1932, s. 4

⁸⁰ Josef Scheiner. *Vojenský historický ústav* [online]. 2018 [cit. 2022-06-12]. Dostupné z: <http://www.vhu.cz/josef-scheiner/>

⁸¹ Tamtéž

⁸² Tamtéž

5.3 Vznik a vývoj Sokolské župy Pražské – Scheinerovy

V předchozí kapitole Sokolská župa Pražská je zmíněna změna názvu župy. Sokolská župa Pražská si po smrti Dr. Josefa Scheinera převzala jeho jméno. Její nový název se promítl ihned v župním periodiku, které od roku 1933 neslo jméno Věstník Sokolské župy Pražské – Scheinerovy. Tyršův dům uchoval ve svém archivu devět periodik z roku 1933.⁸³ Čtyři z roku 1934, únorový věstník z roku 1935 a z roku 1937 se archivovaly čtyři věstníky.⁸⁴ Z konce roku 1939 a začátku roku 1940 se zachovaly Sokolské listy – Zpravodaj Sokolské župy Pražské – Scheinerovy.⁸⁵ Dalším archivním materiálem je Sokolský oběžník župy Pražské – Scheinerovy z roku 1946.⁸⁶ Dva župní věstníky z roku 1948.⁸⁷

V Ročenke sokolských činovníků na rok 1932 – 1933 je stále uvedena župa pod názvem Župa Pražská, nebylo možné předvídat nadcházející události. Na zmiňované období zůstává ve funkci starosty JUDr. A. Němeček, náčelníkem je F. Hájek a náčelnicí O. Fučíková.⁸⁸

V roce 1936 župa čítá celkem 46 jednot, 4 pobočky a okrsky – Vyšehrad, Michle, Sokol Pražský, Zbraslav nad Vltavou a Novou Ves. Funkce starosty nebyla obměněna, avšak funkci náčelníka vystřídal O. Klich, funkci náčelnice J. Klimentová.⁸⁹

O čtyři roky později zastávají zmiňovaní župní činovníci stejné funkce. Jednoty a pobočky jsou podle stavu 30. listopadu 1939 v tomto složení: Borotice, Břežany Dolní, Černolice, Čisovice, Davle, pobočka Hvozdnice, Dobříš, pobočka Pole Svaté, Hraštice Malá, Chodov, Chotilsko, Jesenice u Prahy, Jílové u Prahy, Knín Nový, pobočka Lečice Malá, Krhanice, Kunratice u Prahy, Libuš, Lipence – Lipany, Líšnice, Mníšek pod Brdy, Modřany, Nečín, Obořiště, Písnice, Praha – Braník, Praha – Hodkovičky, Praha – Krč, Praha – Lhotka, Praha – Nové Město, Praha – Michle I., Praha – Michle II., Praha – Nusle,

---

⁸³ *Věstník Sokolské župy Pražské - Scheinerovy*. 14. Praha, 1933, číslo 1.-12.

⁸⁴ *Věstník Sokolské župy Pražské - Scheinerovy*. 18. Praha, 1937, číslo 4.-6.

⁸⁵ *Sokolské listy: Zpravodaj Sokolské župy Pražské - Scheinerovy*. 2.. Praha, 1939-1940

⁸⁶ *Sokolský oběžník župy Pražské - Scheinerovy*. 1946.

⁸⁷ *Věstník Sokolské župy Pražské - Scheinerovy*. 1. 1948, číslo 1.-2.

⁸⁸ *Ročenka sokolských činovníků na rok 1932-1933*. 7. Praha: Československá obec sokolská, 1931, s. 121

⁸⁹ *Sokolská ročenka*. 9. Československá obec sokolská, 1936, s. 164

Praha – Pankrác, Praha – Podolí, Praha – Smíchov II., Praha – Spořilov, Praha – Vyšehrad, Praha – Záběhlice, Pražský Sokol, Psáry, Rosovice, Řitka, Slapy, Šeberov, Štěchovice, Ves Nová pod Pleší, Vrané nad Vltavou, Zahořany, Zbraslav nad Vltavou, Zlatníky, Zvole, pobočka Okrouhlo. Okrsky Vyšehrad, Michle, Sokol Pražský, Zbraslav nad Vltavou, Dobříš.⁹⁰

Župní činnost a celkovou činnost Sokola ukončil nástup nového komunistického režimu. XI. sokolský slet se vepsal do dějin jako poučivá demonstrace proti nástupu totality. To ovšem KSC akorát přesvědčilo, že je zapotřebí se zbavit všech, kteří neprokáží poslušnost „lidově demokratickému zřízení“. Konec roku 1952 znamenal pro Sokol definitivní konec po téměř 90 letech jeho existence. Česká obec sokolská se obnovuje po roce 1989.⁹¹

V následujících kapitolách jsou charakterizovány jednoty, které jsou v současné době sdruženy v Sokolské župě Pražské – Scheinerově.

Obrázek 6: Sokolská župa Pražská – Scheinerova na školení pro archiváře v Sokole Pražském⁹²

---

⁹⁰ *Sokolská ročenka*. Česká obec sokolská, 1940, s. 215

⁹¹ UHLÍŘ, Jan a Marek WAIC. *Sokol proti totalitě 1938 - 1952*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta tělesné výchovy a sportu, 2001. ISBN 80-86317-11-0.

⁹² Župy - jak jsme vznikly a po kom se jmenujeme. *Časopis SOKOL: Vzdělávací listy* [online]. Praha: Česká obec sokolská, 4. prosince 2019, 2019, 1-16 [cit. 2022-07-08]. ISSN 0489-6718. Dostupné z: http://www.brno-jih.vanickovazupa.cz/eSokol/VL%202019_04.pdf, s. 4

5.3.1 T. J. Sokol Braník I

Z Pamětního listu tělocvičné jednoty Sokol Braník vyplývá, že vznikla z popudu Branického ochotnického divadla. Založena byla Karlem Zimou a Karlem Řípou s dopomocí jejich přátel po prvotních obtížích pod názvem „Tělocvično-hasičská jednota Sokol“ roku 1871. Jejím prvním starostou se stal br. Pavel Franzl a prvním náčelníkem zakladatel br. Karel Zima. Do veřejného povědomí se Branický Sokol dostává okázalou slavností „Svěcení praporu“ 12. května 1872. Již 16. června téhož roku však došlo k rozsáhlému požáru, který zničil veškeré nově zajištěné tělocvičné nářadí, a to muselo být nahrazeno formou sbírky mezi bratry.⁹³

Jen tři roky po založení Tělocvično-hasičské jednoty Sokol se její činnost téměř úplně zastavila po náhlém úmrtí jejího náčelníka a zakladatele br. Karla Zimy. Po čtyři roky jednota upustila od svých tělovýchovných aktivit a věnovala se pouze hasičské činnosti. Toto období trvající čtyři roky se podařilo překonat až novému starostovi jednoty br. Václavu Kohoutovi. Ke svému původnímu rozsahu aktivit se vrací roku 1880 pod vedením náčelníka br. Karla Kašpara.

V roce 1885 jednota zcela upustila od své hasičské činnosti a stala se jednotou ryze tělocvičnou. První veřejné cvičení pořádala 23. září 1889, tedy necelý rok po tragickém úmrtí starosty br. Kohouta a náčelníka br. Kašpara, jehož pomník je k nalezení na branickém hřbitově.

V roce 1891 se jednota zúčastnila II. všesokolského sletu a o rok později v Braníku pořádala sjezd středočeské župy, do které náležela a který byl spojen s veřejným cvičením a slavnostmi dvaceti let od založení jednoty. Tato v Braníku bezprecedentní slavnost byla skutečným počátkem věhlasu jednoty Sokol Braník. III. sletu všesokolského se tak zúčastnila již s výrazně vyšší účastí a ve větším rozsahu než sletu předchozího. Ten byl však překonán již IV. sletem v roce 1901.⁹⁴

5. července 1901 jednota uspořádala také pochodňový průvod s přednáškou bratra starosty k výročí úmrtí Mistra Jana Husa. Přednáška na téma „Mistr Jan Hus a jeho doba“ se shledala s odporem místního římsko-katolického faráře, a proto jednota dala podnět

---

⁹³ HOLINGR, J. (1931). Pamětní list tělocvičné jednoty Sokol Braník, s. 1

⁹⁴ Tamtéž, s. 2

k vybudování pomníku Mistra Jana Husa, který byl během pouhých dvou let vybudován a stal se prvním takovým pomníkem své doby v Praze.⁹⁵

V této době jednota také ustanovila vzdělávací odbor, který organizuje přednášky, ozdravné vycházky a výlety pro své členy a zavádí cvičení žen a žactva. Členky jednoty poprvé veřejně vystoupily již v roce 1904 a v roce 1907 ženy poprvé cvičily také na V. všesokolském sletu v Praze.

V roce 1909 došlo k rozsáhlému rozkolu mezi členy Sokola, na jehož základě rezignoval starosta jednoty a s ním opustila Sokol i řada jeho členů. Obtíže však jednota překonala a vztahy mezi členy byly opětovně utuženy během příprav na oslavu čtyřicátého výročí od jejího založení, které se konaly roku 1911.

O rok později se tělocvičná jednota Sokol Braník účastnila VI. všesokolského sletu a začala pracovat na vybudování vlastní tělocvičny. Přípravy na výstavbu však závažně narušil rok 1914 nejprve úmrtím starosty ČOS dr. Jana Podlipného a následně vypuknutím první světové války, která znamenala pro jednotu velmi přísný dozor úřadů a odchod mnoha jejích členů za vojenskou povinností.⁹⁶

V průběhu války z pochopitelných důvodů činnost jednoty stagnovala, avšak její skalní příznivci, mj. bratři Josef Kašpar, Josef Benda a Antonín Karel i přes okolnosti nadále pořádali pravidelná cvičení, často v improvizovaných podmínkách v nevytopených a špatně osvětlených místnostech, či dokonce v šatně. Příležitostně v této době mohla jednota využívat také prostory sálu hostince U Kotvy, ty však musela roku 1918 vyklidit a nové prostory získala až o mnoho měsíců později v hostinci U Přemysla. V této době jednota také zakoupila pozemek, na kterém plánovala vybudovat vlastní sokolovnu.⁹⁷

Znovuzřízení samostatného československého státu šlo pro jednotu ruku v ruce s návratem k původnímu rozsahu činností a aktivit. Členové jednoty se vrátili z války a legií, mnoho nových členů se přidalo a spolu s nimi se vrátila i idea o vybudování vlastní tělocvičny, jejíž základní kámen byl položen 10. října 1920. Slavnostní otevření tělocvičny se konalo již 16. a 17. července následujícího roku za přítomnosti více než

---

⁹⁵ HOLINGR, J. (1931). Pamětní list tělocvičné jednoty Sokol Braník, s. 2-3

⁹⁶ Tamtéž, s. 3

⁹⁷ Tamtéž, s. 4

4000 účastníků.⁹⁸ Rozhodnutí o vybudování vlastní sokolovny s náklady přesahujícími 600.000 Kč mělo však pro jednotu i přes významný sponzorský dar br. Bedřicha Hlavy závažný finanční dopad, a proto byla roku 1920 nucena otevřít vlastní biograf jako zdroj příjmu.⁹⁹

V roce 1924 se jednota stala ochránitelkou tělovýchovné jednoty Sokol Ledvice, roku 1926 se účastnila VIII. sletu všesokolského a roku 1927 zvítězila v závodech pražského pětižupí hned v několika disciplínách nad zbylými šestnácti jednotami. Dalšími vítězství dosahuje již roku 1928 na mezisletových závodech a roku 1930 při závodech o župní vlajku.¹⁰⁰

Ani častá vítězství a šířící se věhlas však nepomohly jednotě Sokol Braník v její tíživé finanční situaci. I po deseti letech stále splácí své závazky plynoucí z vybudování sokolovny, z nichž doposud splatila pouze přibližně polovinu. Zřízený biograf se navíc ukazuje jako ztrátový, a proto je nastupující ekonomická krize pro jednotu téměř likvidační.¹⁰¹

„Kupodivu budova sama Sokolu dnes už nepatří. Zaviniily to dějinné zákruty a restituční zákon. Po druhé světové válce byla tělocvična už poněkud zchátralá a potřebovala zásadní opravy. Sokolové proto založili Družstvo pro obnovu sokolovny. Pak ale přišli komunisti, družstvo zrušili a budovu převedli na ABC Braník. A jak každý ví, v restitucích se družstvům nic nevracelo. Naštěstí je spolupráce s ABC velice dobrá, takže sokolové zde mohou i nadále bez problémů provozovat některé sporty.“¹⁰²

Když přebírá zpět svou sokolovnu po druhé světové válce v dezolátním stavu, peníze na opravu chybí. Je založeno družstvo pro obnovu sokolovny, jehož úkolem je finance získat. Dříve než k tomu dojde, přebírá sokolovnu do správy ABC Braník, kterému již zůstala. V restituci se Branické jednotě získat svou sokolovnu zpět nepodařilo. S ABC Braník má však navázány dobré vztahy, proto může nadále své bývalé prostory využívat

---

⁹⁸ HOLINGR, J. (1931). Pamětní list tělocvičné jednoty Sokol Braník, s. 4

⁹⁹ Tamtéž, s. 5

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 4

¹⁰¹ Tamtéž, s. 5

¹⁰² JANČAŘÍK, Tomáš. *Historie* [online]. [cit. 2022-07-03]. Dostupné z: <https://www.sokol.cz/jednota/676-t-j-sokol-branik-i-/4/historie>

ke cvičení. V současnosti provozuje jednota pět oddílů – rodiče a děti, předškolní děti, žactvo, volejbal dospělých a kruhový trénink. Organizuje také výlety, akce pro děti a Krakonošovu zahrádku.¹⁰³

---

¹⁰³JANČAŘÍK, Tomáš. *TJ Sokol Braník: Historie* [online]. [cit. 2022-07-07]. Dostupné z: <https://www.sokol.cz/jednota/676-t-j-sokol-branik-i-/4/historie>

5.3.2 T. J. Sokol Háje

Dle ústního sdělení Ing. Petra Štefana, starosty T.J. Sokol Háje, byla jednota založena 21.12.1991, patří tedy mezi nejmladší jednoty. Prvním starostou Sokola Háje byl František Furst, náčelníkem Ing. Petr Štefan. Na cvičení se dále podíleli Jana a Karel Obermajerovi, Františka Bártová, Klára Kuklíková, Jaroslav Lauber, Jana a Jindřich Novákovi a Michaela Pesautová.

Zpočátku byl zřízen oddíl cvičení rodičů s dětmi, oddíl předškolních dětí, mladších a starších žákyň, mladších a starších žáků, dorostenek a trampolíny. Později zanikl oddíl cvičení dorostenek a mladších a starších žáků a vznikl oddíl florbalu a oddíl mladšího žactva - společné cvičení chlapců a děvčat.

Jednota nemá vlastní sokolovnu, od založení do současnosti se cvičí ve školní tělocvičně ZŠ Ke Kateřinkám, říká dále Štefan. Zájem o cvičení je malý, postupně většina zřízených oddílů zanikla a nyní probíhá pouze jednou týdně cvičení oddílu předškolních dětí. Pro ty také organizovala jednota dříve několik výletů do okolí, i ty však byly pro nezájem následně zrušeny, stejně jako zimní bruslení na Nikolajce a další kulturní aktivity jednoty.¹⁰⁴

---

¹⁰⁴ Dle ústního sdělení Ing. Petra Štefana, 28. 6. 2022.

5.3.3 T. J. Sokol Hodkovičky

Jednota Hodkovičky vznikla v roce 1999 pod Sokolem Podolí. Po několika letech se jednota přestěhovala do nového působiště v pražských Hodkovičkách, kde začala provozovat svou činnost od roku 2006.

Jedná se o specifickou jednotu, která se věnuje pouze moderní gymnastice. V dnešní době oddíl navštěvuje 85 dětí ve věku od 4 do 20 let. Členové oddílu mají možnost se věnovat závodní výkonnostní formě moderní gymnastiky, nebo cvičit jen tak pro radost.

Hlavní trenérkou a předsedkyní oddílu moderní gymnastiky je Monika Hantáková. V oddíle působí 8 trenérek moderní gymnastiky a trenérka baletní a taneční průpravy.¹⁰⁵

Oddíl se pyšní úspěchy svých svěřenkyň z mistrovství republiky či mezinárodních závodů.¹⁰⁶

---

¹⁰⁵*TJ Sokol Hodkovičky: Trenérský tým* [online]. [cit. 2022-07-06]. Dostupné z: <https://www.sokolhodkovicky.cz/trenersky-tym/>

¹⁰⁶*TJ Sokol Hodkovičky: Aktuality* [online]. [cit. 2022-07-06]. Dostupné z: <https://www.sokolhodkovicky.cz/aktuality/>

5.3.4 T. J. Sokol Kunratice

Jednota byla založena 16. prosince 1894 zásluhou Antonína Honse. Prvním starostou byl zvolen Václav Šimáček, místostarostou Josef Vodrážka a náčelníkem František Bělohradský. Cvičení nejprve probíhala v hostinci Antonína Blahobila, později U Dobřanských, U Štěpána a U Sedláčků.¹⁰⁷

Již od počátku byla činnost jednoty rozmanitá – pořádala se veřejná cvičení, přednášky, slavnosti i divadelní představení. V roce 1901 sokolové vítali císaře Františka Josefa na jeho návštěvě Prahy a hned druhý den se zúčastnili IV. sletu všesokolského. V roce 1911 začaly v jednotě cvičit ženy a dívky, tato událost byla oslavena jejich veřejným cvičením.¹⁰⁸

V roce 1914 slavila jednota dvacet let od svého založení. Oslavy byly překazeny mobilizací čtrnácti z celkových šestapadesáti členů. Během války cvičili jen žáci, a to výhradně v letních měsících. Díky tvrdým perzekucím byla v roce 1915 činnost jednoty téměř úplně zastavena.¹⁰⁹

13. května 1929 byl položen základní kámen nové sokolovny. Pozemky, na kterých stojí, jednotě daroval velkostatkář Ludvík Korb z Weidenheimu a návrhu se ujal architekt František Krásný. Slavnostní otevření sokolovny proběhlo 5. září 1929, výstavba tedy netrvala ani čtyři měsíce.¹¹⁰

Činnost jednoty byla násilně přerušena 13. dubna 1941 rozhodnutím zemského úřadu, doručeným velitelem místní četnické stanice starostovi jednoty Václavu Ratajovi. Stejný den bylo také katalogizováno veškeré jmění jednoty a zapečetěna její sborovna. Činnost jednoty byla obnovena již v květnu 1945, kdy pořádá taneční veselici k oslavě konce války.¹¹¹

S příchodem sjednocené tělovýchovy v roce 1948 byla jednota sloučena s fotbalovým klubem SK Slovan Kunratice pod názvem Sokol Slovan Kunratice, který byl později změněn na TJ Slovan Kunratice. Pod těmito názvy se organizace zabývala kopanou,

---

¹⁰⁷ Alinčová, L., Blahůt, J., Fork, J. & kol. (2013). Kunratice v běhu času. Praha: Gasset, s. 187

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 187-188

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 188

¹¹⁰ Tamtéž, s. 189-190

¹¹¹ Tamtéž, s. 190

sportovní gymnastikou, ZRTV, odbíjenou, tenisem, vysokohorskou turistikou a nohejbalem.¹¹²

K obnovení názvu i původní činnosti došlo v průběhu roku 1991, sokolovnu získala jednota zpět v roce 1992, kdy se zároveň stala součástí Pražské sokolské župy Scheinerovy.¹¹³

Současná členská základna čítá 273 členů¹¹⁴, kteří cvičí v prostorech vlastní sokolovny, kde je k dispozici velký sál – 200 m² a malý sál – 60 m², dále venkovní prostory s antukovým a asfaltovým povrchem.¹¹⁵ V letošním roce jsou v provozu oddíly Cvičení žen, Cvičení 60+, Nohejbal, Sportovní volejbal, Rekreační volejbal, Rekreační stolní tenis, Rekreační florbal¹¹⁶, Rodiče a děti, Školička, Předškoláci, Školáci a Gymnastika.¹¹⁷

---

¹¹² Alinčová, L., Blahůt, J., Fork, J. & kol. (2013). Kunratice v běhu času. Praha: Gasset. Str. 190

¹¹³ Tamtéž, s. 191

¹¹⁴ Tamtéž, s. 191

¹¹⁵ TJ Sokol Kunratice (2021). O nás. Převzato z: TJ Sokol Kunratice: <https://www.sokol-kunratice.cz/o-nas>

¹¹⁶ TJ Sokol Kunratice (2021). Oddíly. Převzato z: TJ Sokol Kunratice: <https://www.sokol-kunratice.cz/oddily>

¹¹⁷ TJ Sokol Kunratice (2021). Oddíly. Převzato z: TJ Sokol Kunratice: <https://www.sokol-kunratice.cz/oddily2>

5.3.5 T. J. Sokol Lhotka

Jednota vznikla v době první republiky a záhy získala od místního statkáře rozsáhlé pozemky o výměře jednoho hektaru. Na těchto pozemcích bylo vybudováno venkovní sportoviště s běžeckým oválem a začala se zde stavět sokolovna. Výstavba však byla s nástupem komunistického režimu přerušena, později byla rozestavěná budova dokonce rozebrána.

Na pozemku se však dochovaly drobnější dřevěné stavby, které sloužily jako škola, školka a klubovny pro organizace dětí a mládeže.

V devadesátých letech byly pozemky jednotě navraceny a ta se o jejich rozvoj a využití k původnímu účelu se pokouší s různými úspěchy dodnes. O výstavbě sokolovny se však nyní neuvažuje.

V současnosti pořádá jednota cvičení všestrannosti, cvičení žen a dětí, malou kopanou, florbal. Všechny aktivity probíhají v tělocvičně základní školy Jílovská.¹¹⁸

---

¹¹⁸ T.J. Sokol Lhotka (2022). *Úvodní stránka*. Načteno z: T.J. Sokol Lhotka: <https://www.sokol-lhotka.cz/>

5.3.6 T. J. Sokol Michle

Podnět k založení jednoty vzešel z Družstva divadelních ochotníků krátce po založení Měšťanské besedy v Nuslích roku 1887. Zakládací schůze se konala 4. prosince 1887 za přítomnosti 24 členů a zvolila prvního starostu Pankráce Jaurise, který tuto funkci vykonával následujících 14 let. Již čtyři dny po založení jednoty dvakrát týdně cvičilo v restauraci starosty Jaurise 22 mužů. Náradí bylo získáno ve sbírkách a akcemi, např. šibřinkami.¹¹⁹

Jednota se poprvé zúčastnila II. všesokolského sletu v roce 1891 a nevynechala žádný ze sletů následujících.

Ženský odbor byl založen roku 1898. Ženy také zajistily vyhotovení prvního praporu jednoty, jehož vytvoření bylo financováno z výnosů plesů a z finančních darů členů i veřejnosti. Od roku 1903 působil v jednotě také hudební odbor.¹²⁰

V prvním desetiletí dvacátého století také členové jednoty poprvé uspořádali zahraniční zájezd do Záhřebu s veřejným cvičením, který zorganizoval inovátor br. Antonín Hvězda.

Hostinský sál u Jaurisů, kde se doposud cvičilo, brzy přestal stačit, proto v roce 1913 vznikla myšlenka na stavbu vlastní sokolovny.¹²¹

„Na brněnském sletu v roce 1914, který řídil náčelník ČOS br. Jindra Vaníček, cvičilo devět mužů. Po prvním oddílu prostných se veřejnost dozvěděla o atentátu v Sarajevu a nad cvičištěm zavlál černý prapor.“¹²²

Počátek první světové války znamenal oslabení činnosti Sokola, protože většina mužů byla odvedena. Jednotu tedy udržovaly v chodu zejména ženy, které cvičily, pořádaly besedy a vycházky. Ve válce padlo šestnáct bratrů jednoty.

Členové jednoty se aktivně účastnili státního převratu roku 1918, kdy tři desítky členů jednoty vykonávalo strážní službu na vršovickém nádraží, v Panské ulici a Sadové třídě. Z rozkazu náčelníka Jindry Vaníčka 29. října 1918 také obsadili místní velitelství v Praze

---

¹¹⁹ Brunerová, M., Vejskal, O., & Linhartová, D. Sokol Michle 110 let (1997), s. 5

¹²⁰ Tamtéž, s. 7

¹²¹ Tamtéž, s. 7

¹²² Tamtéž, s. 7

na Josefském náměstí, které pak drželi až do 15. prosince. Na základě toho jsou jim přiznány zásluhy za zabránění odvezení policejního archivu do Vídně, záchranu zemského a zámeckého archivu a dalších vzácných písemností a památek, vojenské pokladny a zbraní. Stráž michelských bratří Sokolů se také aktivně angažovala v odražení vzpoury vysokých důstojníků rakouských proti Národnímu výboru. Za tyto aktivity byla jednota odměněna darem použitého tělocvičného náradí z místního velitelství.¹²³

Po skončení války se Sokol vrátil k myšlence vybudování vlastní tělocvičny a roku 1920 přebudoval pro tyto účely budovu v Jezerce, kde v listopadu pořádal také první cvičení. Téhož roku zakládá jednota také dramatický odbor, který během prvního roku své činnosti sehrál třináct divadelních představení.

V roce 1921 získala jednota do péče Sokol Háj u Duchcova. O několik let později, ke čtyřicátému výročí založení Sokola bylo slavnostně otevřeno letní cvičiště na Bohdalcí. V roce 1928 otevírá jednota také vlastní biograf a mění svůj prapor.

Ve třicátých letech vznikla také Stará garda složená z již necvičících bratru, která pomáhala s organizací akcí. Ustanoven byl také nový lyžařský odbor. V roce 1937 byla k příležitosti padesátého výročí Sokola slavnostně otevřena nová sokolovna.¹²⁴

„Dne 1. ledna 1938 prožívali michelští sokolové velikou radost. Otevírali novou sokolovnu, která byla postavena za necelý rok a bez zadlužení. Dopoledne proběhla slavnostní schůze za účasti delegací všech michelských organizací a spolků. Večer se konala akademie, kde účinkovali i hosté z Národního divadla Eduard Haken a Václav Vydra starší.“¹²⁵

Radost z nové tělocvičny a X. všesokolského sletu konaného v témže roce však neměla dlouhého trvání. V říjnu byla vyhlášena všeobecná mobilizace. V roce 1941 byl po dlouhém strádání Sokol zlikvidován mnichovským diktátem a veškeré další aktivity se přesunuly do stínu ilegality.

Krátce po obsazení Československa vznikla ilegální sokolská skupina nazvaná po náčelníkovi Jindrovi Vaníčkovvi „Jindra“. Vedena byla Janem Zelenkou pod krycím

---

¹²³ Brunerová, M., Vejskal, O., & Linhartová, D. Sokol Michle 110 let (1997), s. 7

¹²⁴ Tamtéž, s. 7

¹²⁵ Tamtéž, s. 11

jménem Hajský. Ten byl spolu se starostou Sokola Michle Jaroslavem Pechmanem s krycím jménem Řehoř hlavním strůjcem atentátu na Heydricha.

Tato skupina však byla odhalena, oba bratři v zajetí spáchali sebevraždu jedem a o život přišly i téměř celé jejich rodiny s výjimkou nejmladší dcery br. Pechmana Mileny. Ještě před svým skonem Jaroslav Pechman přebudoval prostory sokolovny v hlavní sklad poštovních cenin a tím zajistil přežití budovy.

V letech 1939 až 1945 bylo dle nekompletních statistik zatčeno a vyšetřováno 12000 členů sokola, 1135 z nich bylo popraveno, 2253 umučeno v koncentračních táborech a věznicích. Kolik z nich bylo členy michelské jednoty, není známo.

Členové Sokola Michle se aktivně účastnili revolučních bojů roku 1945, kde dva bratři, Prošek a Šmahel, padli na barikádách. Jejich skon se stal poslední tečkou za touto neblahou kapitolou historie michelského Sokola.¹²⁶

Okamžitě po osvobození byla činnost jednoty obnovena v plném rozsahu. Kromě základního sokolského cvičení zahájili činnost i oddíly sportovní: lyžařský, vodácký, herní (míčové hry), cyklistický, těžkoatletický. Začalo se nacvičovat na XI. všesokolský slet.

Slet byl realizován po únorovém komunistickém převratu roku 1948, byl pojat s velkou pompou a s myšlenkou podpory zachování demokratického zřízení v zemi. Provázen byl tudíž hromadným zatýkáním a vyloučením 11000 členů Sokola, z nichž z toho michelského jich bylo přes 40.

Správu sokoloven převzaly závodní jednoty a na 42 let byla činnost Sokola násilně zastavena. Michelská sokolovna se dostala do správy pletářských závodů Jiskra Mira Michle, které byly po sloučení s Tatanem Stavomontáže přejmenovány na TJ Montáže Praha. V tomto období byla činnost jednoty minimalizována na účast na spartakiádách a pořádání mikulášských nadílek pro děti, karnevalů a výletů.¹²⁷

Začátkem devadesátých let byla činnost jednoty obnovena díky úsilí br. Antonína Hráška, který zorganizoval staré členy Sokola Michle. 11. dubna proběhla zakládací schůze, které

---

¹²⁶ Brunerová, M., Vejskal, O., & Linhartová, D. Sokol Michle 110 let (1997), s. 11

¹²⁷ Tamtéž, s. 11

se zúčastnilo 28 členů. Na ní bylo rozhodnuto o registraci jednoty a o svolání návazné schůze s TJ Montáže, kde mělo být rozhodnuto o vstupu jejích členů do Sokola Michle.¹²⁸

Započala dlouhá administrativně náročná cesta k získání původních majetků. To se zdařilo až 1. října 1991, kdy byla uzavřena Dohoda o navrácení majetkových práv a jednotě byla navracena sokolovna s pozemkem, zahrada a letní cvičiště.

5. listopadu byl jmenován první řádný výbor jednoty pod vedením starosty Oldřicha Vejskala. Zároveň byla ustanovena sportovní komise a Stará garda. Začalo se také uvažovat o propagaci činnosti Sokola ve školách a modernizaci znovunabyté sokolovny.¹²⁹

23. ledna získala jednota i zbývající majetky, konkrétně pozemky na Tyršově vrchu. Přesto však došlo ke sporu mezi novou správou Sokola Starou gardou, která tvrdila, že postupy při přebírání majetku byly málo razantní a neefektivní. Do sporu se bylo nuceno zapojit i předsednictvo župy Pražské-Scheinerovy.

V následujících letech proběhla generální oprava střech sokolovny a částečná rekonstrukce vnitřních prostor včetně zbudování plynového topení. Plynofikace proběhla za finanční podpory magistrátu hl. m. Prahy, ČOS, Obvodního úřadu pro Prahu 4 a ministerstva školství. Celkem bylo na projekt vybráno 2000000 Kč. Nová plynová kotelna byla zkolaudována 10. února 1995 s celkovými náklady na projekt ve výši 2660000 Kč. Cvičiště na Tyršově vrchu bylo však stále v dezolátním stavu a jednota marně opakovaně žádala o dotace na jeho obnovu a hledala sponzory.¹³⁰

V druhé polovině devadesátých let měla jednota 203 členů včetně dětí. XII. všesokolský slet byl zahájen slavnostně v Národním divadle a účastnil se jej jako host i prezident republiky Václav Havel. V červnu 1996 se konala v Tyršově domě První sokolská gymnastařada, v září pořádala jednota den dětí na Bohdálci a v roce 1997 oslavy 110 výročí svého založení.

---

¹²⁸ Brunerová, M., Vejskal, O., & Linhartová, D. Sokol Michle 110 let (1997), s. 12

¹²⁹ Tamtéž, s. 13

¹³⁰ Tamtéž, s. 14

Na tradici Staré gardy navázala Věrná garda, která se pravidelně schází ke cvičení, tanci a zpěvu, zúčastňuje se zájezdů, vycházek po Praze, ale také slavností a výročí oděna v krojích.¹³¹

Oddíl stolního tenisu vchoval v devadesátých letech několik národních reprezentantů, v roce 1995 se člen oddílu stal přeborníkem v kategorii mladších žáků. Basketbalový oddíl se rozrostl v druhé polovině devadesátých let zejména díky televizním přenosům NBA a postavil se do čela II. třídy. Oddíl volejbalový je méně populární, skládá se zejména ze starších členů a účastní se tak zejména veteránských turnajů.

Krom sportovních oddílů je nedílnou součástí Sokola i odbor turistický, složený zejména ze členů pokročilého věku. Ten organizuje každý týden výlety do okolí Prahy a vycházky po Praze.¹³²

---

¹³¹ Brunerová, M., Vejskal, O., & Linhartová, D. Sokol Michle 110 let (1997), s. 22

¹³² Tamtéž, s. 23-26

5.3.7 T. J. Sokol Modřany

Tělocvičná jednota Sokol Modřany byla založena 30. října 1898 zásluhou Josefa Klímy, Petra a Jakuba Hladkého a Václava Chaloupky. Činnost začínala se 32 členy. Jejím prvním starostou byl br. Jan Hýna a náčelníkem br. Bohumil Sakař.

V prvních letech své činnosti využívala jednota prostory hostince Na Písku, dnes pojmenovaného U Cukrovaru. Občasně se scházeli bratři také v bytě Josefa Klímy. V roce 1902 byl pro účely cvičení přestavěn sál blízkého hostince, který si jednota pronajala.

Záhy po založení jednoty se ke cvičencům přidaly také ženy, již roku 1901 jich bylo v Sokolu šest, mj. díky propagaci činnosti v místních novinách.

První veřejné cvičení se uskutečnilo v roce 1913, záhy však byl rozkvět jednoty přerušen první světovou válkou a modřanská sokolská jednota byla 6. prosince 1915 na několik let oficiálně rozpuštěna.¹³³

VII. všesokolského sletu roku 1920 se však již zúčastnila v plné síle, která čítala více než 500 členů včetně žen a dětí. Tomuto počtu cvičenců kapacita pronajatého sálu nestačila, bylo tedy rozhodnuto vybudovat vlastní sokolovnu. Byl ustanoven stavební odbor, vypracován projekt a rozpočet.

Plán na vybudování sokolovny byl podpořen obecním zastupitelstvem, které pro tyto účely jednotě věnovalo domek se zahradou. Díky dalším sponzorským darům a bezúročným půjčkám mohla být výstavba svépomocí zahájena 20. března 1921.

Stavba byla slavnostně otevřena po více než dvou letech. I přes štědré sponzorské dary vznikly jednotě značné závazky spojené s výstavbou. Do dnešní doby se dochoval dopis adresovaný kanceláři prezidenta republiky se žádostí o finanční podporu. Ten však župa vrátila jako nevhodný.¹³⁴

VIII. všesokolského sletu v roce 1926 se jednota zúčastnila se všemi svými složkami. V letech následujících se aktivně angažovala v kulturním životě obce, vystupovala či

---

¹³³ 110 let Sokola Modřany, autor neuveden (2008), s. 1

¹³⁴ Tamtéž, s. 2

pomáhala s organizací průvodu k oslavě narozenin prezidenta Masaryka, pohřbu Aloise Jiráska, šibřinek a různých soutěží.¹³⁵

Ke konání IX. všesokolského sletu, který byl zároveň slavností stého výročí narození dr. Tyrše, se v Modřanech konala veliká vzpomínková slavnost. V sále sokolovny byla vztyčena pamětní deska, která se zde nalézá dodnes.

V době protektorátu se jednotě, na rozdíl od mnoha jiných, dařilo ještě tři roky udržet určitou míru činnosti, včetně organizace dětských dnů, šibřinek a posvícenské zábavy. To se však změnilo roku 1941, kdy došlo k masivní perzekuci sokolstva, mnoho bratrů bylo uvězněno a majetek jednot zkonfiskován.

Sokolové se v této éře aktivně podíleli na odbojové činnosti, podporovali rodiny zatčených a popravených. Angažovali se i na květnovém povstání. V modřanské sokolovně bylo umístěno jedno z velitelství odboje, bratři byli zařazováni do strážních a hlídkových služeb.¹³⁶

Sokolovna nebyla v době okupace ani během povstání zásadně poškozena, pravidelná cvičení byla tedy záhy obnovena a spolu s nimi i kulturní činnost jednoty. Započala příprava XI. všesokolského sletu.

Začátkem padesátých let byla činnost jednot již potřetí nedobrovolně ukončena, tentokrát komunistickým režimem. Bratři a sestry byli nejprve přísně prověřováni sokolskou očištnou komisí, mnozí, kteří byli shledáni nepohodlnými, byli následně z organizace vyloučeni. Následně byla jednota násilně přetvořena na dobrovolnou sportovní organizaci (DSO) a později přejmenována na TJ Spartak Modřany, který převzal také správu sokolovny a mezi lety 1965 a 1967 zde nechal zbudovat ústřední topení, opravit podlahy a střechu.¹³⁷

V roce 1968 se díky politické situaci vrátili do organizace někteří původní členové, aktivní byl zejména odbor ZRTV, který slavil úspěchy na poli sportovní gymnastiky žactva a žen, účastnil se také spartakiády.

---

¹³⁵ 110 let Sokola Modřany, autor neuveden (2008), s. 3

¹³⁶ Tamtéž, s. 3

¹³⁷ Tamtéž, s. 8

„Po roce 1989 župa Pražská – Scheinerova podnikala kroky k převzetí modřanské sokolovny, ale tělovýchovná jednota Spartak Modřany, která sokolovnu vlastnila, se předání bránila. Nakonec rozhodoval soud. Spor mezi Sokolem a Spartakem se protahoval několikerym odvoláním, až 21. 1. 2003 Městský soud v Praze rozhodl ve prospěch Sokola.“¹³⁸

Tělovýchovná jednota Sokol Modřany byla znovu ustanovena ještě před konečným rozhodnutím soudu v roce 2002. Po převzetí sokolovny pokračoval v činnosti odbor všestrannosti a do Sokola vstoupil také odbor odbíjené. Ostatní sportovní oddíly zůstaly ve Spartaku Modřany. Spory mezi Sokolem a Spartakem byly brzy vyřešeny a movitý majetek, který byl předmětem sporu, byl spravedlivě rozdělen.¹³⁹

Dnes organizuje jednota cvičení pro děti předškolního věku, pro dorostence i dospělé. Organizuje také Mikulášské nadílky a oslavy Dne dětí. Cvičí také pravidelně aerobik a zdravotní tělocvik. Její odbor volejbalu vychovává vrcholové sportovce pro mužstva národních lig.¹⁴⁰

---

¹³⁸ 110 let Sokola Modřany, autor neuveden (2008), s. 10

¹³⁹ Tamtéž, s. 10

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 13

5.3.8 T. J. Sokol Nusle Praha

Jednota Nusle byla založena roku 1887 v reakci na založení sousední jednoty Michelské. Cvičit se začalo již před Vánocemi téhož roku a to v prostorech v ulici Na Zámecké. Jejím starostou byl zvolen František Holoubek starší, náměstkem Josef Veselík a náčelníkem Jaroslav Mužík.

Náklady na pořízení cvičícího náčiní byly pokryty ze zápisného, členských příspěvků a veřejné sbírky. Koncem dubna 1888 měla jednota již 110 aktivních členů, kteří se krom pravidelného cvičení účastnili také výletu na Závist a letní veselice. První veřejná cvičení proběhla v roce 1889. V tomto roce také z finančních důvodů jednota přesídluje do pivovarské restaurace.¹⁴¹

„Jelikož roku tohoto žádáno od jednoty nájemné 200 zl. ročně, vyhlédnuta nová cvičební místnost v pivovarské restauraci, již bezplatně propůjčil p. Lorenc. Výborovou schůzí červencovou usneseno, aby cvičitelé příspěvků neplatili.“¹⁴²

K příležitosti konání II. všesokolského sletu jednota nechala zřídit svůj oficiální prapor dle nákresu Th. Herolda. Sletu v roce 1891 se jednota zúčastnila se 40 cvičenci. V tomto roce také nuselský sokol ustanovil komisi, jejímž úkolem bylo začít hledat pozemky k vybudování vlastní tělocvičny. Na základě akcí této komise pořídila jednota pozemek, na němž později stála I měšťanská škola chlapecká ve Svatoslavově ulici.¹⁴³

„Roku 1895 přijaty valnou hromadou nové stanovy za účasti 55 členů. (...) Toho roku po způsobu jednoty vinohradské zavedeny zkoušky cvičitelské. Průměrná návštěva činila 20 členů ve cvič. hodině. Ve cvičení místo prostných cvičí se skupiny a tance.“¹⁴⁴

Roku 1896 bylo zřízeno družstvo pro vystavění tělocvičny, které převzalo za roky nabytý fond přes 2000 zlatých. O rok později byl zřízen ženský odbor pod vedením náčelnice M. Křivancové a cvičení se přesunulo z kapacitních důvodů do školní budovy v Údolí.¹⁴⁵

¹⁴¹ Tábořský, E. (1928). *Památník Sokola Praha - Nusle ku čtyřicátému výročí založení*. Praha, s. 4

¹⁴² Staněk, J. (1908). Pamětní list „Sokola“ Nuselského vydaný k oslavě 20letého trvání. Praha: Vlastním nákladem, s. 5

¹⁴³ Tábořský, E. (1928). *Památník Sokola Praha - Nusle ku čtyřicátému výročí založení*. Praha, s. 6

¹⁴⁴ Staněk, J. (1908). Pamětní list „Sokola“ Nuselského vydaný k oslavě 20letého trvání. Praha: Vlastním nákladem, s. 7

¹⁴⁵ Tábořský, E. (1928). *Památník Sokola Praha - Nusle ku čtyřicátému výročí založení*. Praha, s. 6

Roku 1898 jednota zakoupila nový pozemek a původní prodala školní radě. O několik měsíců později byl již na novém pozemku na Palackého třídě položen základní kámen nové sokolovny. V tomto období však účast dramaticky oslabovala a cvičení se účastnilo průměrně jedenáct cvičenců, ačkoliv členů bylo kolem 200. Z důvodu extrémně nízkého zájmu o cvičení rezignovala také náčelnice ženského odboru. Jednota se zaměřila také na jiné aktivity, aby přilákala aktivní členy. Vzniká vzdělávací a cyklistický odbor, je uspořádán zájezd na Moravu.

Sokolovna byla slavnostně otevřena 1. července 1900, náklady na výstavbu činily 32000 Kč. Vlastní tělocvična zvýšila zájem o cvičení i o členství v jednotě, došlo ke zvýšení činnosti a zřízení pěveckého kroužku. Nastaly přípravy na účast na IV. sletu všesokolském, kterého se nakonec účastnilo 49 bratrů a sester. Přesto však se ženský odbor toho roku pro nízký zájem rozpadl a opětovně zřízen byl až o tři roky později.¹⁴⁶

Na základě velmi malého zájmu ze strany cvičenců byla v roce 1903 projednávána na valné hromadě varianta sloučení se s jednotou pankráckou, návrh byl však zamítnut. V září tohoto roku bylo pro nezájem upuštěno i od cvičení žáků.¹⁴⁷

„Neprosíme, ale ptáme se: Jakou omluvu má veřejnost, česká veřejnost, že tak malá část její v našich řadách trvá? Či necítí v sobě povinnost, vstoupiti pod prapor spolku, který tak všeobecně důležitý a ušlechtilý účel v sobě chová, jak zpředu již pověděno? „Chorobou naší je spousta planých řečí a nedostatek plodného činu; nestačí hrdla a statky v ústech míti. Nehodno staroslavná slova tato nadarmo brát; nutno každý dnem se činit, pružnost a křepost sbírat, k nevyčerpatelné vytrvalosti při každém odporu se odchovat. Toť slova Tyršova.“¹⁴⁸

Roku 1907 se konal V slet všesokolský, který do jednoty přinesl nový ruch a zájem o činnost. Vyřazovacích závodů se zúčastnilo 20 bratrů, z nichž osm dosáhlo dostatečného počtu bodů pro kvalifikaci. Z nich složené družstvo získalo druhou cenu – lipový věnec.¹⁴⁹

---

¹⁴⁶ Táborský, E. (1928). *Památník Sokola Praha - Nusle ku čtyřicátému výročí založení*. Praha, s. 6

¹⁴⁷ Staněk, J. (1908). Pamětní list „Sokola“ Nuselského vydaný k oslavě 20letého trvání. Praha: Vlastním nákladem, s. 11

¹⁴⁸ Tamtéž, s. 2

¹⁴⁹ Tamtéž, s. 15

Významná účast jednoty Nusle proběhla také na VI. všesokolském sletu, kde získala velký diplom, čestné uznání a několik prvních cen. I díky tomu se zájem o cvičení v Sokolu opět zvýšil. Činnost jednoty byla také propagována sbírkou sokolských příruček Edice Sokola v Nuslích (později Besední pořady) a časopisem Sokolské besedy, který byl populární mezi mládeží.¹⁵⁰

„Léta 1914 – 1918! V počátku rozlet k pravidelné činnosti, vbrzku však zasažený mrazivým závanem vichřice válečné – ke konci přeradostné chvíle nadějí, upínajících se k červánkům nabyté svobody.. Avšak co mezi těmito mezníky let trýzně, jaké dějiny nikdy nezaznamenaly, let nejistoty střídající se s vírou ve vítězství naší věci, kterou kladli nám do srdcí již v minulosti naši velicí prorokové...“¹⁵¹

Do roku 1914 vstoupila jednota se 387 členy a členkami, rozvíjejícími činnost tělocvičnou, osvětovou, kulturní i turistickou. Sokolského sletu se zúčastnilo 41 členů, zastoupení mužů a žen bylo již téměř vyvážené. Záhy je však 50 cvičenců odvedeno a cvičitelský sbor se tak zmenšuje z 11 na 4 členy. Ženský odbor a dorost jsou zpočátku válkou nedotčeny, brzy však musí být cvičení omezeno z finančních důvodů vyplývajících z menšího počtu členů na čtyři dny v týdnu. Zbylý čas věnují členové humanitární a pomocné činnosti. Nabízí svou sokolovnu jako ošetřovnu, pořádají sbírky pro Červený kříž, zajišťují stravu chudým a nezaměstnaným.¹⁵²

Vlivem okolností klesl v roce 1915 počet zapsaných cvičenců z 32 na 9. Sokolovna byla zapůjčena obci a začala sloužit jako skladiště mouky. Na valnou hromadu roku 1916 se dostavilo ze 183 členů pouhých 27, z toho 14 byly ženy. Ženy tak přirozeně přebírají také čím dál více administrativních povinností v jednotě. Poprvé v historii jednoty byly ženy na pozici jednatelky, místostarostky, pokladní, účetní i zapisovatelky.

Počet členů i nadále klesal a v roce 1917 se valné hromady zúčastnilo již jen 21 ze 160 členů. Cvičení se průměrně účastnili čtyři muži a osm dorostenců. Jednota zřizuje knihovnu a čítárnu. Mnoho knih však bylo vyhodnoceno jako nevhodných a zabaveno. Zabaven, proškrtán a následně po tři čtvrtě roce vrácen byl také archiv, protokoly

---

¹⁵⁰ Táborský, E. (1928). *Památník Sokola Praha - Nusle ku čtyřicátému výročí založení*. Praha, s. 12

¹⁵¹ Tamtéž, s. 12

¹⁵² Tamtéž, s. 12

dorostenecké komise a poradatelského odboru. Bylo zakázáno vydávat dále časopis Sokolice s odůvodněním pro zcela nepřijatelný způsob psaní, v němž bylo i přes opětovné napomenutí bylo pokračováno. Na to Sokol reagoval započítáním vydávání časopisu Sestra s velmi podobným obsahem.

V roce 1918 měla jednota již jen 133 členů, cvičení se obvykle zúčastňovali pouze dva, nejvyšší počet byl zaznamenán v prosinci – 18. Majoritní činností byly proslovy a přednášky, uspořádán byl také zájezd do Souše.¹⁵³ Tohoto roku byl také doplacen zbytek dluhu váznoucího na sokolovně.¹⁵⁴

Roku 1922 jednota organizuje v Nuslích župní slet s tělocvičnou akademií. Koná se také valná hromada, kde je rozhodnuto prodat budovu sokolovny a vybudovat novou tělocvičnu. Proto byla hned následujícího roku pořízena nová stavební parcela a v červnu 1924 položen základní kámen nové sokolovny, navržené architektem V. Řezníčkem.¹⁵⁵

Sokolovna byla slavnostně otevřena 28. října 1925 za účasti pěti pražských žup a dr. Scheinera osobně. Akce se zúčastnila široká veřejnost, návštěvnost překročila deset tisíc. Pravidelná cvičení v nové budově byla zahájena v listopadu. Vybudováním nové sokolovny vznikl jednotě dluh více než 1,6 milionu korun.¹⁵⁶

„Jestliže jsme chtěli přistoupit k dalším létům činnosti nuselského Sokola řádně vybavení a opření o skutečná fakta, poznali jsme právě v této snaze, kolik zla způsobila poslední válka. Archiv jednoty, který byl v desolátním stavu a jenž péčí a skutečně velkou pílí pracovitého bratra Todla k letošnímu výročí je řádně zpracován a upraven, má velké mezery právě v letech, kterými budeme procházet. Ačkoliv byly vydávány tištěné zprávy, veškerá snaha všech spolubratří i výzvy členů výboru, aby nám byly půjčeny ze soukromých knihoven, zůstaly marny a nevyslyšeny. Je pravděpodobné, že v době politického a duševního útlaku zmizely pro nás tak cenné věci a zprávy.“¹⁵⁷

---

¹⁵³ Táborský, E. (1928). *Památník Sokola Praha - Nusle ku čtyřicátému výročí založení*. Praha, s. 13

¹⁵⁴ Autor neuveden. (1948). *Sokol Nusle 1888 - 1948*. Praha, s. 62

¹⁵⁵ Tamtéž, s. 63-64

¹⁵⁶ Tamtéž, s. 64

¹⁵⁷ Tamtéž, s. 65

Roku 1930 byl zřízen nový odbor sociální a také odbor šatnový. O rok později ještě odbor propagační. Bylo pořízeno také loutkové divadlo v hodnotě 40.000 Kč. Množství členů jednoty poprvé od jejího založení přesáhlo tisíc členů, z nichž bylo 311 žen.¹⁵⁸

Po několika letech bylo opětovně zavedeno veřejné cvičení roku 1934. Akce byla konána ve spolupráci s vojskem a legionáři a byla spojena s projevem o brannosti. Loutkařskému odboru bylo tohoto roku vybudováno také jeviště a po deseti letech své existence se tak přesunul z prostor šaten do reprezentativního prostředí, které doposud sloužilo jako přednášková síň.¹⁵⁹

V roce 1937 byla ustanovena Věrná garda, která vycházela ze Staré gardy mužů. Za své cíle přijala také prázdninovou péči o dítě a jiné sociální úkoly. V tomto roce je také z obavy z možné blížící se války zavedeno pravidelné cvičení ve střelbě pod vedením br. Kareše. Velkého úspěchu dosáhl loutkařský odbor, který sehrál 21 her a na sletové soutěži obsadil druhé místo.¹⁶⁰

Události roku 1938 se nesly v duchu dvou velkých slavností. Chystaného X. sletu všesokolského a oslavy padesátého výročí existence jednoty Sokol Nusle. První polovina roku se tedy odehrávala ve velkém sokolském ruchu. Probíhaly intenzivní nácviky a příprav na slet, vyřazovací soutěže a cvičení. Samotné sletové závody proběhly v červnu a červenci. 23. září byla však vyhlášena všeobecná mobilizace. Politické napětí a obavy z války narušily oslavy padesátého výročí. Byl ustanoven výbor pro péči o uprchlíky sokolských jednot. K připomenutí výročí založení jednoty bylo alespoň na letním cvičišti vysazeno padesát topolů.¹⁶¹

„Rok 1939. Smutný rok pro národ přinášel nesmírné požadavky na činovníky a odbory, které byly v mnohých případech nepřekonatelné. (...) Dorost zvítězil v závodě praž. pětižupí a zúčastnil se okrskového závodu v Michli, kde obsadil prvá tři místa. Uhájil putovní župní vlajku. V prosinci zúčastnila se jednota okrskových závodů. Ženy viděly svou povinnost nejen v tělocvičně, ale staraly se také o sociální pomoc. (...) Těžká doba přináší větší pozornost vzdělavateli a jeho proslovům, neboť cvičící si začínají

---

¹⁵⁸ Autor neuveden. (1948). Sokol Nusle 1888 - 1948. Praha, s. 67

¹⁵⁹ Tamtéž, s. 69

¹⁶⁰ Tamtéž, s. 71

¹⁶¹ Tamtéž, s. 72

uvědomovat velikost myšlenky Tyršovy a Fügnerovy. (...) Matrikář v prvním roce války oznamuje jistě radostný počet členstva 1215. “¹⁶²

V následujícím roce je činnost jednoty nepravidelná, sokolovna není k dispozici. Prostory ke cvičení zapůjčují sousední jednoty v Michli a na Pankráci. Vzniká také šermířský odbor a významně stoupá zájem o sokolské časopisy a jeho myšlenku obecně. Členů však ubývá. 12. dubna 1941 byla činnost Sokola zastavena a starosta jednoty musel předat budovu policii. „*Od té chvíle až do osvobození dívali se jednotliví členové, jak budova je stále víc a více ničena a jak musí sloužit naprosto jinému duchu, než pro který byla zbudována. Vedle Němců usadilo se v sokolovně i Moravcovo Kuratorium, potřebné věci ke cvičení byly pomalu rozebírány a přenášeny na jiná místa. Tímto násilným krokem byl na čas umlčen život nuselské jednoty. “¹⁶³*

Nuselská sokolovna byla jednou z prvních budov, které byly osvobozeny roku 1945. Valná hromada byla svolána na 6. června do sálu Husova sboru církve československé v Nuslích. Je znovuzvolen starosta i výbor v téměř nezměněném obsazení. Započala dlouhá práce na opravě sokolovny a její přípravě na cvičení. Ušit je nový prapor, obnoven nápis nad vchodem a vybudován pomník padlým bratrům.¹⁶⁴

Následující dva roky se nesly v duchu nadšené obnovy sokolské myšlenky. Připojuje se stovky nových členů, mnoho z nich jsou ženy, a tak poprvé má jednota více členek – 1107 z celkového počtu 1982. Připravuje XI. všesokolský slet.¹⁶⁵

„V roce 1954 dostává TJ Slovan Orbis (založený jako Sokol Orbis v roce 1948) do majetku sokolovnu v Nuslích a chatu v Peci pod Sněžkou a nastává nové období fungování naší tělovýchovné jednoty, tentokrát pod idejemi nové sjednocené tělovýchovy v komunistickém režimu. I v tomto období byla sportovní činnost naší jednoty nanejvýše úspěšná. Vlastní tělocvičná činnost byla v jednotě pěstována v odboru Zdravotní a rekreační tělesné výchovy (ZRTV), který byl v éře Slovanu Orbis nejpočetnější, a který se stále snažil navazovat na sokolské ideje. Sportovní oddíly Slovanu Orbis byly účastníky i vítězi nejrůznějších soutěží včetně nejvyšších, řada členů byla ve státní reprezentaci.

---

¹⁶² Autor neuveden. (1948). Sokol Nusle 1888 - 1948. Praha, s. 73

¹⁶³ Tamtéž, s. 75

¹⁶⁴ Tamtéž, s. 75-76

¹⁶⁵ Tamtéž, s. 77

*Jednalo se zejména o členy oddílu basketbalu a stolního tenisu. Jejich úspěchy byly natolik pronikavé, že pověst a renomé jednoty v tomto období prakticky vytvářely ony.*¹⁶⁶

K obnově původní jednoty Sokol Nusle Praha dochází v roce 1990 s počtem 1257 členů. V současné době jednota sdružuje přibližně 530 členů v pěti oddílech.

---

¹⁶⁶*Historie T.J. Sokol Nusle Praha* [online]. [cit. 2022-07-03]. Dostupné z: <https://tjsokolnusle.cz/o-nas/historie/>

5.3.9 T. J. Sokol Pankrác

Jednota Sokol Pankrác byla ustanovena 24. listopadu 1895 v hostinci U Bílého lva. Cvičení začalo záhy a probíhalo ve větších sálech místních hostinců. Prapor jednoty, který tehdy ušily manželky členů Sokola, se dochoval dodnes a nese nápis *Dar pankráckých paní*. Na rozdíl od praporu se však nedochovalo mnoho informací a písemností z prvních desetiletí existence jednoty.

V roce 1897 se přidávají ke cvičení dorostenci a po dvou letech vzniká také ženský odbor. Od roku 1908 cvičili bratři v tělocvičně obecné školy Na Pankráci, kterou si pronajímali. Krom sportovních aktivit se Sokolové věnovali od počátku i loutkovému divadlu, organizovali mikulášské a vánoční besídky. Pořádali pro děti výlety a pro dospělé šibřinky a tombolu.¹⁶⁷

V roce 1920 se konal VI. všesokolský slet. Krátce před ním jednota slavnostně otevírá upravené letní cvičiště s dřevěnou klubovnou a slaví 25. výročí od svého založení.¹⁶⁸ Dle jiných zdrojů však letní prostory ke cvičení začala jednota řešit až roku 1922 zakoupením pozemku pod kostelem, kde bylo tou dobou pouze srovnáním terénu vybudováno jednoduché hřiště a u něj dřevěná bouda k převlékání.¹⁶⁹ Čtvercového tvaru a tedy plné reálné užitnosti nabývá hřiště snad až roku 1923, kdy byla provedena navážka směrem do ulice Na Klikovce.¹⁷⁰

Ze členských příspěvků a darů byla vybudována sokolovna dle architektonického návrhu stavitele br. Poura roku 1930.¹⁷¹ Předpokládané náklady ve výši 300.000 Kčs byly překročeny o více než 50.000 Kčs.¹⁷² Na původním hřišti byly zřízeny tenisové kurty, běžecká dráha, prostor pro lehkou atletiku, volejbalové hřiště a hřiště na odbíjenou a košíkovou. V zimě byla plocha měněna na kluziště.¹⁷³

---

¹⁶⁷ Autor neuveden. (2020). TJ Sokol Pankrác. Praha, s. 3-4

¹⁶⁸ Haller, A. (1995). Sokol Pankrác 100 let. Praha, s. 10

¹⁶⁹ Autor neuveden. (2020). TJ Sokol Pankrác. Praha, s. 4

¹⁷⁰ Haller, A. (1995). Sokol Pankrác 100 let. Praha, s. 10

¹⁷¹ Autor neuveden. (2020). TJ Sokol Pankrác. Praha, s. 4

¹⁷² Haller, A. (1995). Sokol Pankrác 100 let. Praha, s. 11

¹⁷³ Autor neuveden. (2020). TJ Sokol Pankrác. Praha, s. 4

O aktivitách jednoty Pankrác ve třicátých letech se lze dozvědět již jen z několika málo dochovaných pozvánek, programů a plakátků. Byly pořádány šibřinky ve velkém sále Lucerny, besídky pro žáky a představení loutkového divadla.¹⁷⁴

„Rok 1938 – rok slavného X. všesokolského sletu a následujících dramatických událostí v životě republiky a všeho jejího lidu Na valné hromadě se jedná o přístavbě tělocvičny. Předšletové přípravy byly narušeny částečnou květnovou mobilizací, ale v červnu se jednota účastní župního sletu na Dobříši, členové i dorost pak sletových závodů ve sportu i tělocviku. (...) Velký úspěch sletu byl na podzim zastíněn mnichovskou tragédií.“¹⁷⁵

Přes historické okolnosti se rozvíjela sokolovna, tělocvična i vzdělávací činnost jednoty i v letech 1939 a 1940 a to až do poslední chvíle, kdy v dubnu 1941 nacisté Sokol rozpustili. Sokolovna byla zabavena jako sklad materiálu a její vybavení rozkradeno.¹⁷⁶

V roce 1943 byla zatčena a mučena dlouholetá náčelnice Sokola Pankrác Marie Cibulková. 11. října 1944 byla nakonec v Drážďanech popravena. Za přechovávání nepřátel Říše byla popravena také sestra Emilie Císařová se svým manželem. Další členové jednoty, vč. bratra MUDr. Rudolfa Gotze byli odvezeni do koncentračního tábora, mnozí nepřežili. Mezi oběti druhé světové války z řad pankráckých Sokolů patřili také Eda Honzourek a Vlastimila Košvancová, kteří byli zabití při náletu, a bratr Jan Janoušek, který byl popraven za pomoc naší armádě s přechodem hranic. Mnoho dalších členů jednoty bylo vyšetřováno, vězněno, zraněno či zabito při obraně vlasti a svobody. Účast Sokolů v celonárodním odporu proti nacistům byla obrovská, stejně jako jejich ztráty. Pamětní deska s oběťmi nacistické okupace byla umístěna v sokolovně v roce 1946 a později přesunuta na podolský hřbitov.¹⁷⁷ Její nápis hlásá: *„Za svobodu národa obětovali životy členové Sokola Pankráckého: Marie Cibulková, Emilie Císařová, MUDr. Rudolf Gotz, Eda Honzourek, Jan Janoušek, Vlastimila Košvancová, Václav Linhart, Antonín Uher, Miroslav Zima, Josef Zykán.“¹⁷⁸*

---

¹⁷⁴ Haller, A. (1995). Sokol Pankrác 100 let. Praha, s. 13

¹⁷⁵ Tamtéž, s. 13

¹⁷⁶ Haller, A. (1995). Sokol Pankrác 100 let. Praha, s. 13-14

¹⁷⁷ Autor neuveden. (2020). TJ Sokol Pankrác. Praha, s. 6-7

¹⁷⁸ Tamtéž, s. 8

V roce 1948 vznikla „očistná komise“, abdikoval starosta jednoty Dr. Antonín Hřebík a byl jmenován nový starosta Josef Truhlář. K 813 členům jednoty je přiřazeno 31 členů Dělnické tělovýchovné jednoty, 59 členů z SK Viktorie Nusle a 51 členů z Klubu cyklistů. Probíhají přípravy na XI. všesokolský slet, který se stal manifestací svobody a odporu vůči komunistickému režimu. Z Pankráce zde vystoupilo 230 žen a nedochovaný počet mužů a žactva. Projevy svobody na sletě vyvolaly silné represe ze strany okresního akčního výboru.¹⁷⁹

Přímo na sletových vlastnostech XI. všesokolského sletu roku 1948 byli někteří bratři a sestry vzati do vazby, mnozí byli pak vězněni déle než rok. „*Za sokolskou myšlenku byli bratři a sestry znovu ve vězení, nemohli zastávat svá zaměstnání, nemohli podle svých schopností navštěvovat školy a v kádrových posudcích se sokolská příslušnost hodnotila negativně.*“¹⁸⁰

Rok 1949 je skutečným rozpadem Sokola, odcházejí staří činovníci a nastupuje nová garnitura ve sjednocené tělovýchově, která již nemá se Sokolem a jeho duchem nic společného. V roce 1951 zaniká název Sokol Pankrác a nová jednota má název Sokol Alba.¹⁸¹

Sokol Alba se záhy mění v závodní skupinu ROH – ČKD Stalingrad n. p., Praha 14. Tato organizace ze zákona také přebírá do správy všechny majetky jednoty. Majetek jednoty se dále převádí roku 1956 na Spartak Pankrác Stalingrad, který byl později přejmenován na Dynamo Pankrác.¹⁸²

V roce 1968 se nakrátko opět probouzí duch Sokola. Předseda dynamy Miroslav Mošnička, který je sám odchovancem jednoty Pankrác, vítá i přes protesty zpět staré členy a ustanovuje odbor s názvem Sokol. Počet členů narůstá. Zároveň je však původní sokolovna stanovena jako staticky nevyhovující a je určena k demolici – stojí v cestě budovanému metru. Metro se zavazuje, že do roku 1975 vybuduje na své náklady náhradní budovu. Roku 1971 bylo však již jasné, že k obnově Sokola jen tak nedojde. Ten končí svou činnost a ukládá své prapory 14. dubna do depozitáře Národního muzea.

---

¹⁷⁹ Autor neuveden. (2020). TJ Sokol Pankrác. Praha, s. 11

¹⁸⁰ Haller, A. (1995). Sokol Pankrác 100 let. Praha. Slovo starostky – nestránkovaná předmluva

¹⁸¹ Autor neuveden. (2020). TJ Sokol Pankrác. Praha, s. 11

¹⁸² Tamtéž, s. 11

V TJ Dynamo Pankrác zůstávají poslední dva Sokolové - již zmiňovaný br. Mošnička a tajemník br. Kříž. Nová tělocvična byla navzdory slibům dokončena a předána až roku 1983.¹⁸³

„V době totality se sokolové z Pankráce scházeli jednou měsíčně v jedné restauraci na Pankráci. Tam se dohodli, že jednota obnoví svou činnost. Ustavující schůze se konala 3. 4. 1990 a zúčastnilo se jí celkem 40 členů. Byl zvolen tříčlenný prozatímní výbor ve složení: starosta M. Štanc, jednatelka M. Hýsková a náčelnice A. Hadravová. Dne 4. 4. 1990 se T. J. Sokol Pankrác registroval v současné ČOS.“¹⁸⁴

Jednota požádala o vrácení svého majetku TJ Dynamo Pankrác. Osobní schůzka obou představitelů nedopadla dobře, a proto došlo k soudnímu sporu. Ani ten však situaci nezměnil, stejně jako dovolání k Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy. Soudních sporů proběhla nakonec celá řada, a ačkoliv zákon stál jasně na straně jednoty, případ se dostal po více než deseti letech až k nejvyššímu soudu, který rozhodl o přiznání vlastnictví pozemku cvičiště. Sportovní halu, která byla vybudována náhradou za zbouranou sokolovnu, však jednota nezískala.¹⁸⁵

Vlastní tělocvičnu nemá TJ Sokol Pankrác dodnes. To značně omezuje rozsah jeho činností. Členskou základu tvoří převážně ženy – seniorky s průměrným věkem okolo 70 let. Nejstarší členka, sestra Jiřina Koudelková oslavila v roce 2020 devadesáté šesté narozeniny. Členů je méně než na počátku dvacátého století. Jediným funkčním oddílem je oddíl všestrannosti, který se schází ke cvičení v pronajatém zrcadlovém sále T. J. Sokol Podolí. Na posledním XVI. všesokolském sletu cvičilo z jednoty Pankrác deset členek.

Dále jednota organizuje vlastní soutěž Seniorský Pankráček, pravidelně se zúčastňuje pietních a vzpomínkových akcí pořádaných ČOS a vycestovává za zahraničními Sokoly do Rakouska, Německa a Švýcarska.¹⁸⁶

---

¹⁸³ Autor neuveden. (2020). TJ Sokol Pankrác. Praha, s. 12-13

¹⁸⁴ Tamtéž, s. 14

¹⁸⁵ Tamtéž, s. 15-16

¹⁸⁶ Tamtéž, s. 29

5.3.10 T. J. Sokol Petrovice I

Jednota byla založena krátce po vzniku samostatného státu v listopadu roku 1918. Prvním starostou byl zvolen Emanuel Henke, místostarostou Josef Holý a náčelníkem Jaroslav Rendl. Po roce fungování měla jednota již 159 členů, z toho 25 žen a 80 žáků a dorostenců.

Cvičení probíhala původně v hostinském sále současné budovy firmy York, po třech letech však bylo rozhodnuto o vybudování vlastní tělocvičny. Stavba začala 6. srpna 1921 a byla dokončena po pouhých dvou měsících, 9. října 1921. U banky se jednota zadlužila hypotékou ve výši 130 tisíc Kč.

V nových prostorech, kam jednota přesídlila, byly vhodnější podmínky pro další činnost, proto záhy vznikl také dramatický odbor, dechová kapela, sbor tamburašů. Roku 1930 se realizovala i přístavba hostince. Všechny tyto aktivity pomáhaly splácet dluh za tělocvičnu.¹⁸⁷

„Třicátá léta, poznamenaná hospodářskou krizí, se projevila i na činnosti jednoty. K oživení došlo až v roce 1937 – 1938 v období X. Všesokolského sletu. Bohužel nedlouho potom došlo k obsazení republiky německými vojsky.“¹⁸⁸

V roce 1941 byla zastavena činnost a sokolovnu obsadila nacistická vojska. Činnost byla obnovena až po osvobození. Obratem se začalo opět cvičit, bylo uspořádáno sedm veřejných cvičení a vybudován oddíl kopané. V roce 1947 došlo k další přístavbě, současné prostory již nestačily.

Po únoru 1948 byla činnost jednoty značně utlumena díky vyloučení mnoha členů jednoty akčním výborem. Během padesátých let však došlo k oživení činnosti a jejímu rozšíření o odbíjenou, stolní tenis, atletiku a sportovní gymnastiku, které nahradily skomírající kopanou a lední hokej.

Další sportovní odvětví se rozvíjely v letech sedmdesátých. Vznikl oddíl kulturistiky a minikopané, rozšířila se aktivita ZRTV, jednota se účastnila také spartakiád. Pro potřeby

---

¹⁸⁷ T.J. Sokol Petrovice: Z historie T.J. Sokol Petrovice [online]. [cit. 2022-07-03]. Dostupné z: <http://www.sokol-petrovice.cz/index.php?id=historie>

¹⁸⁸ Tamtéž

nových sportovních odvětví byla později také vybudována sportovní hala, která byla slavnostně otevřena roku 1988, tedy k 70. výročí založení jednoty.

Devadesátá léta se nesla v duchu soudních sporů o zabavené majetky, které byly nakonec České obci sokolské přisouzeny v polovině roku 1997. Vzniká tedy jednota Sokol Petrovice I., zatímco zbývající část původní jednoty spadá pod Český svaz tělesné výchovy. Obě jednoty dodnes bez problémů vzájemně spolupracují při každodenních činnostech i oslavách a pořádaných akcích.¹⁸⁹

V současné době jednota nabízí badmintonový, basketbalový, florbalový, nohejbalový, tenisový a volejbalový klub. Na své si přijdou také příznivci kruhových tréninků, stolního tenisu či dokonce mažoretky.

---

¹⁸⁹ *T.J. Sokol Petrovice: Z historie T.J. Sokol Petrovice* [online]. [cit. 2022-07-03]. Dostupné z: <http://www.sokol-petrovice.cz/index.php?id=historie>

5.3.11 T. J. Sokol Praha – Podolí

Jednota byla založena roku 1892. Roku 1901 zřídila družstvo pro postavení sokolovny, které zajistilo nákup vhodného pozemku. K samotné výstavbě došlo však až o třicet let později. Základní kámen, který pocházel z rodného domu Miroslava Tyrše, byl položen 28. října 1932 a stavba vyprojektovaná architektem Skalickým byla dokončena přesně o rok později.

Nová sokolovna byla však již po několika letech zabrána německou armádou v rámci potlačování ducha Sokola během druhé světové války. Mezi lety 1945 a 1948 se jednota rozrostla na více než 1000 cvičících členů, jeho činnost však byla záhy násilně ukončena.

K obnovení činnosti došlo až roku 1991, majetek jednotě byl navrácen po dlouhých sporech v květnu 1997. Po nezbytné rozsáhlé rekonstrukci byla sokolovna opět uvedena do provozu. Později bylo kompletně zrekonstruováno také hygienické zázemí, okna a fasáda budovy. Obnovena byla také sokolská restaurace. Práce na rekonstrukci probíhají postupně dodnes, plánována je nyní rekonstrukce hřiště a víceúčelové sportovní plochy.

¹⁹⁰

V současnosti jednota Praha – Podolí realizuje oddíly aerobiku, Body & Mind Mixu, míčových her, rehabilitací, stolního tenisu, tabaty, zdravotních cvičení a věrné gardy. ¹⁹¹

---

¹⁹⁰ Sokol Praha – Podolí (nedatováno). Historie. Převzato z: Sokol Praha – Podolí: <https://www.sokol-podoli.info/historie/>

¹⁹¹ Sokol Praha – Podolí (nedatováno). Oddíly. Převzato z: Sokol Praha – Podolí: <https://www.sokol-podoli.info/oddily/>

5.3.12 T. J. Sokol Praha Vršovice II.

K výše zmiňované jednotě nejsou dostupné žádné materiály, které by nastínily vznik a vývoj této jednoty. Proto zde budou uvedeny pouze základní informace.

Jednota se nachází v pražských Vršovicích v ulici Magnitogorská. Funkci starosty zastává Jiří Bohm. V současné době vede jednota dva sportovní oddíly, a to nohejbalu a tenisu.¹⁹²

---

¹⁹² TJ Sokol Praha Vršovice II [online]. [cit. 2022-07-07]. Dostupné z: <https://www.sokol.eu/sokolovna/tj-sokol-praha-vrsovice-ii>

5.3.13 T. J. Sokol Záběhllice

Tělocvičná jednota Sokol Praha – Záběhllice byla založena roku 1870, patří tedy mezi nejstarší jednoty. Někdy mezi lety 1948 – 1989 byla přejmenována na TJ Astra, roku 1990 byla její činnost obnovena pod původním názvem.¹⁹³

V současné době se jednota věnuje klasickému cvičení rozdělenému do sedmi oddílů dle věku a pohlaví a dále gymballu, józe a kulturistice.¹⁹⁴

---

¹⁹³ T.J. Sokol Praha – Záběhllice (2014). Historie naší T.J. Sokol Praha Záběhllice. Převzato z: Sokol Záběhllice: <https://sokol-zabehlice.webnode.cz/historie/>

¹⁹⁴ T.J. Sokol Praha – Záběhllice (2014). Složky - oddíly. Převzato z: Sokol Záběhllice: <https://sokol-zabehlice.webnode.cz/oddily/>

5.3.14 T. J. Sokol Pražský

V roce 1864 byl oficiální název na popud E. Tonnera stanoven jako *Tělocvičná jednota pražská SOKOL*. O rok později byly pořádány první šibřinky, tato tradice se v Sokole dochovala dodnes.¹⁹⁵

V roce 1866 měla jednota již 513 členů a díky splacení úvěru se sokolovna stala jejím výhradním majetkem. Na oslavu odhaluje sochu Fügnerova poprsí. O rok později se již konalo první veřejné vystoupení Sokola na Rohanském ostrově. Cvičilo se zde na bradlech, hrazdách, koních, kozách a kruzích, součástí byl také doprovodný hudební a šermířský program. Roku 1868 vyšel první díl sešitového vydání Tyršova díla *Základové tělocviku*.¹⁹⁶

Rok 1869 se nese v duchu rovnoprávnosti. Z podnětu Miroslava Tyrše vznikl Tělocvičný spolek paní a dívek pražských. Jeho starostkou se stala Sofie Podlipská, náčelnicí Klementina Hanušová, Tyršova žákyně. Spolek již v počátcích čítal šedesát členek.¹⁹⁷

První číslo časopisu Sokol vyšlo 1. ledna 1871. Redigované bylo osobně Miroslavem Tyršem, záhlaví vytvořil Josef Mánes, který je také autorem znaku Sokola. Publikace *Základové tělocviku* byla poprvé vydána jako sjednocené dílo o dva roky později a stala se zdrojem promyšleného tělocvičného systému a názvosloví.¹⁹⁸

Roku 1898 byl starostou Sokola Pražského zvolen JUDr. Josef Scheiner, Tyršův spolupracovník a redaktor časopisu Sokol. V roce 1906 se pak stal starostou ČOS. V roce 1912 byl přistaven nový cvičební sál, později nazván Tyršův. Vznikla také ženská komise ČOS a žákovské odbory.¹⁹⁹

V časech první světové války pomáhali členové jednoty raněným, v prostorech sokolovny byl zřízen lazaret. Josef Scheiner byl organizátorem československé branné moci a vyzývá spolu s Jindřichem Vaníčkem sokoly k účasti na podpoře boje proti Maďarům na Slovensku. V roce 1918 vznikl Pluk stráže svobody.²⁰⁰

---

¹⁹⁵ 150 let Sokola Pražského. (2013). Praha. Str. 20

¹⁹⁶ Tamtéž, s. 21

¹⁹⁷ Tamtéž, s. 22

¹⁹⁸ Tamtéž, s. 22

¹⁹⁹ Tamtéž, s. 24-25

²⁰⁰ Tamtéž, s. 25-26

V roce 1922 ženský odbor, dříve nazývaný Tělocvičný spolek pan a dívek pražských předává, slavnostně Sokolu Pražskému prapor dle návrhu malíře Vratislava Hugo Brunnera. Téhož roku je rozhodnuto o nákupu pozemku v Kateřinské ulici a vybudování letního cvičiště. Ve stávající budově na tomto pozemku se usídlilo první loutkové divadlo Sokola Pražského. V roce 1925 byl otevřen Tyršův dům, do těchto prostor se přesouvá ústředí ČOS.²⁰¹

11. ledna 1932 zemřel Josef Scheiner, starosta Sokola Pražského (s krátkou přestávkou celých 32 let) a také starosta ČOS (po dobu 26 let). O dva roky později zemřel i Jindřich Vaníček, náčelník Sokola pražského (ve funkci po 30 let) a v roce 1937 také Renáta Tyršová. Ve stejném roce skončil také velký zastánce a podporovatel Sokola, prezident Tomáš Garrigue Masaryk. Žádná z těchto osobností významných pro zřízení a existenci Sokola se tedy nedožila období, kdy byl Sokol po padesát let systematicky potlačován a jeho členové perzekuováni, zatýkáni a popraveni.²⁰²

V předtuše tvrdých kroků vůči Sokolu vedení Sokola Pražského v roce 1941 prodává své cenné papíry a z výtěžku splácí hypotéku za dům v Žitné ulici. Ukrývá archiválie a zařízení včetně knihovny a náradí částečně na této adrese, částečně pod podlahou sokolovny. Prapor předává muzeu, mnohé předměty u sebe ukryli také členové jednoty. Co se nepodařilo zachránit, bylo v roce 1942 odvezeno neznámo kam. Sokolovnu a přilehlé prostory zabavili nacisté pro potřeby SS, později zde vybudovali skladiště židovského majetku.²⁰³

Následná akce Sokol, která vedla k zadržení 1500 osob, z nichž většina byla odeslána do koncentračních táborů, zasáhla Sokola Pražského velmi intenzivně, díky jeho silnému propojení s ČOS i župou. *„Během války bylo za aktivní účast v národních odbojových organizacích popraveno nebo umučeno 43 členů Sokola Pražského. Celkový počet sokolských obětí v II. odboji je přes 12 tisíc – muži, ženy, dorostenci a dorostenky byli většinou odvezeni do koncentračních táborů. Z nich 1212 bylo popraveno a 2178*

---

²⁰¹ 150 let Sokola Pražského. (2013). Praha. Str. 26

²⁰² Tamtéž, s. 27-28

²⁰³ Tamtéž, s. 28-29

umučeno. Další část sokolů ilegálně opustila protektorát a neváhala položit své životy na frontách 2. světové války. ²⁰⁴

V poválečném období dosáhl po obnově své činnosti Sokol Pražský počtu 6385 členů, kteří se aktivně zapojili do legendárního XI. všesokolského sletu, který se navzdory politickému klimatu zapsal do dějin jako slet s největší účastí cvičících – 585 tisíc i návštěvníků – přes 2 miliony. V důsledku sletu bylo ze Sokola vyloučeno 11 tisíc členů, z toho 130 ze Sokola Pražského. Mnohým z nich byl zakázán přístup do tělocvičny. V roce 1952 byla jednota připojena k n. p. Praga, který převzal veškerý její majetek a byla přejmenována na Tělovýchovná jednota Spartak Automobilové závody Klementa Gottwalda (TJ Spartak AZKG) a později na Tělovýchovná jednota Praga.²⁰⁵

V letech 1967 – 1978 byla sokolovna uzavřena a prošla zásadní rekonstrukcí. Přibyly nové tělocvičny a zasedací místnost.²⁰⁶

V roce 1989 byli členové bývalého Sokola Pražského, Dagmar Evaldová a Jiří Fon jmenováni členy výboru ČOS pro obnovení činnosti Sokola. Činnost zahájil také přípravný výbor Sokola pražského složený z bývalých mladých členů jednoty a starších členů, kteří z ní byli v roce 1948 vyloučeni. Jednalo se o nových stanovách a spolupráci s ZRTV TJ Praga. Ta se nakonec v roce 1990 rozhodla k Sokolu pražskému připojit a spolupracovat na jeho obnově. Přesto však došlo k vážným sporům o majetek, kdy TJ Praga předala pouze pozemky a odmítla nárok jednoty na sokolovnu. Spor byl ve prospěch Sokola vyřešen soudně až v září 1991. Proti rozsudku se TJ Praha odvolala, vrchní soud jej však v prosinci 1993 definitivně potvrdil.²⁰⁷

V roce 2012 má jednota 1205 členů v osmi oddílech všestrannosti, výkonnostního a rekreačního sportu. K dispozici má šest sportovních sálů, loděnice na Císařské louce a divadélko v přízemí své sokolovny.²⁰⁸

---

²⁰⁴ 150 let Sokola Pražského. (2013). Praha. Str. 29

²⁰⁵ Tamtéž, s. 30

²⁰⁶ Tamtéž, s. 30

²⁰⁷ Tamtéž, s. 31-32

²⁰⁸ Tamtéž, s. 36

5.3.15 T. J. Sokol Radotín

Tělocvičná jednota Sokol Radotín byla založena 28. října 1888, cvičení zpočátku probíhala v hostinci U České koruny, později v nově zbudované obecné škole. Letní cvičiště se postupně přesouvalo ze zahrady hostince ke stodole domu U Koruny a v roce 1922 na zakoupený pozemek U Studánky, později nazvaný U Černošic.

Roku 1928 byla v budově bývalého cukrovaru, která byla pro tyto účely upravena, zřízena tělocvična a jako letní cvičiště sloužily přilehlé pozemky. Již roku 1932 byla však postavena zcela nová sokolovna, která slouží dodnes.²⁰⁹

Základní kámen radotínského sokolovny byl položen 21. června 1931 na pozemku mezi vilkami dnes ulice Grafitová a Vykoukalových. Nová sokolovna byla vybavena velkým sálem, restaurací a letním cvičištěm. Je dílem architekta Hynka Svobody ze Zbraslavi.²¹⁰

Radotínská jednota se zabývala ve své historii házenou, odbíjenou, gymnastikou, během, skoky do dálky, do výšky i o tyči, vrhy diskem, koulí i oštěpem. Předváděla také prostná cvičení, organizovala slavnostní průvody s vlastním hudebním doprovodem a také se aktivně angažovala v kulturním a společenském životě i výchově mládeže.

Činnost jednoty byla násilně přerušena nacisty v dubnu 1941, k obnově došlo ihned po skončení druhé světové války, v květnu 1945, aby byla opět přerušena, pro změnu komunisty, roku 1948. V padesátých letech dvacátého století byla postupně sloučena s Radotínským SK a ostatními sportovními organizacemi a přebudována v Sokol Kovoement, Sokol Kovo, Spartak Aero, Spartak Stavoloko a DSO Spartak Radotín.²¹¹

V této éře se organizace věnovala zejména košíkové, turistice, kuželkám a atletice. V roce 1970 vznikl turistický oddíl mládeže (TOM). Ten v roce 1979 získal pozemky v říčních lázních (s objektem vybudovaným Klubem českých turistů roku 1942) a svou činností alespoň částečně navazoval na junáckou tradici.²¹²

Roku 1963 byla vybudovaná nová atletická dráha, o dva roky později byl zřízen kulturistický oddíl. Kuželky se začaly hrát závodně roku 1971. Roku 1978 vznikl také

---

²⁰⁹ Autor neuveden (2000). Radotínský almanach. Str. 55

²¹⁰ Cerqueirová, A. (13. 6 2018). *Sto třicet let od založení Sokola Radotín*. Načteno z nasregion.cz: <https://nasregion.cz/sto-tricet-let-od-zalozeni-sokola-radotin-45324/>

²¹¹ Autor neuveden (2000). Radotínský almanach. Str. 55

²¹² Tamtéž, s. 57

nový oddíl softballu a na počátku let osmdesátých také lakros, později i boxlakros a fieldlakros. V tomto sportu dosáhl Radotín velkých úspěchů na národní úrovni.²¹³

Až po roce 1989 byla jednota plně obnovena díky práci zbylých členů a pamětníků a v roce 2000 měla její členská základna 456 osob.²¹⁴

Roku 1991 žádá jednota o vrácení svých majetků a zakrátko přebírá zpět od Spartaku Radotín vnitřní i vnější prostory sokolovny. Sokol si ponechává oddíly ZRTV, lakrosu, badmintonu a kulturistiky. Kapaná, softball, nohejbal, kuželky, atletika a volejbal spadají pod TJ Radotín, která roku 1992 přejímá jméno RSK. Oddíly tenisu a basketbalu zakládají vlastní jednotu LTC a vodáci a turisté si ustavují každý také vlastní organizaci.²¹⁵

V současnosti jsou v TJ Sokol Radotín v provozu oddíly všestrannosti, sportovní gymnastiky, lakrosu, badmintonu a kulturistiky. Největších úspěchů dosahuje oddíl badmintonu, který vychovává reprezentanty ČR na mezinárodních soutěžích.²¹⁶

---

²¹³ Autor neuveden (2000). Radotínský almanach. Str. 57

²¹⁴ Tamtéž, s. 55

²¹⁵ Tamtéž, s. 57

²¹⁶ TJ Sokol Radotín (2022). *Oddíly*. Načteno z sokol-radotin.cz: <https://www.sokol-radotin.cz/oddily>

5.3.16 T. J. Sokol Smíchov II.

Při svém založení 25. března 1896 nesla jednota Sokol Smíchov II. název Sokol Tyrš. Ustanovující schůze se zúčastnilo bezprecedentních 243 členů, což dokazuje veliký zájem o vybudování Sokola v této oblasti. Starostou byl zvolen František Šafránek, náčelníkem Alois Trefný. Sokol Tyrš vstoupil do župy Podbělohorské a již zpočátku byl velmi aktivní, ačkoliv měl potíže zajistit prostory pro cvičení.²¹⁷

Již první rok byl založen také ženský odbor se 70 členkami. Začal působit také odbor agitační, zábavní, výletní, krojový a pěvecký. Zakoupena byla knihovna s 231 publikacemi.

Cvičení probíhala nejprve v Radlicích, poté se bratři a sestry přesunuli do divadelního sálu na Knížecí, kde proběhlo také první veřejné cvičení. Peníze na provoz jednota získávala nejprve pořádáním veřejných akcí a zábav, pro tyto účely také založila hudební odbor. Posléze jednota uspořádala mezi členy i veřejností sbírku a již v roce 1900 měla uspořené dostatek prostředků na nákup pozemku v Krokově, nyní Vrázově ulici, za 21044 zlatých a 80 krejcarů.²¹⁸

„Byly vypracovány plány na stavbu tělocvičny, které však třikrát byly zamítnuty, nepomohlo ani odvolání až do Vídně. Jednota dostala soudní výpověď z Knížecí, celkem osm žádostí k městské radě o propůjčení školní tělocvičny bylo zamítnuto.“²¹⁹

Jednota byla nucena se z Knížecí přestěhovat do Slavie a v listopadu 1902 byl zakázán její název Sokol Tyrš a byla přejmenována na Sokol Smíchov II. Bylo rozhodnuto o výstavbě tělocvičny s činžovním domem v Krokově ulici, mezitím členové cvičili na Plzence, kam denně přenášeli nářadí, a později v zapůjčené školní tělocvičně v Preslově ulici. Díky získaným půjčkám byla v lednu 1908 zahájena výstavba vykopání základů a položením základního kamene.²²⁰

Sokolovna byla slavnostně otevřena 22. srpna 1909. Její architektonicky unikátní řešení spočívalo v propojení s činžovním domem, který zabíral část budovy obrácenou do ulice,

---

²¹⁷ Trousil, J., Zoubek, J., Kotyza, J. & spol. (1996). Sokol Smíchov II. 100 let. Praha, s. 3

²¹⁸ Tamtéž, s. 3

²¹⁹ Tamtéž, s. 3

²²⁰ Tamtéž, s. 5

samotná tělocvična se nacházela v zadním traktu objektu. Byla vybudována pomocí tehdy nejmodernějších postupů, interiér obsahoval visuté a přenosné nářadí. Celkové náklady na výstavbu překročily 120 000 korun.

Své patnáctileté výročí tedy jednota oslavila již s vlastní sokolovnou. Navzdory zákazu byly oslavy spojeny se sokolským průvodem přes město a veřejným cvičením v Národním domě na Smíchově. Bratři a sestry začali s nácvičkem na blížící se VI. všesokolský slet. Během příprav byla však jednota vyřazena pro svou odlehlost z Podbělohorské župy a díky příchodu první světové války zůstává nadlouho bez župního vedení.²²¹

*„Světová válka znamenala ochromení sokolské činnosti. Naše jednota v roce 1915 měla 180 bratří na vojně. V tělocvičně byl lazaret. Výbor zrušil vybírání příspěvků a snažil se pomoci postižený rodinám. Usnesl se založit fond s 15.000 korun.“*²²²

Dvacáté výročí založení jednoty se neslavilo, starosta jednoty, bratr MUDr. Záhorský byl povolán na vojnu. I přes zákazy se však konalo veřejné cvičení ve smíchovském pivovare. V roce 1917 byla jednota přijata do Pražské župy.²²³

Od října do prosince roku 1918 sloužilo čtyřicet bratří ve strážní službě. Hudební odbor připravil a veřejně hrál mírovou hudbu. Bilance první světové války ukázala sedmáct mrtvých členů jednoty a navrátilších se 25 legionářů. Devatenáct členů bylo vysláno do Sokolského praporu na Slovensko.²²⁴

30. ledna 1921 byla odhalena pamětní deska padlým Sokolům za přítomnosti generála Čečka a také pamětní deska prvního náčelníka jednoty Aloise Trefného. Synovec Trefného se stal roku 1923 náčelníkem jednoty.²²⁵

V roce 1923 byly splaceny poslední dluhy jednoty, která ten rok oslavila také své třicáté výročí. Probíhaly intenzivní přípravy na VIII. slet všesokolský, kterých se zúčastnil také starosta Americké obce sokolské Joseph Plaček a starosta Slávského Sokola John Bazek.

---

²²¹ Trousil, J., Zoubek, J., Kotyza, J. & spol. (1996). Sokol Smíchov II. 100 let. Praha s. 5

²²² Tamtéž, s. 5

²²³ Tamtéž, s. 5-6

²²⁴ Tamtéž, s. 6

²²⁵ Tamtéž, s. 7

Byl utvořen nový pěvecký kroužek, úspěchy slavil také kroužek dramatický. Nastává období klidu a pozvolného rozvoje jednoty, trvající více než patnáct let.²²⁶

Nastal rok 1941 a Sokol byl rozpuštěn. Perzekuce se dotkly i obou smíchovských Sokolů. Zabaveny byly nemovité prostory i veškerý majetek jednoty, který se bratrům nepodařilo ukrýt. Mezi zachráněné věci patřil zejména prapor jednoty a dorostu, obrazy, vkladní knížky s 26 000 korunami a část sokolské knihovny. Někteří členové jednoty doma ukryli také drobnější nářadí a hudební nástroje. Letní cvičiště bylo předáno SK Staropramen. Vybavení sokolovny bylo zabaveno a nahromaděno v místnosti s vadným potrubím, podleho tedy hnilobě. Vymýcení dřevokazných hub z těchto prostor si později vyžádalo značné finanční náklady. „*V šatně měl působiště jakási četa SA. Po revoluci se zde našla tabule, kde bylo znázorněno, jak se mají přepadat pokojné vísky. I ozdoby, připomínající sokolskou ideu, musely být z budovy odstraněny, přece však se podařilo některé zachránit. Tak na příklad reliéf nad vchodem byl uschován pod nánosem barvy, aby se v květnových dnech opět zaskvěl v neporušené kráse.*“²²⁷

Během války se členové zapojovali do ilegálních operací na ochranu svobody a demokracie. Šířili časopis V boj a letáky, ukrývali zbraně a uprchlíky, prováděli sabotáže a podporovali rodiny postižené zlovolí okupantů. Mnoho z nich skončilo v koncentračních táborech a věznicích, minimálně čtrnáct se jich již domů nevrátilo.²²⁸

Převážná většina členů se pak zapojila do bojů za osvobození Prahy, během bojů tři z nich padli. Po revoluci bylo mnoho bratrů zařazeno do revolučních gard. Sokolové také vykonávali strážní službu u zajišťovacího tábora, který byl zřízen z budovy bývalého Turnvereinu a která byla bratry dříve osvobozena a obsazena.²²⁹

Sokolský majetek se vrací do rukou jednoty v dezolátním stavu. Tělocvična potřebovala rozsáhlé opravy, stejně jako sociální zařízení a šatny. V prostorech sokolovny bylo za války zřízeno skladiště, které nebylo větráno, celá podlaha tělocvičny byla tedy napadena dřevokaznými houbami. Co nebylo rozkradeno, shnilo. Přes tyto okolnosti se jednota nevzdává. Dává dohromady finanční prostředky ve výši 134 000 Kčs a počet jejích členů

---

²²⁶ Trousil, J., Zoubek, J., Kotyza, J. & spol. (1996). Sokol Smíchov II. 100 let. Praha, s. 7-8

²²⁷ Tamtéž, s. 8

²²⁸ Tamtéž, s. 9

²²⁹ Tamtéž, s. 9

převyšuje tisícovku. Probíhají přípravy na XI. všesokolský slet a jedná se o nástavbě tělocvičny v hodnotě 1,3 milionu. Plány do budoucna přerušil rok 1948 a zrušení ČOS. Tělocvična připadla TJ Tatra Smíchov a jeho nástupci SK Smíchov.²³⁰

„V roce 1968 sice vzplane plamen obnovy Sokola ve své tradiční podobě, ale nastupující normalizace opírající se o „bratrskou pomoc“ jej brzy uhasí. To je vlastně čtvrté zrušení Sokola. Až listopad 1989 a události s ním spojené umožňují obnovu Sokola v jeho tradiční podobě.“²³¹

Znovu registrován o znovuzřízené ČOS byl Sokol v roce 1990. V témže roce bylo zažádáno o vrácení zabavených majetků. Tělocvičnu převzala jednota zpět 1. února 1991, velká část vybavení byla však opět nenávratně pryč a zbytek byl poškozen a neudržován. Archiv jednoty se dochoval, prapory však zmizely, stejně jako získané poháry a ocenění.²³²

Na XII. všesokolském sletu z jednoty Sokol Smíchov II. cvičilo osm mladších a šest starších žákyň, šest žen a tři muži. Ke stoletému výročí si jednota nadělila rekonstrukci sprch a plynofikaci sokolovny.²³³

V současné době TJ Sokol Smíchov II vede oddíly pro rodiče a děti. Nabízí zdravotní cvičení, jógu a relaxační cvičení pro seniory. Funguje také oddíl volejbalu a futsalu.

---

²³⁰ Trousil, J., Zoubek, J., Kotyza, J. & spol. (1996). Sokol Smíchov II. 100 let. Praha, s. 10-11

²³¹ Tamtéž, s. 17

²³² Tamtéž, s. 11-13

²³³ Tamtéž, s. 14

5.3.17 T. J. Sokol Spořilov

Během výstavby a postupného osidlování nově vznikajícího zahradního města Spořilov vznikla zcela v souladu s duchem doby myšlenka na založení samostatné sokolské jednoty Praha Spořilov.

Dle výpovědi vzdělavatelky Jany Heroutové se za tímto účelem dne 10. 9. 1927 sešlo 14 bratří v hostinci „U Křížku“ na Dolních Roztylech a výsledkem setkání bylo, že k 1. 10. 1927 byla založena sokolská jednota Sokol Roztyly-Spořilov, která měla dočasně status odnože Sokola Michelského, tehdy nejbližší tělocvičné jednoty v Praze. V roce 1933 byl název změněn na T.J. Sokol Praha-Spořilov.

Spolu s přibývajícím množstvím občanů Spořilova postupně přibývalo i zájemců o členství v jednotě, a tak bylo o necelý rok později vyhověno žádosti o ustavení samostatné tělocvičné jednoty. Ustavující schůzí, která proběhla dne 26. 7. 1928 v restauraci hotelu „U Doubravských“ na Roztylském náměstí tak byla založena samostatná tělocvičná jednota, která při svém vzniku čítala 99 členů, z toho 19 sester a 80 bratří. Prvním starostou se stal bratr František Mašinda, náčelnicí sestra Drobílková, náčelníkem bratr Sojka a vzdělavatelem bratr Sládeček.

Nová tělocvičná jednota byla včleněna do obvodu župy Pražské.

Zpočátku, kdy jednota ještě neměla vlastní tělocvičnu, se cvičilo v prostorách hostinců, nejprve v již zmíněném hostinci „U Křížku“ a později v oblasti Spořilovských domků v hostinci „U Svobodů“. Protože prostory hostinců tomuto účelu příliš nevyhovovaly, sílila snaha zřídit pro jednotu vlastní tělocvičnu. Tu spořilovští sokolové získali nejprve v bývalé kantýně pro dělnictvo zaměstnané při stavbě Spořilova, kterou jednota zakoupila v roce 1932 od Legiobanky za 20 tis. korun a poté i pozemky pod ní, aby později mohla být budova upravena a zařízena do podoby tělocvičny. Postupně byly k sokolovně přistavěny divadelní jeviště, loutkové divadlo (se 106 loutkami) a biograf. Umělecký soubor Sokola Spořilov měl před 2. sv. válkou 35 členů a celkově čítala jednota v první polovině roku 1933 již kolem 700 členů. V tomto roce byl též zakoupen pozemek a společnými silami vybudováno letní cvičiště.²³⁴

---

²³⁴ Dle ústního sdělení vzdělavatelky Jany Heroutové, 8.7.2022.

Musíme také zmínit, že jednota se roku 1932 účastnila IX. všesokolského sletu.

Protože výstavba a zařizování nové tělocvičny se odehrávaly v době světové hospodářské krize, situace s financováním byla o to složitější. Zdroje financování se nakonec podařilo nalézt ve sbírkách členů, soukromých darech a také zápůjčkách od soukromých osob i od banky. Pro členy byla též vyhlášena povinnost odpracovat určité množství hodin za měsíc a za každou neodpracovanou hodinu povinně odvést příspěvek 2 koruny.

Před vypuknutím 2. světové války se spořilovští sokolové zúčastnili X. všesokolského sletu.

Dne 12. 4. 1941 byla úřadem říšského protektora zastavena činnost sokolských jednot a výjimkou nebyla ani jednota Spořilov. Tělocvična byla uzavřena a v provozu zůstal pouze biograf.

Po válce, během které položilo mnoho členů svůj život, byla činnost jednoty obnovena. Začalo se opět hrát divadlo a v euforickém období po skončení války vznikl v rámci spořilovské jednoty velký a malý orchestr.

Po únorových událostech roku 1948 se účastnil Sokol Spořilov X. všesokolského sletu v počtu více než 500 členů, kteří se tak přidali k vyjádření nesouhlasu s politickým vývojem Československa, jenž tento slet manifestoval.

I když byla od roku 1952 veškerá sportovní činnost řízena státní aparát a jednotné organizace Sokola roku 1956 oficiálně zrušeny, snažili se bývalí členové jednoty udržovat i nadále péči o tělesnou kulturu občanů Spořilova.

Po sametové revoluci, kdy byl roku 1991 Sokol opět obnoven, se započala i činnost a „nová historie“ T.J. Sokol-Spořilov. V roce 1994 po téměř padesátileté odmlce se spořilovští členové mohli opět zúčastnit XII. Všesokolského sletu a v roce 1996 i Gymnaestrády.²³⁵

V roce 2000 bylo v rámci stále pokračující obnovy slavnostně otevřeno venkovní hřiště s umělým povrchem zbudované za pomoci grantu MČ Prahy 4. Havárie městského vodovodu v roce 2010 zapříčinila úplné zničení podlahy a sokolovna musela být dočasně

---

²³⁵ Dle ústního sdělení vzdělavatelky Jany Heroutové, 8.7.2022.

uzavřena. Díky pojistnému vyrovnání a pomoci MČ Prahy 4 a magistrátu hl. města Prahy se podařilo podlahu v krátké době opravit a opět obnovit cvičení složek.

V předšletovém roce 2011 dali činovníci jednoty restaurovat oba sokolské prapory: Prapor členstva a prapor věnovaný Věrnou gardou dorostu Sokola. Jejich stav za dlouhá léta neodborného a často utajeného uložení ve vlhkých sklepích spořilovských domků velmi utrpěl. Jenom zázrakem o ně jednota nepřišla. Tyto prapory měly být podle příkazu okupantů odevzdány k likvidaci úřadům, ale byly zachráněny díky odvaze členů Sokola v době Protektorátu Čechy a Morava i za komunistické nadvlády.

V současnosti naše jednota čítá 817 členů, kterým je k dispozici téměř dvacet různých cvičení. Jednota má v dnešní době zejména díky komunitnímu charakteru čtvrti Spořilov velmi silnou základnu.²³⁶

---

²³⁶ Dle ústního sdělení vzdělavatelky Jany Heroutové, 8.7.2022.

5.3.18 T. J. Sokol Vyšehrad

Tělocvičná jednota Sokol Vyšehrad byla založena 20. dubna 1890 v tehdy čerstvě k Praze připojené čtvrti Královský Vyšehrad. Krom pravidelných cvičení se již od počátku věnovala také vzdělávací činnosti – je založena knihovna a čítárna. Jen o rok později byl založen „dámský kurs“, základ budoucího ženského odboru. V aktivním zapojení žen do cvičení drží Sokol Vyšehrad mezi ostatními jednotami prvenství.²³⁷

V první dekádě své existence pořádá jednota slavnost rozvinutí praporu, zapojuje se do II. i III. sletu všesokolského a roku 1901 má již přes 250 členů a na IV. všesokolský slet vysílá 97 cvičenců, 12 družstev, 18 dorostenců a 66 žáků.²³⁸

„Od IV. všesokolského sletu začínaje bylo pýchou jednoty stavěti k závodům družstvo vyššího oddílu; i v prvém roce po světové válce měla jednota družstvo této úrovně. Zdaž to nepotvrzuje úsudek o zdárné péči o sokolské závodění? Nelze se proto diviti, že závodníci naší jednoty byli povoláváni k nácviku do ústředí a zařazováni velmi často do vzorných družstev, která byla vysílána ať již po vlasti, nebo i do ciziny. I ve cvičitelských školách ČOS najdete jména našich borců jako vedoucích družstev.“²³⁹

Sokol Vyšehrad zakoupil pozemek v Neklanově ulici, pro cvičení zatím používal prostory školy na Vyšehradě. Je založen vzdělávací odbor, samostatný ženský odbor a jednota přijímá pod svou ochranu ledvickou jednotu. Pořádají se zájezdy na Moravu, do Záhřebu a Černé Hory. Význam jednoty v ČOS rychle roste. Sokol Vyšehrad se brzy stal těžištěm župy. Jeho členové br. Bílek, br. Heller a br. Chrást vykonávali funkce župního náčelníka, jeho zástupce a místostarosty, další bratři byli členy župního výboru.²⁴⁰

„Naše jednota projevila činnou účast v župě a v ČOS již od svého založení. V roce 1891 zúčastnila se svým zástupcem prací na rozdělení pražské župy a v nově založené župě Středočeské pak vynikajícím způsobem. Vždyť některá leta bezmála celé předsednictvo župy tvořili členové naší jednoty. V pozdějších letech pak činnost našich členů rozšířena

---

²³⁷ Šefrna, A., Heller, J., & Dudek, R. (5. Duben 1940). 50 let Sokola na Vyšehradě. Zprávy Sokola na Vyšehradě, s. 3

²³⁸ Tamtéž, s. 3

²³⁹ Tamtéž, s. 6

²⁴⁰ Tamtéž, s. 3

*i na předsednictvo ČOS. Ač touto prací byli vynikající činovníci oddalováni od práce v jednotě, a na to bylo mnohdy zle žehráno, přece to bylo jednotě vždy k prospěchu.*²⁴¹

Politické napětí spolu se založením Orla však vneslo do jednoty rozkol, návštěvy pravidelných cvičení, zejména u dorostu, povážlivě klesaly. Potíže byly sice vyřešeny, ale jednotu opouští většina zakládajících členů, rezignuje starosta jednoty, místostarosta župy a další činovníci. Postu starosty se ujal bývalý zástupce náčelníka, br. Heller. Ten jednotu dále úspěšně rozvíjel. Posílena byla činnost vzdělávacího odboru, ženské členky byly zrovnoprávněny a počet sester v ženském odboru narostl. Došlo k reorganizaci Staré gardy, založení pěveckého kroužku a oživení hudebního odboru.²⁴²

*„Velká byla účast jednoty na sletech, na zájezdech na Moravu, na podnicích vlastní župy, okrsku a s námi spřátelených jednot i žup. – V oboru vzdělávacím pak to byly několikeré soubory přednášek, oživení Husových oslav, krátké, avšak časté proslovy před šikem, hudební večery a akademie, poučné vycházky a celá řada menších osvětových podniků. Ve styku společenském vedle zahradních a jiných zábav jednota se uváděla svými šibřinkami, při nichž tisícové návštěvy podávaly důkaz o jejich dobrém zvuku.*²⁴³

Touto dobou se stále ještě cvičilo ve školních tělocvičnách. Muži a dorost ve škole Na Děkance, ženy ve škole na Vyšehradě. Frekventované bylo také vybudované letní cvičiště v Neklanově ulici. Jednota již delší dobu zvažovala vybudování vlastní tělocvičny, avšak její pozemek letního cvičiště byl příliš malý pro tyto účely. Proto v roce 1912 s obcí pražskou mění tento za pozemky na nábřeží.²⁴⁴

Plány na stavbu sokolovny přerušila světová válka. Mnoho členů bylo odvedeno a jen několik málo bratrů zůstalo v době války aktivních. Ti se pravidelně scházeli v Nuslích, kde našli útočiště. I po skončení války činnost jednoty skomírala. Škola na Vyšehradě byla ztracena, letní cvičiště nemohlo být používáno a náhradní prostory ve škole na Karlově byly nedostatečné a nevyhovující.

---

²⁴¹ Šefrna, A., Heller, J., & Dudek, R. (5. Duben 1940). 50 let Sokola na Vyšehradě. Zprávy Sokola na Vyšehradě, s. 5

²⁴² Tamtéž, s. 3

²⁴³ Tamtéž, s. 4

²⁴⁴ Tamtéž, s. 4

Obnova jednoty začíná až roku 1920 díky přípravám na slet. Členové jednoty reprezentují svého Sokola ve Štrasburku i Americe. Byl vybudován tábor pro dorost v Pikovicích, později na Vranském ostrově, pro žáky byla zřízena osada ve Strakonících, Stálci nad Labem a Zbečně. IX. sletu všesokolského se již jednota účastnila v hojném počtu a s potěšujícími výsledky.²⁴⁵

„Při zvýšené činnosti jednoty nebylo zapomínáno na stavbu vlastní sokolovny. Řada akcí táhne se jako červená nit výročními zprávami poválečných let. Mnoho nadějí vzešlo jako vycházející slunce, které, sotvaže začalo hřáti, pokrylo se opět těžkými mraky. Avšak nezašlo. Z těžkých mraků se občas zrodila bouřka netrpělivostí členstva, které zejména v době zimní bylo nuceno živořiti ve školních tělocvičnách. Netrpělivost snad byla podporována všeobecnou hospodářskou a průmyslovou krizí. Bouře ale přešly a členstvo, přinášeje jednotě nové velké oběti, dává r. 1932 souhlas ke stavbě.“²⁴⁶

Po necelém roce od zahájení výstavby byla sokolovna hotova a slavnostně předána při veřejné slavnosti. Od založení jednoty uběhlo celých 42 let, od zajištění pozemků pro výstavbu 20 let. Tato prodleva však nesla i své ovoce. Jednota po celou dobu na sokolovnu svědomitě šetřila a tak si mohla výstavbu v hodnotě přes dva miliony korun dovolit zaplatit jen s minimálním dluhem. Na X. všesokolský slet se tedy po dlouhých útrapách nacvičovalo ve vlastních prostorech.²⁴⁷

TJ Sokol Vyšehrad v současné době vede sportovní všestrannost a sportovní oddíly basketbalu, šachů, triatlonu, volejbalu nebo vzpírání.

---

²⁴⁵ Tamtéž, s. 4

²⁴⁶ Tamtéž, s. 4

²⁴⁷ Tamtéž, s. 4

5.3.19 T. J. Sokol Zbraslav

Zbraslav je spojena s úplnými začátky Sokola Pražského, ačkoliv sama zbraslavská jednota byla založena až o 25 let později. První oficiální výlet, který Sokol Pražský organizoval, vedl 11. května 1862 právě na Závist a Zbraslav.²⁴⁸

„Okamžitě zazněl roh náčelníkův, a jako jeleni vyskočili švarní junáci, aby přivítali příchozího. V okamžiku stáli v dlouhé rovné čáře na louce před zahradou a jakmile se objevil milovaný starosta pan J. Fügner, zaznělo nadšené a nekonečné jásání. Brzo na to přišla deputace šesti slavnostně oděných dívek Zbraslavských přinášejíce pěknou kytku, nižto ozdobily prápor jednoty. Prápor tento byl vytyčen na zeleném pahrbku a kolem něho shlukli se Sokolové, kteří zároveň údové jsou „Hlaholu“ a zpívali krásné sbory. Byl to věru pěkný pohled. Na zeleném pahorku vlající prápor, po pahorku rozloženi Sokolové v červených košilích, u paty pahoru množství radostného lidu, mužný, rázný zpěv z pahorku daleko nad zelenými luky zaznívající a od skalnatých strání Vltavy se odrážející.“²⁴⁹

Zbraslav byla oblastí, která Miroslavu Tyršovi přirostla k srdci, a proto ji také mezi lety 1879 a 1884 hojně navštěvoval. Jeho návštěvy vždy vzbuzovaly zájem veřejnosti a ten brzy přerostl v ideu založení vlastní jednoty přebudováním spolku dobrovolných hasičů. Tato myšlenka byla posílena zákazem všesokolského sletu roku 1887 a tak brzy vydal budoucí první jednatel jednoty František Eck oběžník, který lákal budoucí členy k účasti na zahajující schůzi konané 8. července 1887.²⁵⁰

Několik dní po založení došlo k veřejné oslavě, která zároveň sloužila coby veřejná sbírka na vybavení pro cvičení. Součástí oslav byl pochod s pochodněmi i ohňostroj.²⁵¹

„Odpoledne konala se zahradní zábava v bohatě a skvěle dekorovaných zahradních místnostech „Velké hospody“ za spoluúčinkování dvou hudebních kapel s programem pečlivě sestaveným, žel však, že nepříznivým počasím častokráte přerušovaným. Nicméně bavilo se obecnstvo, kteréž veškeré rozsáhlé místnosti v pravém slova smyslu

---

²⁴⁸ T.J. Sokol Zbraslav (2021). První výlet Sokola Pražského vedl na Zbraslav. Převzato z T.J. Sokol Zbraslav: <https://www.sokol-zbraslav.cz/news/prvni-vylet-sokola-prazskeho-vedl-na-zbraslav/>

²⁴⁹ *Národní listy* (13. května 1862)

²⁵⁰ T.J. Sokol Zbraslav (2021). Založení jednoty Sokola Zbraslav. Převzato z T.J. Sokol Zbraslav: <https://www.sokol-zbraslav.cz/news/zalozeni-jednoty-sokola-zbraslav/>

²⁵¹ Tamtéž

*přepřenovalo, způsobem nejlepším. Nálada dosáhla svého vrcholu, když dostavili se i Sokolici vinohradští, smíchovští, spolek „Hálek“ z Prahy a mn. j. deputace.*²⁵²

Brzy po založení však nadšení ze zbraslavské jednoty upadá, zájem i aktivita kolísá a vedení jednoty se často mění. Situace se stabilizuje až s příchodem Františka Kabeláče roku 1902, který jednotu povede dlouhých 25 let. Ten zavedl ženský odbor, trubačský sbor a přilákal ke cvičení mnoho žáků a dorostenců.²⁵³

Rok 1914 připravil jednotu o dvě třetiny mužských členů, ostatní jsou pronásledováni, jsou jim prováděny domovní prohlídky a zabavován majetek. Sokolský prapor i pamětní kniha musely být pečlivě ukryty a po skončení války dochází k jejímu znovuzrození.²⁵⁴

Jednota dlouho plánovala výstavbu vlastní tělocvičny, od roku 1922 provozovala za účelem získání financí také vlastní biograf. Nejen proto je v květnu 1929 položen základní kámen zbraslavské sokolovny a již v červnu roku 1930 je tělocvična s novým kinosálem, navrženým architektem Kavalírem, slavnostně dokončena.²⁵⁵

Ještě v létě 1937 během X. všesokolského sletu hostí nová sokolovna delegaci sokolů z Jugoslávie, Bulharska a Podkarpatské Rusi, brzy však přichází mobilizace a sokolovna je proměněna v kasárna. Navzdory tvrdým represím zakládá jednota v roce 1940 loutkový sbor. Zanedlouho je však nařízeno zabavit jednotě veškerý majetek. Díky dobrým vztahům s místním četnictvem je neoficiálně dovoleno odnést a ukrýt nejcennější památky Sokola. Ani to však nezabrání hromadnému zatýkání členů jednoty, které se dotklo i místostarosty jednot Antonína Hřebíka, který skončí v Terezíně a záhy v Osvětimi.²⁵⁶

V roce 1942 byla na venkovním cvičišti vybudována elektrárna, biograf byl proměněn ve skladiště a v prostorech tělocvičny je nuceně nasazeno 200 českých dělnic k výrobě

---

²⁵² *Národní listy* (22. srpna 1887)

²⁵³ Otakar Vlasák (1. 10. 2017). Historie Sokola Zbraslav – k výročí 130 let od založení jednoty. Převzato z T.J. Sokol Zbraslav: <https://www.sokol-zbraslav.cz/news/historie-sokola-zbraslav-k-vyroci-130-let-od-zalozeni-jednoty/>

²⁵⁴ Tamtéž

²⁵⁵ Tamtéž

²⁵⁶ Tamtéž

kondenzátorů. Kronika Sokola byla z obavy o její zničení zakopána ve sklepě br. Svobody.²⁵⁷

Po osvobození byla budova sokolovny v natolik dezolátním stavu, že se zvažoval její prodej a vybudování nové tělocvičny. Nakonec však bylo rozhodnuto stavbu obnovit, a proto zde v prosinci 1945 znovu cvičí 660 členů jednoty.

Komunistický režim po roce 1948 dosadil do vedoucích postů své zástupce. Celý dosavadní výbor jednoty byl rozpuštěn, 15 členů vyloučeno a 20 zbaveno funkcí. V roce 1952 se Sokol Zbraslav mění ve Slavoj, který si však ponechává odbor s názvem Sokol.²⁵⁸

K navrácení majetku jednotě došlo roku 1990. Tentokrát byla tělocvična v udržovaném stavu, Slavoj ji spravoval dobře. Přesto však stihla za desetiletí používání technicky zastarat. Bylo třeba postupně vyměnit rozvody topení, parkety, okna. Kinosál byl pronajat Černému divadlu Jiřího Srnce, kterému sloužil až do roku 2020, kdy byl kompletně zrekonstruován a nyní slouží jako sportovně společenský sál Parket.²⁵⁹

V současnosti jednota provozuje oddíly všestrannosti, cvičení rodičů s dětmi, moderní gymnastiky, společenských tanců, lakrosu, stolního tenisu, taichi, zdravotního cvičení, florbalu, badmintonu, volejbalu a basketbalu.²⁶⁰

---

²⁵⁷ Otakar Vlasák (1. 10. 2017). Historie Sokola Zbraslav – k výročí 130 let od založení jednoty. Převzato z T.J. Sokol Zbraslav: <https://www.sokol-zbraslav.cz/news/historie-sokola-zbraslav-k-vyroci-130-let-od-zalozeni-jednoty/>

²⁵⁸ Tamtéž

²⁵⁹ Otakar Vlasák (1. 6. 2020). Výročí 90 let otevření sokolovny. Převzato z: T.J. Sokol Zbraslav: <https://www.sokol-zbraslav.cz/news/vyroci-90-let-otevreni-sokolovny/>

²⁶⁰ <https://www.sokol-zbraslav.cz/o-nas/kontakty-na-oddily/>

5.3.20 T. J. Sokol Zlíchov

Jednota byla založena roku 1892 skupinkou nadšenců na zahajovací schůzi v hostinci Pod Dívčím hradem. Prvním starostou jednoty, která byla původně pojmenována Sokolská jednota pro Zlíchov, Hlubočepy a okolí, byl zvolen František Tomek, jednatelem Jan Hesoun. Tento název jednota nesla až do roku 1907, kdy v Hlubočepích vznikla samostatná tělocvičná jednota Sokol.²⁶¹

III. všesokolského sletu se jednota zúčastnila v počtu sedmnácti bratrů, z toho čtrnácti cvičících. Z řad Zlíchovské jednoty pocházeli dva starostové mateřské župy Jungmannovy – JUDr. Antonín Sobotka, úřadující v letech 1904 – 1919, a jeho nástupce Jan Fon, který byl ve funkci od smrti A. Sobotky od roku 1919 do roku 1927.²⁶² Někdy v této době byla také pravděpodobně založena Sokolská plovárna na Zlíchově.²⁶³

První světová válka znamenala pro zlíchovskou jednotu narukování 42 bratrů, z nichž čtyři se stali legionáři, jeden v Itálii, ostatní v Rusku. Čtyři bratři ve válce padli. Po válce se jednota rychle zotavila a zapojila se do kulturního života obce. Pořádala šibřinky, aprílové večery, zahradní zábavy, věnečky, posvícenské zábavy, mikulášské zábavy, vánoční večírky, koncerty i taneční večery.²⁶⁴

Někdy v této době také vznikl dramatický odbor, který však neměl ostatně jako celý zlíchovský Sokol v této době vlastní zázemí, hrál tedy po hostincích a na improvizovaných pódiiích. Cvičení jednoty probíhala taktéž v sálech místních hostinců a na letních cvičištích. Nejčastěji byla jednotě domovem restaurace U Velasů, později U Šepsů a následně U Tomků.²⁶⁵

Již ve třicátých letech prokazatelně existovalo družstvo pro postavení sokolovny. Finanční prostředky shánělo z provozu plovárny, finančních darů i půjček. Dříve než se

---

²⁶¹ ŠEBKOVÁ, Petra. (2017). Sportovní oddíl, jeho místo v ekonomice a možnosti financování. Závěrečná kvalifikační práce, s. 45-46

²⁶² Tamtéž, s. 46-47

²⁶³ Tamtéž, s. 44

²⁶⁴ Tamtéž, s. 48

²⁶⁵ Tamtéž, s. 49

prostředky nashromáždily, byl však Sokol v roce 1941 zakázán a jeho členové perzekuováni. K výstavbě sokolovny tedy došlo až po válce.²⁶⁶

Parcelu k výstavbě věnoval jednotě místní živnostník Datel, projektu se ujal architekt František Týfa, samotné výstavby se ujali sami bratři, jejich přátelé a rodiny s pomocí několika málo profesionálů. Mezi bratry se v tomto vyjímal hasič Veselý, který jednotě a stavbě sokolovny zasvětil mnoho času i prostředků. Proto jej také to, že sokolovna byla ještě před kolaudací jednotě zabavena komunisty, dovedlo k sebevraždě podřezáním.²⁶⁷

V roce 1952, kdy byla stavba dokončena, již sokolovna byla majetkem ČSAD Zlíchov a cvičili zde primárně jeho zaměstnanci. To je však lepší osud než zvažovaná přestavba na sklad obilí. Bývalí členové jednoty našli domov v TJ Slovan Československý film.²⁶⁸

Po revoluci byl Zlíchovský Sokol obnoven pod starostou Františkem Dubským, kterého záhy nahradil mladší Stanislav Kohout, který se svou manželkou coby jednatelkou vedl jednotu až do roku 2016. Společně v této době zajistili částečnou rekonstrukci sokolovny, vybudovali dětské oddíly všestrannosti, kluby volejbalu, házené, basketbalu a stolního tenisu.²⁶⁹

V současnosti má jednota k dispozici sokolovnu a přilehlé venkovní sportoviště. Parketová tělocvična má 240 m² s výškou stropu přes šest metrů a je standardně vybavena. K tělocvičně přiléhá zázemí s šatnami a sprchami a malá posilovna. V tělocvičně nyní cvičí oddíl všestrannosti, volejbal, nohejbal, basketbal, malá kopaná, společenský tanec, aerobik, historický šerm a lukostřelba. Venkovní prostory jsou využívány pro volejbal, nohejbal, tenis a v zimním období někdy jako kluziště. Venkovní prostory jsou však v dezolátním stavu a jsou tak používány spíše sporadicky.²⁷⁰

---

²⁶⁶ ŠEBKOVÁ, Petra. (2017). Sportovní oddíl, jeho místo v ekonomice a možnosti financování. Závěrečná kvalifikační práce, s. 50

²⁶⁷ Tamtéž, s. 51-52

²⁶⁸ Tamtéž, s. 52

²⁶⁹ Tamtéž, s. 53

²⁷⁰ Tamtéž, s. 54-55

Jednota má v současnosti přes 200 členů, zúčastňuje se závodů v atletice, plavání, kolektivních sportech a na amatérské úrovni nižších tříd také volejbalu žen a basketbalu mužů.²⁷¹

---

²⁷¹ ŠEBKOVÁ, Petra. (2017). Sportovní oddíl, jeho místo v ekonomice a možnosti financování. Závěrečná kvalifikační práce, s. 55

5.3.21 T. J. Sokol Žižkov I.

„Vzhlédneme-li dnes vzhůru k Žižkovu, uzříme na jeho temeni mohutnou budovu mausolea Památníku odboje, před jeho průčelím na velikém prostranství vysoko nad Prahou ještě letos bude vztyčena obrovská bronzová jezdecká socha Jana Žižky, dílo akademického sochaře Mistra Bohumila Kafky. Na jihozápadní stráni vrchu, sadově upravené, stojí museum tohoto Památníku, a na úpatí jižní strany, asi uprostřed, zahnížil se Sokol a mostem, vedoucím přes železniční trať, spojil své hnízdo s hřišti a stadionem pod temenem vrchu.“²⁷²

Sokol Žižkov byl založen 24. března 1872. Začínal v budově hostince U Bílého beránka v nově budované dělnické čtvrti Žižkov. První veřejné cvičení nově vytvořené jednoty komentoval v Národních listech i zakladatel Sokolstva dr. Miroslav Tyrš.

Svého prvního sletu se jednota účastní v roce 1882. Jubilejní slavnost Sokola Pražského, pořádaná osobně Tyršem na Střeleckém ostrově byla pořádána k dvacátému výročí založení první sokolské jednoty.²⁷³

V roce 1895 začala jednota také se svou osvětovou činností. Byla vytvořena přednášková komise, která byla později přeměněna na přednáškový výbor a následně na odbor vzdělávací, v roce 1921 konečně na vzdělávací sbor.²⁷⁴

Dle Maršáka jednota roku 1896 zakoupila vlastní pozemek k vybudování sokolovny za 24.255 zlatých. Stavba byla dokončena o dva roky později a množství členů žižkovské jednoty zásadně narostlo. Proto z finanční sbírky pořádané mezi členy jednota roku 1922 zakoupila další pozemky pro nové letní cvičiště na vrchu Žižkov za 250.000 Kč a na pozemcích původního letního cvičiště sousedících s již stojící sokolovnou byla vybudována přístavba druhé budovy sokolovny. Ta byla slavnostně otevřena 8. října 1934.²⁷⁵

Pozemky letního cvičiště musí však Sokol brzy v národním zájmu vyměnit za jiné v téže lokalitě. Na nově směněných pozemcích roku 1946 začíná budovat rozlehlý moderní

---

²⁷² MARŠÁK, Miloš; List z kroniky Žižkovského Sokola (1948), s. 2

²⁷³ Tamtéž, s. 2

²⁷⁴ Tamtéž, s. 3

²⁷⁵ Tamtéž, s. 3

sokolský stadion – soustavu účelně vybavených hřišť a závodišť přímo sousedících s dosavadními tělocvičnami a přednáškovými sály. Areál disponoval také šatnami, sprchami a několika administrativními a klubovními místnostmi.

Mezi veřejně známé členy jednoty patřili také vědci a umělci Karel Pospíšil, Lev Uhlíř a Karel Domorázek, dále univerzitní profesori Albert Pražák a Karel Weigner. Z ženských členek vynikaly sestry Hana Burgerová-Dubová, která byla matkou zakladatelkou rytmického tělocviku a mistryně světa Vlasta Děkanová.²⁷⁶

Obsazení Československa znamenalo pro jednotu zákaz činnosti a ve dnech květnového povstání byla dle webových stránek Sokola v prostorech sokolovny zřízena improvizovaná ošetrovna. Během okupace bylo zničeno veškeré sportovní náčiní, proto bylo cvičení v roce 1945 organizováno v improvizovaných podmínkách.

V roce 1948 mnoho členů bylo donuceno zanechat své činnosti, někteří dokonce opustili území republiky. Sokol Žižkov byl následně násilně sloučen s jednotou Tesla Sokol Strašnice, na základě čehož mnoho dalších členů jednotu opustilo.²⁷⁷

„V pozdější době se název jednoty ještě několikrát změnil, a to na DSO Spartak tesla Strašnice, TJ Spartak Žižkov Tesla a TJ Tesla Žižkov. I v době, kdy bylo možné sportovat pouze ve sjednoceném socialistickém tělovýchovném režimu, práce jednoty pokračovala a vyrostla zde řada úspěšných sportovců – kanoista Vladimír Jirásek (mistr světa na kanoích jednotlivců v r. 1959 až 1963 – byl vyhlášen i nejlepším sportovcem r. 1959). Členové kanoistického oddílu celkem přivezli ze světových mistrovství 19 mistrovských titulů, 6 stříbrných a 11 bronzových medailí. Dalším úspěchem byla účast mužstva košíkové v první lize a mistrovský titul starších dorostenců.“²⁷⁸

V sedmdesátých letech byla vybudována nová posilovna a nářadovna a zahájena výstavba fotbalového hřiště se zázemím. V devadesátých letech byla činnost jednoty plně obnovena.

V současnosti Tělocvičná jednota Sokol Žižkov I. vlastní majetky přesahující hodnotu 90 milionů korun tvořené hlavní budovou se čtyřmi tělocvičnami, sociálním zázemím a

---

²⁷⁶ MARŠÁK, Miloš; List z kroniky Žižkovského Sokola (1948), s. 4

²⁷⁷ Historie žižkovského Sokola (Online, 19.6.2022) <https://www.sokolzizkov1.cz/historie-zizkovskeho-sokola/>

²⁷⁸ Tamtéž

šatnami, posilovnou, kulečnickovou hernou, klubovnou, saunou, kancelářskými a skladovými prostory. Dále sportoviště na vrchu Vítkově, které se skládá z pěti volejbalových dvorců, letního cvičiště, fotbalového hřiště s krytou tribunou, zázemí, dílen a garáží.

Aktivní jsou oddíly basketbalu, volejbalu, biliardu, kulturistiky a silového trojboje, moderní gymnastiky, sokolské všestrannosti, trampolíny a stolního tenisu.²⁷⁹

---

²⁷⁹ Historie žižkovského Sokola (Online, 19.6.2022) <https://www.sokolzizkov1.cz/historie-zizkovskeho-sokola/>

6 Diskuze

Autorka prozkoumala několik knižních zdrojů a za pomoci nich nastínila v úvodu této práce historii Sokola jako takovou. Zdroje pro úvodní část byly snadno dostupné, autorka navštěvovala pražské knihovny a vypůjčovala si danou literaturu.

Hlavní část práce se zabývá vznikem a vývojem Sokolské župy Pražské – Scheinerovy. Zprvu se zdálo, že materiály a zdroje k této župě a jednotám budou snadno dosažitelné, avšak autorka brzy narazila na problém s množstvím korelujících materiálů.

Archiv ČOS uchovává materiály o župě Scheinerově v podobě župních věstníků, ročenek a zápisů ze schůzí. Autorka získané informace přehledně uspořádala a vybrala z nich ty, které nejvíce souvisely s daným tématem práce. Nejvíce čerpala z věstníků sokolské župy a ročenek, ze kterých bylo jednoznačně zřejmé, jak se župa rozrůstala. Avšak zdroje k jednotlivým aktuálním jednotám župy byly celkově méně dostupné. Přestože v archivu byly k dispozici výroční knihy nejméně k sedmi jednotám a jedna kronika, nebylo možné postupovat dále v práci. Proto se autorka obracela na konkrétní jednoty písemnou či telefonickou formou. Ve většině případech jednoty komunikovaly v zastoupení starostů, vzdělavatelů, nebo jednatelů téměř ihned a s velkým nadšením. Jejich čas a ochota byla pro autorčino psaní velkým přínosem, neboť zjištění a zajištění nových informací znamenala pokračování v psaní.

Nastaly také situace, kdy jednoty odpověděly, že se nedochovaly žádné kroniky ani jiné materiály o jejich historii. Z tohoto důvodu byla autorka nucena využít čerpání informací z webových stránek jednot, ačkoliv se někdy jedná o nespolehlivý zdroj. Některé jednoty například nevedou aktivně webové stránky, anebo nemají žádné.

Autorce se také podařilo získat zdroje ze dvou ústních sdělení. Původně předpokládala, že rozhovory s pamětníky budou patřit ke klíčovými zdrojům, ale setkání s pamětníky nebylo možné s ohledem na jejich věk a zdravotní stav. Využity byly alespoň dva rozhovory se starostou Sokola Háje a vzdělavatelkou Sokola Spořilov.

Při psaní této práce se autorce pracovalo poměrně dobře. Postupem času více pronikala do hloubky tématu, které ji až pohltilo sokolským duchem. Spolupráce s archivem ČOS a několika vybranými jednotami byla na profesionální úrovni. Na druhou stranu autorka

považuje za negativum to, že k některým jednotám župy bylo možné najít jen malé množství materiálů, někdy dokonce žádné. Bohužel některé jednoty s autorkou vůbec nekomunikovaly.

Pokud by autorka měla psát práci znova, postupovala by stejným způsobem. Nejdříve by prostudovala základní literaturu a po této části by se přesunula k bádání do archivů. V budoucnu by se určitě snažila vyhnout chybám, které nastaly při bádání a shánění informací, a proto by si na psaní práce vyhradila mnohem více času. Avšak i přes tuto reflexi je autorka s prací spokojená.

7 Závěry

Hlavním cílem této diplomové práce bylo přehledně zmapovat vznik Sokolské župy Pražské – Scheinerovy a její vývoj až do současnosti. Tento cíl se autorce podařilo úspěšně splnit za pomoci dostupných materiálů. V úvodu kapitoly 5 zvané Sokolská župa Pražská – Scheinerova bylo nejprve nutné zmínit vznik první sokolské župy vůbec a dále návrhy na rozšíření žup ve středních Čechách a v Praze. V době geneze nových žup měl Sokol Pražský zvláštní postavení, kterého se následně v roce 1914 zřekl, a tak bylo možné utvořit novou Sokolskou župu Pražskou, ze které se později stala Sokolská župa Pražská – Scheinerova. Vznik a vývoj jmenované župy byl následně rozebrán za pomoci župních věstníků a ročenek. Poslední dostupné zmínky o členských jednotách této župy jsou z roku 1940, kdy jich župa čítala 49. Po obnově Sokola a v dnešní době pokračuje 13 původních jednot pod záštitou župy Scheinerovy.

Dílčím cílem bylo charakterizovat jednotlivé aktuální tělovýchovné jednoty v župě. Autorka ke splnění tohoto cíle využila všech maximálně dostupných zdrojů, které se týkaly aktuálních jednot župy. Za zjištění považuje to, že některé jednoty mají své vzdělavatele, kteří se starají o edukační stránku nejen historie jednoty, ale také o její aktuální činnosti. Avšak ve většině jednot místo vzdělavatele neexistuje, a tak bylo zapotřebí komunikovat se starosty, jednateli či sekretářkami. Dalším zjištěním bylo, že tři jednoty nemají téměř dochované žádné materiály o svém vzniku či historii. Jedná se o TJ Sokol Lhotka, TJ Sokol Vršovice II a TJ Sokol Záběhlice. Zajímavým a také tristním postřehem je, že některé jednoty disponují velkým množstvím informací o historii a naopak jiné jednoty se odkazují na to, že nemají žádné zdroje k jejich historickému vzniku a vývoji. Přesto se autorce podařilo vyhledat alespoň základní informace o těchto jednotách. Dílčí cíl byl tedy splněn. Práce nabízí ucelený přehled o aktuálních jednotách župy.

Tato diplomová práce může být využita pro sokolské nadšence či širokou veřejnost, která hledá základní informace o Sokole. Práce může být také užitečná jako možný přehled

jednot pro župu Scheinerovu. Nabízí se také možnost rozšíření práce v mapování pražských žup nebo žup v celorepublikovém měřítku.

8 Seznam použitých zdrojů

8.1 Knižní zdroje

1. *110 let Sokola Modřany*. 2008. Autor neuveden.
2. *150 let Sokola Pražského*. 2013. Praha
3. ALINČOVÁ, Lenka, HILDPRANTOVÁ, Rita, ed. *Kunratice v běhu času*. Praha: Gasset, 2013. ISBN 978-80-87079-31-7.
4. Autor neuveden. 2000. Radotínský almanach.
5. Autor neuveden. *Sokol Nusle 1888 - 1948*. Praha. 1948
6. Autor neuveden. TJ Sokol Pankrác. Praha. 2020
7. BRUNEROVÁ, M., O. VEJSKAL a D. LINHARTOVÁ. *Sokol Michle 110 let*. Praha, 1997.
8. DVOŘÁKOVÁ, Zora. *Miroslav Tyrš - prohry a vítězství*. Praha: Olympia, 1989.
9. FIKAR, Alois. *O Sokole a sokolství: příručka pro nové členy*. Praha: Československá obec sokolská, 1948
10. Haller, A. *Sokol Pankrác 100 let*. 1995. Praha.
11. HAVRÁNEK, Jan, Jiří PACLÍK a Milan MYŠKA. *Úvod do studia dějepisu: učebnice pro posluchače pedagogických fakult*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1967.
12. HODAŇ, Bohuslav. *Sokolství a současnost*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. ISBN 8024407167.
13. HOLINGR, Joža. *Pamětní list tělocvičné jednoty Sokol Braník*. 1931.
14. HROCH, Miroslav. *Úvod do studia dějepisu: celostátní vysokoškolská učebnice pro studenty pedagogických a filozofických fakult studijního oboru učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů - dějepis*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1985. Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství).
15. JANDÁSEK, Ladislav a Jan PELIKÁN. *Stručné dějiny sokolstva: 1862-1912*. Praha: Nakladatelství Československé obce sokolské, 1946.
16. JANDÁSEK, Ladislav. *Život dr. Miroslava Tyrše*. Brno: Moravský Legionář, 1932. Tyršova knihovna.

17. JANDÁSEK, Miroslav. *Čtení o Sokole*. Brno: Jiří Brauner, 2010. ISBN 978-80-86953-71-7.
18. KOZÁKOVÁ, Zlata. *Praha pohyb Sokol*. Praha: Česká obec sokolská, 1998.
19. KOZÁKOVÁ, Zlata. *Sokolské slety 1882-1948*. Praha: Orbis, 1994. ISBN 8023500295.
20. MARŠÁK, Miloš; List z kroniky Žižkovského Sokola. 1948
21. MRÁZOVÁ, Dominika. *Význam myšlenek Miroslava Tyrše pro výchovu a vzdělání*. České Budějovice, 2019. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích.
22. NOVÁ, Jana, Jiří NOVOTNÝ, Oldřich RACEK, Jaroslav REKTOŘÍK, Aleš SEKOT, Milena STRACHOVÁ a Hana VÁLKOVÁ. *Management, marketing a ekonomika sportu*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sportovních studií, 2016. ISBN 978-80-210-8346-2.
23. NOVOTNÝ, Jan. *Sokol v životě národa*. Praha: Melantrich, 1990. Slovo k historii. ISSN 0862-6057.
24. *Pod křídly Sokola: katalog k výstavě ke 150. výročí založení nejvýznamnější spolkové organizace v našich dějinách v Armádním muzeu Vojenského historického ústavu Praha ..., 19.6.2012-31.12.2012*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů ve spolupráci s Vojenským historickým ústavem, [2012]. ISBN 978-80-87211-63-2.
25. SAK, Robert. Miroslav Tyrš: sokol, myslitel, výtvarný kritik. Praha: Vyšehrad, 2012. Velké postavy českých dějin. ISBN 978-80-7429-239-2
26. SEKOT, Aleš. Vsesokolské sjezdy - oslava masové tělovýchovy. In Sokolství od XIX. do konce XX. století. Olomouc: Hanex Olomouc, 2003. s. 149-162. ISBN 80-857835-40-1.
27. STANĚK, J. Pamětní list „Sokola“ Nuselského vydaný k oslavě 20letého trvání. Praha: Vlastním nákladem. 1908
28. STRACHOVÁ, Milena. *Sport a Český svaz tělesné výchovy po roce 1989*. Brno: Masarykova univerzita, 2013. ISBN 978-80-210-6709-7.
29. STRNAD, Pavel, Jitka VAŘEKOVÁ a Pavel KREJČÍK. *70 let zdravotní tělesné výchovy*. 10.

30. ŠEFRNA, A., HELLER, J., & DUDEK, R. (5. Duben 1940). 50 let Sokola na Vyšehradě. Zprávy Sokola na Vyšehradě
31. ŠTUMBAUER, Jan. *Soubor vybraných přednášek z dějin tělesné výchovy a sportu v českých zemích a Československu*. V Českých Budějovicích: Jihočeská univerzita, Pedagogická fakulta, [2020]. ISBN 978-80-7394-837-5.
32. TÁBORSKÝ, E. *Památník Sokola Praha - Nusle ku čtyřicátému výročí založení*. Praha. 1928
33. TROUSIL, J., ZOUBEK, J., KOTYZA, J. & spol. Sokol Smíchov II. 100 let. 1996
34. TYRŠ, Miroslav. *Náš úkol, směr a cíl*. 6. vyd. Praha: Československá obec sokolská, 1920, 16 s. ISBN neuvedeno
35. TYRŠOVÁ, Renata. *Jindřich Fügner: paměti a vzpomínky na mého otce*. Praha: Český čtenář, [1924]. Český čtenář.
36. TYRŠOVÁ, Renata. *Miroslav Tyrš: jeho osobnost a dílo : podle zápisků, korespondence, rukopisné pozůstalosti a mých vzpomínek*. Praha: Český čtenář, 1934. Český čtenář.
37. UHLÍŘ, Jan a Marek WAIC. *Sokol proti totalitě 1938 - 1952*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta tělesné výchovy a sportu, 2001. ISBN 80-86317-11-0.
38. WAIC, Marek, ed. *Německé tělovýchovné a sportovní spolky v českých zemích a Československu: Deutsche Turn- und Sportvereine in den tschechischen Ländern und in der Tschechoslowakei*. V Praze: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-1489-2.
39. WALDAUF, Jan. *Sokol: malé dějiny velké myšlenky*. Luhačovice: Atelier IM, 2010. ISBN 978-80-85948-67-7.
40. ZWETTLER, Otto, Jaroslav VACULÍK a František ČAPKA. *Úvod do studia dějepisu a technika historikovy práce*. Brno: Masarykova univerzita, 1996. ISBN 80-210-1366-4.
41. ZYKA, J.B. J. Fügner a české Sokolství. Světozor. 10. listopadu 1920, roč. 1920-1921 (21.), čís. 3

8.2 Periodika

42. *Ročenka sokolských činovníků na rok 1932-1933*. 7. Praha: Československá obec sokolská, 1931.
43. *Sokolská ročenka*. 9. Československá obec sokolská, 1936.
44. *Sokolská ročenka*. Česká obec sokolská, 1940.
45. *Sokolské listy: Zpravodaj Sokolské župy Pražské - Scheinerovy*. 2.. Praha, 1937.
46. *Sokolské listy: Zpravodaj Sokolské župy Pražské - Scheinerovy*. 2.. Praha, 1939.
47. *Sokolské listy: Zpravodaj Sokolské župy Pražské - Scheinerovy*. 3.. Praha, 1940.
48. *Sokolský oběžník župy Pražské - Scheinerovy*. 1946.
49. *Věstník Sokolské župy Pražské - Scheinerovy*. 1. 1948, číslo 1.-2.
50. *Věstník Sokolské župy Pražské - Scheinerovy*. 14. Praha, 1933, číslo 1.
51. *Věstník Sokolské župy Pražské - Scheinerovy*. 14. Praha, 1933, číslo 2.-3.
52. *Věstník Sokolské župy Pražské - Scheinerovy*. 14. Praha, 1933, číslo 4.
53. *Věstník Sokolské župy Pražské - Scheinerovy*. 14. Praha, 1933, číslo 5.
54. *Věstník Sokolské župy Pražské - Scheinerovy*. 14. Praha, 1933, číslo 6.-7.
55. *Věstník Sokolské župy Pražské - Scheinerovy*. 14. Praha, 1933, číslo 8.-9.
56. *Věstník Sokolské župy Pražské - Scheinerovy*. 14. Praha, 1933, číslo 10.
57. *Věstník Sokolské župy Pražské - Scheinerovy*. 14. Praha, 1933, číslo 11.
58. *Věstník Sokolské župy Pražské - Scheinerovy*. 14. Praha, 1933, číslo 12.
59. *Věstník Sokolské župy Pražské - Scheinerovy*. 15. Praha, 1934, číslo 1.
60. *Věstník Sokolské župy Pražské - Scheinerovy*. 15. Praha, 1934, číslo 3.
61. *Věstník Sokolské župy Pražské - Scheinerovy*. 15. Praha, 1934, číslo 4.
62. *Věstník Sokolské župy Pražské - Scheinerovy*. 15. Praha, 1934, číslo 7.-8.
63. *Věstník Sokolské župy Pražské - Scheinerovy*. 16. Praha, 1935, číslo 2.
64. *Věstník Sokolské župy Pražské - Scheinerovy*. 18. Praha, 1937, číslo 4.
65. *Věstník Sokolské župy Pražské - Scheinerovy*. 18. Praha, 1937, číslo 5.-6.
66. *Věstník Sokolské župy Pražské - Scheinerovy*. 18. Praha, 1937, číslo 7.-8.
67. *Věstník Sokolské župy Pražské - Scheinerovy*. 18. Praha, 1937, číslo 9.-10.
68. *Věstník Sokolské župy Pražské - Scheinerovy*. 18. Praha, 1937, číslo 112
69. *Věstník Sokolské župy Pražské*. 10. Praha, 1929, číslo 2.
70. *Věstník Sokolské župy Pražské*. 13. Praha, 1932, číslo 4.

71. *Věstník Sokolské župy Pražské*. 13. Praha, 1932, číslo 6.
72. *Věstník Sokolské župy Pražské*. 13. Praha, 1932, číslo 9.-10.
73. *Zpravodaj Pražské tělocvičné jednoty Sokol*. 9. Praha, 1932.
74. *Zprávy Sokolské župy Pražské*. 7. Praha, 1926.

8.3 Sborníky

75. *Sborník Sokolský*. Kolín: A. V. Prágr, 1922.
76. *Sborník Sokolský*. Kolín: A. V. Prágr, 1927.

8.4 Ústní sdělení

77. Ústního sdělení Ing. Petra Štefana, 28. 6. 2022
78. Ústní sdělení vzdělavatelky Jany Heroutové, 8. 7. 2022

8.5 Nepublikované zdroje

79. MRÁZOVÁ, Dominika. *Význam myšlenek Miroslava Tyrše pro výchovu a vzdělání*. České Budějovice, 2019. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích.
80. ŠEBKOVÁ, Petra. *Závěrečná kvalifikační práce: Sportovní oddíl, jeho místo v ekonomice a možnosti financování*. Praha, 2017.

8.6 Internetové zdroje

81. CERQUEIROVÁ, Andrea. Sto třicet let od založení Sokola Radotín. *Náš region* [online]. 13.08.2018 [cit. 2022-07-04]. Dostupné z: <https://nasregion.cz/sto-tricet-let-od-zalozeni-sokola-radotin-45324/>
82. Česká obec Sokolská. *Sokol.eu* [online]. [cit. 2022-04-10]. Dostupné z: <https://www.sokol.eu/sokol-poslani-symbolika>

83. *Historie T.J. Sokol Nusle Praha* [online]. [cit. 2022-07-03]. Dostupné z: <https://tjsokolnusle.cz/o-nas/historie/>
84. Josef Scheiner. *Vojenský historický ústav* [online]. 2018 [cit. 2022-06-12]. Dostupné z: <http://www.vhu.cz/josef-scheiner/>
85. Payne. In: *Payne.cz* [online]. [cit. 2022-06-07]. Dostupné z: <https://www.payne.cz/3xS43787/TyrsMiroslav.htm>
86. *Sokol Praha - Podolí: Historie* [online]. [cit. 2022-07-04]. Dostupné z: <https://www.sokol-podoli.info/historie/>
87. Sokol Sydney. *Sokolsydney.com* [online]. [cit. 2022-06-07]. Dostupné z: <https://sokolsydney.com/>
88. Sokol USA. *Sokolusa.org* [online]. [cit. 2022-06-07]. Dostupné z: <https://sokolusa.org/>
89. Sportovní listy. *Sportovnilisty.cz* [online]. [cit. 2022-06-07]. Dostupné z: <https://www.sportovnilisty.cz>
90. Stanovy České obce sokolské. *Sokol.eu* [online]. 21.6.2021 [cit. 2022-06-09]. Dostupné z: <https://www.sokol.eu/assets/download/stanovy-cos-ucinne-od-26-6-2021-web.pdf>
91. Světový svaz sokolstva. *World-sokol.eu* [online]. [cit. 2022-06-07]. Dostupné z: <https://world-sokol.eu/>
92. *T.J. Sokol Braník I* [online]. [cit. 2022-07-03]. Dostupné z: <https://www.sokol.cz/jednota/676-t-j-sokol-branik-i-/1/home>
93. *T.J. Sokol Lhotka: Úvodní stránka* [online]. [cit. 2022-07-03]. Dostupné z: <https://www.sokol-lhotka.cz/>
94. *T.J. Sokol Petrovice: Z historie T.J. Sokol Petrovice* [online]. [cit. 2022-07-03]. Dostupné z: <http://www.sokol-petrovice.cz/index.php?id=historie>
95. *T.J. Sokol Záběhlice: Historie* [online]. [cit. 2022-07-04]. Dostupné z: <https://sokol-zabehlice.webnode.cz/historie/>
96. *TJ Sokol Hodkovičky: Aktuality* [online]. [cit. 2022-07-06]. Dostupné z: <https://www.sokolhodkovicky.cz/aktuality/>
97. *TJ Sokol Kunratice* [online]. [cit. 2022-07-08].
98. *TJ Sokol Praha Vršovice II* [online]. [cit. 2022-07-07]. Dostupné z: <https://www.sokol.eu/sokolovna/tj-sokol-praha-vrsovice-ii>

99. Z historie Sokola Zbraslav. *Sokol Zbraslav* [online]. [cit. 2022-07-04]. Dostupné z: <https://www.sokol-zbraslav.cz/z-nasi-historie/>
100. Župy - jak jsme vznikly a po kom se jmenujeme. *Časopis SOKOL: Vzdělávatelské listy* [online]. Praha: Česká obec sokolská, 4. prosince 2019, 1-16 [cit. 2022-06-10]. ISSN 0489-6718. Dostupné z: http://www.brno-jih.vanickovazupa.cz/eSokol/VL%202019_04.pdf

9 Seznam obrázků

Obrázek 1: Pravidla tělocvičné jednoty pražské Sokol

Obrázek 2: Vyzvání k přihlášení účasti do Sokola

Obrázek 3: Miroslav Tyrš

Obrázek 4: Jindřich Fügner

Obrázek 5: Dr. Josef Scheiner

Obrázek 6: Sokolská župa Pražská – Scheinerova na školení pro archiváře v Sokole Pražském

10 Seznam použitých zkratk

Br. – bratr

ČOS – Česká obec sokolská

Dr. – doktor

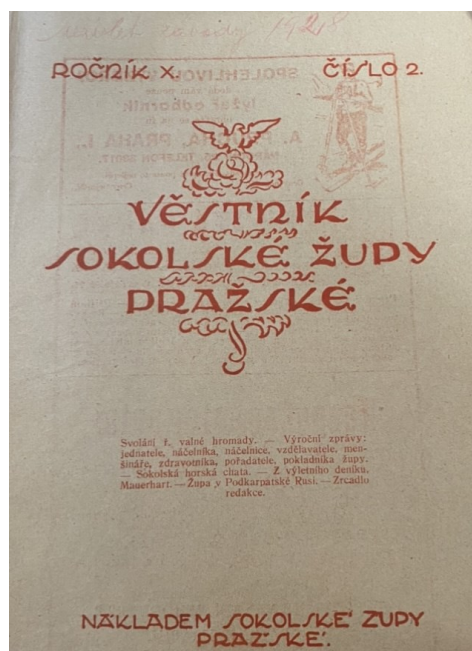
TJ – tělocvičná jednota

TOM – turistický oddíl mládeže

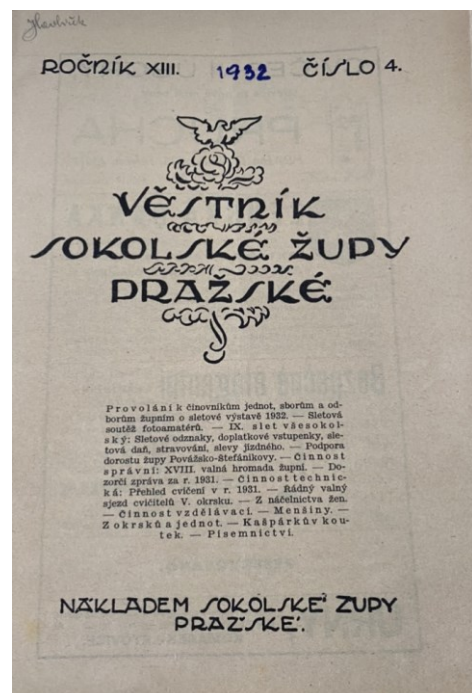
tzn. – to znamená

ZRTV – zdravotní a rekreační tělesná výchova

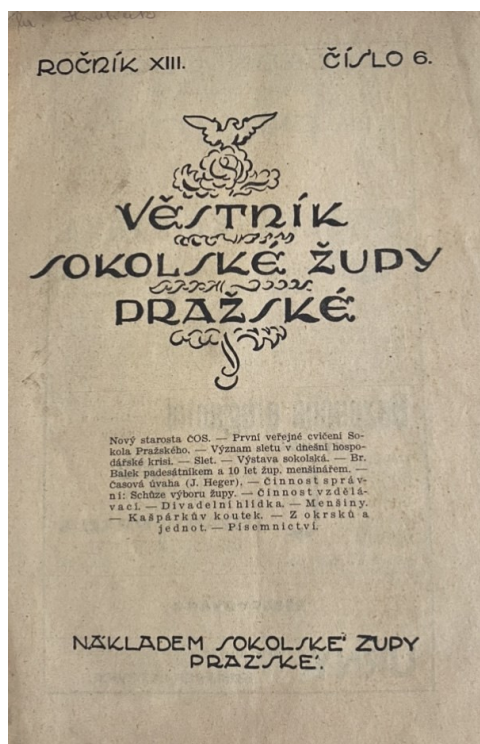
11 Přílohy

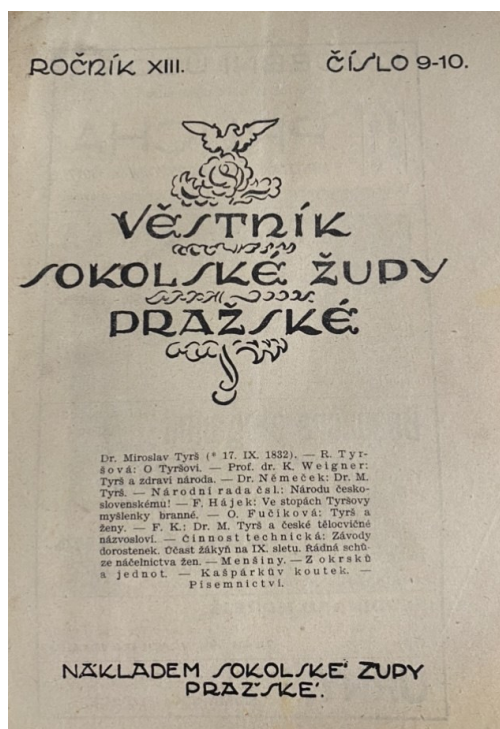
Příloha 1: Archiv ČOS, Věstník Sokolské župy Pražské. 10. Praha, 1929, číslo 2

Příloha 2: Archiv ČOS, Věstník Sokolské župy Pražské. 13. Praha, 1932, číslo 4

Příloha 3: Archiv ČOS, Věstník Sokolské župy Pražské. 13. Praha, 1932, číslo 6

Příloha 4: Archiv ČOS, Věstník Sokolské župy Pražské. 13. Praha, 1932, číslo 9.-10

Příloha 5: Prapor členstva Sokola Spořilov

Příloha 6: Prapor Pražského Sokola od Josefa Mánese, 1862 – líc